

T.C.

**GİRESUN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI**

**GİRESUN İLİNDE KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ
ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

**A RESEARCH ON WOMEN'S ENTREPRENEURSHIP
IN GİRESUN PROVINCE**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ayşe DİMELİK ŞENEL

Danışman

Doç. Dr. Uğur SEVİM

GİRESUN-2021

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI

Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 07.10.2021 tarihli toplantısında oluşturulan jüri, Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Ayşe DİMELİK ŞENEL'in "Giresun İlinde Kadın Girişimciliği Üzerine Bir Araştırma" başlıklı tezini incelemiş olup aday 06/12/2021 tarihinde, saat 15:00'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Aday çalışma, sınav sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Yeterlilik tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Jürisi	Unvanı, Adı Soyadı	İmzası
Üye (Başkan)	Doç. Dr. Uğur SEVİM	
Üye	Doç. Dr. Murat SERÇEMELİ	
Üye	Dr. Öğr. Üye. Duygu ARSLANTÜRK ÇÖLLÜ	

ONAY

.../12/2021

Prof. Dr. Güven ÖZDEM
Enstitü Müdür

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Giresun İlinde Kadın Girişimciliği Üzerine Bir Araştırma” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Ayşe DİMELİK ŞENEL

ÖN SÖZ

Bu çalışma, Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı İşletme Yüksek Lisans Programında yürütülmüştür.

Bu çalışmanın temel amacı Giresun ilinde kadın girişimcilerin profillerinin belirlenerek kadınların işletme kuruluş aşamasında, faaliyetlerini yürütürken ve aile yaşantılarında karşılaştıkları sorunların çözüm önerilerinin ortaya konulmasıdır.

Bu tez çalışmamda bana yol gösteren ve rehberlik danışman hocam Doç. Dr. Uğur SEVİM'e ve desteklerini esirgemeyen tüm hocalarıma teşekkür ederim. Ayrıca çalışmalarımın her aşamasında yanımda bulunup bana güç veren tüm aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

Toplumda kadınlara yönelik cinsiyet eşitsizliği, kadınların ekonomik açıdan özgürlüklerini ve fırsatlara erişimini engellemektedir. Bu anlamda girişimcilik sürecinde kadınların ve erkeklerin yaşadıkları sorunlar farklılaşmaktadır. Bu çalışmanın amacı Giresun'da kadın girişimcilerin profillerinin ve karşılaştıkları sorunların ortaya konulmasıdır. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistik analizlerinden yararlanılarak değerlendirilmeler yapılmıştır. Hipotezlerin değerlendirilmesinde Mann-Whitney U testi kullanılmıştır.

Araştırmanın evrenini toplamda 370 kadın girişimci oluşturmaktadır. Bu kapsamda 90 kadın girişimciye anket uygulanarak araştırmada kullanılacak veriler toplanmıştır. Çalışmanın sonucunda, Giresun'da kadın girişimcilerin ekonomik bağımsızlıklarını kazanmak amacıyla girişimciliğe yöneldikleri ve insanlarla iyi iletişim kurmanın girişimci olmak için en önemli koşul olarak algılandığı görülmüştür. Ayrıca kadın girişimcilerin en fazla sorun yaşadıkları konuların işletmelerini kurarken sermaye temini, faaliyetlerini yürütürken ise bürokratik işlemler olduğu tespit edilmiştir. Kadın girişimcilerin aile yaşantılarında ise en fazla fiziksel ve zihinsel yorgunluk yaşadıkları görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Girişimci, Girişimcilik, Kadın Girişimci, Girişimci Profili, Kadın Girişimcilerin Sorunları

ABSTRACT

Gender inequality towards women in society hinders women's access to economic freedoms and opportunities. In this sense, the problems experienced by women and men in the entrepreneurship process differ. The aim of this study is to reveal the profiles of women entrepreneurs and the problems they face in Giresun. In the analysis of the data, evaluations were made by using descriptive statistical analyzes. The Mann-Whitney U test was used to evaluate the hypotheses.

The universe of the research consists of 370 women entrepreneurs in total. In this context, data to be used in the research were collected by applying a questionnaire to 90 women entrepreneurs. As a result of the study, it was seen that women entrepreneurs in Giresun turned to entrepreneurship in order to gain their economic independence and good communication with people was perceived as the most important condition for being an entrepreneur. In addition, it has been determined that the issues that women entrepreneurs have the most problems with are providing capital when establishing their businesses and bureaucratic procedures while carrying out their activities. It was observed that women entrepreneurs experienced the most physical and mental fatigue in their family life.

Keywords: Entrepreneur, Entrepreneurship, Woman Entrepreneur, Entrepreneur Profile, Problems of Women Entrepreneurs

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	I
ÖZET.....	II
ABSTRACT.....	III
İÇİNDEKİLER.....	IV
TABLolar LİSTESİ.....	VI
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	VIII
GRAFİKLER LİSTESİ.....	IX
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1.KADIN GİRİŞİMCİLİĞİNİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ	3
1.1.Girişimci ve Girişimcilik Kavramı.....	3
1.2.Girişimcilerin Özellikleri.....	5
1.3.Girişimciliğin Önemi.....	7
1.4. Kadın Girişimciliği Kavramı.....	9
1.5.Kadın Girişimciliğinin Önemi.....	10
1.6. Kadın Girişimcilerin Özellikleri.....	12
1.7.Kadın ve Erkek Girişimciler Arasındaki Farklar	14
1.8.Kadın Girişimcilik Tipleri	16
1.9. Kadınları Girişimciliğe Yönlendiren Sebepler.....	17
1.10. Kadın Girişimcilerin Karşılaştıkları Sorunlar	19
1.11. Kadın Girişimcilerin Karşılaştıkları Sorunlarla İlgili Çözüm Yolları.....	23

İKİNCİ BÖLÜM

2.KADIN GİRİŞİMCİLİĞİNE YÖNELİK DESTEKLER	26
2.1. Avrupa Birliğinin Kadın Girişimciliği Politikası	26
2.2. Avrupa Birliğinde Kadın Girişimciliğine Yönelik Verilen Destekler.....	30
2.3. Türkiye'nin Kadın Girişimcilik Politikası.....	31
2.4.Türkiye'nin Kadın Girişimciliği Araştırma Sonuçlarındaki Yeri	34
2.5.Türkiye'de Kadın Girişimcilere Destek Veren Kurum ve Kuruluşlar	39
2.5.1. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM).....	39
2.5.2. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB).....	41
2.5.3. Çalışma ve İş Kurumu Genel Müdürlüğü (İŞKUR).....	41

2.5.4. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB).....	43
2.5.5. Türkiye Kadın Girişimciler Derneği (KAGİDER).....	46
2.5.6. Kadın Emegini Değerlendirme Vakfı (KEDV).....	47
2.5.7. Türkiye Grameen Mikro Finans Programı (TGMP).....	48
2.5.8. Dünya Bankası (World Bank).....	49
2.5.9. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO).....	50
2.5.10. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP).....	51

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. GİRESUN İLİNDE KADIN GİRİŞİMCİLİĞİNİN İNCELENMESİ	53
3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	53
3.2. Araştırmanın Sınırlılıkları	53
3.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemine Belirlenmesi	54
3.4. Veri Toplama Aracının Hazırlanması	55
3.5. Verilerin Analizinde Kullanılacak Test ve Analizler	55
3.6. Araştırmanın Güvenilirliği	56
3.7. Literatür Özeti	56
3.8. Araştırma Verilerinin Analizi.....	61
3.8.1. Kadın Girişimcilerin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular.....	61
3.8.2. Kadın Girişimcilerin İş Kurma Sürecine İlişkin Bulgular	64
3.8.3. Kadın Girişimcilerin Faaliyetlerine İlişkin Bulgular	69
3.8.4. Kadın Girişimcilerin Aile Yaşamlarına İlişkin Bulgular	72
3.8.5. Kadın Girişimcilerin Beklentilerine İlişkin Bulgular	74
3.9. Hipotezlere İlişkin Testler	75
SONUÇ.....	80
KAYNAKÇA	84
EKLER.....	100
EK 1: Anket Soru Formu.....	100

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Girişimcilik Kavramının Gelişimi	4
Tablo 2: Girişimcilik Çerçevesinin Unsurları	6
Tablo3: Kadın ve Erkek Girişimcilerin Demografik Özellikleri	13
Tablo4: Cinsiyete Göre Girişimciler Arasındaki Farklılıklar	15
Tablo 5: Kadın Girişimcilerin Profillerinin Tipolojisi	17
Tablo 6: Kadın Girişimcileri Engelleyen Nedenler ve Çözüm Yolları.....	25
Tablo 7: Seçilmiş Ülkelerde Kadınların İş Gücü Durumu	28
Tablo 8: Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı	34
Tablo 9: 2015 yılı Kadın Girişimcilik Endeksi Raporu	35
Tablo 10: Türkiye'nin Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Endeksine İlişkin Veriler	36
Tablo11: Türkiye'nin Ulusal Girişimcilik Endeksine İlişkin Veriler	37
Tablo12: İŞKUR Tarafından Düzenlenen Kurs ve Programlarından Yararlananlar .	42
Tablo13: Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımları	61
Tablo14: Katılımcıların Demografik ve Mesleki Özelliklerinin Ortalaması	62
Tablo15: Katılımcıların Mesleki Özelliklerinin Dağılımı.....	63
Tablo 16: Araştırmaya Katılan Kadınları Girişimci Olmaya Yönlendiren Unsurların Önem Derecesine Göre Dağılımı	64
Tablo 17: Başarılı Girişimcilerin Sahip Olunması Gereken Özelliklerin Önem Derecesine Göre Dağılımı	66
Tablo 18: Kadın Girişimcilerin İş Kurma Sürecine İlişkin Sorular	67
Tablo 19: Kadın Girişimcilerin İşlerini Kurarken Karşılaştıkları Sorunların Önem Derecesine Göre Dağılımı	68
Tablo20: Kadın Girişimcilerin Faaliyet Sürecine İlişkin Sorular	69
Tablo 21: Kadın Girişimcilerin Faaliyetlerini Yürütürken Karşılaştıkları Sorunların Önem Derecesine Göre Dağılımı	71
Tablo 22: Kadın Girişimcilerin Aile Yaşamına İlişkin Sorular	72
Tablo 23: Kadın Girişimcilerin Aile Yaşamına İlişkin Sorunların Önem Derecesine Göre Dağılımı.....	73
Tablo 24: Kadın Girişimcilerin Beklentilerine İlişkin Sorular.....	74

Tablo 25: H ₁ Hipotezine İlişkin Man Whitney U Testi Sonuçları	76
Tablo 26: H ₂ Hipotezine İlişkin Man Whitney U Testi Sonuçları	76
Tablo 27: H ₃ Hipotezine İlişkin Man Whitney U Testi Sonuçları	77
Tablo 28: H ₄ Hipotezine İlişkin Man Whitney U Testi Sonuçları	77
Tablo 29: H ₅ Hipotezine İlişkin Man Whitney U Testi Sonuçları	78
Tablo 30: H ₆ Hipotezine İlişkin Man Whitney U Testi Sonuçları	78
Tablo 31: H ₇ Hipotezine İlişkin Man Whitney U Testi Sonuçları	79
Tablo 32: H ₈ Hipotezine İlişkin Man Whitney U Testi Sonuçları	79

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Kadın Girişimcilerin Niteliklerini Oluşturan Çevre14

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1: 18-64 Yaş Kadın /Erkek Erken-Aşama Girişimcilik Aktivitesi Oranı...38

GİRİŞ

Sürdürülebilir ekonominin gelişimini sağlayan küçük ve orta ölçekli işletmeler ülke ekonomisinde kilit rol oynamaktadır. Tüketicinin talebine yanıt verme ve ekonomik konjonktüre uyum konusunda oldukça esnek olan KOBİ'ler hem ekonomik hem de sosyal nitelikte önemli özelliklere sahiptir. Bir ülkede küçük ve orta ölçekli işletmelerin gelişimine yeterince önem verilmesi piyasa reformlarının başarı derecesini, rekabetçi bir ekonomiyi ve verimlilik seviyesini arttırmaktadır. Genellikle finansman sorunu yaşayan küçük ve orta ölçekli işletmelerin gelişimi için devlet desteklerine ihtiyaç bulunmaktadır. Bu kapsamda uygun koşulların oluşturulması girişimciliğin gelişimine de katkı sağlayarak ekonomik büyümeyi destekleyecektir.

Bilgi toplumuna geçiş sürecinde girişimciliğin ekonomik ve sosyal açıdan önemi artarak devam etmektedir. Girişimciliğin teşvik edilmesi ise ekonomi politikasının önemli bir unsurudur. Ülkeler girişimciliğin gelişmesi için elverişli bir ortam sağlamak amacıyla ekonomik özgürlüğü, rekabeti ve özel mülkiyeti teşvik etmeye çalışmaktadır. Dolayısıyla ekonomik büyümeye yol açabilecek serbest girişim ilkesinin daha fazla uygulanması ve girişimciler üzerindeki kontrolün azaltılması önemlidir.

Günümüzde kadınlar önemli bir ekonomik büyüme kaynağı olarak görülmektedir. Kadınların girişimci olarak ekonomik hayatta daha fazla yer almaları ülkelerin ekonomik gelişimi üzerinde önemli etkiler yaratmalarına yol açmıştır. Bu süreçte kadınların toplumdaki rollerinin değişmesi de ekonomik hayata daha aktif bir şekilde katılmalarına katkı sağlamış ve kadınların karşılaştıkları cinsiyet eşitsizlikleri azalmıştır. Bu çalışmada kadın girişimciliğinin kavramsal çerçevesi incelenmekte ve kadın girişimcilerin yaşadıkları sorunlar ve çözüm yolları ortaya koyulmaya çalışılmaktadır.

Çalışmanın birinci bölümünde girişimci, girişimcilik ve kadın girişimci kavramlarının tanımlarına ve kapsamlarına, kadın girişimcilerin özelliklerine, kadın girişimcilerin tipolojisine, erkek ve kadın girişimciler arasındaki farklara, kadınları girişimciliğe yönlendiren unsurlara, kadın girişimcilerin karşılaştıkları sorunlara ve çözüm yollarına yer verilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümde; Avrupa Birliği'nin kadın girişimciliği politikası ve kadın girişimcilere verilen destekler, kadın girişimciliği konusunda Türkiye'nin uluslararası araştırma sonuçlarındaki yeri ve Türkiye'nin kadın girişimcilik politikası ve kadın girişimcilere verilen desteklerden bahsedilmiştir.

Çalışmanın son bölümde ise literatürde yer alan çalışmalardan bahsedilerek kadın girişimcilerin işletme kuruluş aşamasında, faaliyetlerini yürütürken ve aile yaşantılarında karşılaştıkları sorunların ortaya konulması amacıyla Giresun ilinde faaliyet gösteren kadın girişimcilere yönelik gerçekleştirilen araştırmadan elde edilen bulgular değerlendirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.KADIN GİRİŞİMCİLİĞİNİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

Girişimciler kaynakları etkin olarak kullanarak ortaya koydukları katma değer ile ülke ekonomilerinin gelişimine katkı sağlamaktadır. Dinamik bir unsur olan girişimcilik alanında kadınlar da potansiyellerini tam olarak kullanamamasına rağmen önemli rol oynamaktadır. Bu potansiyeli ortaya çıkarmak amacıyla kadın girişimciliğinin desteklenmesi ve toplumda cinsiyet eşitsizliğini azaltacak politikalar uygulanması gerekmektedir. Böylece kadınların daha fazla ekonomik ve sosyal hayat içerisinde yer almalarına katkı sağlanacaktır. Bu bölümde girişimcilik ve kadın girişimciliği alanında temel kavramlar açıklanmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda ilk olarak girişimci ve girişimcilik kavramları, girişimcilerin özellikleri ve girişimciliğin öneminden bahsedilmiştir. Daha sonra çalışmanın amacını oluşturan kadın girişimciliği kavramı, kadın girişimcilerin özellikleri, kadın girişimci tipleri, kadın ve erkek girişimciler arasındaki farklar, kadın girişimcilerin yaşadıkları sorunlar, bu sorunların çözüm yolları ve kadınları girişimciliğe yönlendiren sebepler ele alınmıştır.

1.1. Girişimci ve Girişimcilik Kavramı

Ülkelerin ekonomik açıdan gelişimini etkileyen faktörler arasında doğal kaynaklar, sermaye, emek ve girişimcilik yer almaktadır. Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş sürecinde girişimcilik diğer faktörler arasında daha önemli bir paya sahiptir. Girişimcilik bir işletmenin gerekli işlevlerini organize etme, fırsatları algılama, değerlendirme ve bunlardan yararlanma becerisini kapsamaktadır. Bu süreçte bireysel, sosyal ve çevresel faktörler girişimcilik sürecinin devamlılığını etkilemektedir (Ufuk ve Özgen, 2001: 299). Girişimciler istihdam ve katma değer yaratarak ekonomik büyümeye katkı sağlamaktadır. Ülke ekonomilerinin gelişmesi daha fazla girişimcilik faaliyetine elverişli bir ortam oluşturmaktadır. Ekonominin gelişmesiyle birlikte girişimciliğe sağlanan destekler de ülkeler arasında farklılık göstermektedir (Maniyalath ve Narendran, 2016: 747).

Girişimci kişi, kar amacı taşıyarak ve girişimlerinin sonucu doğabilecek tüm riskleri üstlenerek ekonomik mal ve hizmet üretmek için üretim faktörlerini bir araya getirmektedir (Ünsalan ve Şimşeker, 2009: 7). Ayrıca girişimciler iş fikrinin finansmanını, üretim modelini ve kaynaklarını yöneterek üründe, yönetimde, teknolojiye ve pazarlamada devamlı bir yenilik içerisindedir. Girişimcilik kavramı literatürde çok farklı anlamlarda kullanılmıştır. Bu kavram Fransızca “entreprendre” ve Almandada “unternehmen” sözcüklerinden türetilmiş olup Türkçede “üstlenmek” anlamına gelen bir eylem ifade etmektedir (Can ve Güney, 2018: 24). Tablo 1’de literatürde yer alan farklı girişimci ve girişimcilik tanımlamaları yer almaktadır.

Tablo 1. Girişimcilik Kavramının Gelişimi

Yazar	Kavram
Richard Cantillon	Sermaye temin eden kişiden farklı olarak risk almaktadır.
Beaudeau	Girişimci risk almakta, plan yapmakta ve örgütlemektedir.
Jean Baptiste Say	Girişimcinin kazancının sermaye getirisinden farklıdır.
Francis Walker	Sermaye sağlayarak faiz oranı alan ile yönetim becerilerinden dolayı kazanandan farklıdır.
Joseph Schumpeter	Yenilikçi kişidir ve denememiş teknoloji geliştirmektedir.
David McClelland	Girişimci enerjik ve ılımlı risk alan kimsedir.
Peter Drucker	Fırsatları maximize etmektedir.
Albert Shapero	İnsiyatif alarak, sosyal ve ekonomik mekanizmaları düzenleyen ve olası başarısızlık riskini kabul eden kimsedir.
Karl Vesper	Girişimci ekonomist, psikolog, işadamları ve politikacılar tarafından farklı görülmektedir.
Gifford Pinchot	Kurulu bir örgütte girişimci olan kimsedir.
Robert Hisrich	Finansal, psikolojik ve sosyal riskleri üstlenerek, zaman ve emek harcayarak farklı değerde mal ve hizmet yaratma sürecidir.

Kaynak : (Çelebi, 1997: 16).

Girişimcilik kavramının günümüzdeki anlamda kullanımını kapitalist üretim modelinin egemen olmasıyla birlikte Richard Cantillon literatüre kazandırmıştır. Jean Baptiste Say'e göre girişimci, bütün üretim faktörlerini bir araya getirerek kıymetli olduğu sanılan bir malı üreten ve elde edeceği kâr için risk üstlenen kişidir (Aytaç ve İlhan, 2007: 103). 1934 yılında basılan “The Theory of Economic Development” eserinde ise Schumpeter girişimciliğin günümüzde kullanılan anlamının temelini

atmıştır. Schumpeter'e göre, girişimciler yeni eylem ve pazarlar yaratarak yenilikçi olmalıdır. Bu kapsamda yeni bir mal ya da hizmetin üretimi, yeni bir üretim sürecinin/yönteminin geliştirilmesi, yeni bir pazarın oluşturulması, yeni bir hammadde kaynağının bulunması ve sektörün yeniden yapılandırılması olmak üzere beş farklı girişimci davranışı bulunmaktadır (Altuntaş, 2010: 10).

Girişimciler toplumsal ve ekonomik hayatın gelişmesi açısından önemli fonksiyonlara sahiptir. Bu kapsamda çağdaş bir girişimcinin yerine getirmesi gereken fonksiyonlar şu şekildedir (Arıkan, 2004: 68-69):

- **Yeni mal ve hizmet üretmek veya bilinen mal ve hizmetlerin nitelik ve kalitelerini yükseltmek:** Girişimciler bu fonksiyonu başarılı biçimde yerine getirebilirse bu alandaki öncü çabaları onlara büyük katkılar sağlayabilir.
- **Yeni üretim yöntemleri geliştirme ve uygulayabilme yeteneği:** Yeni mal ve hizmetler üretmek yerine geçmişte üretilen mal ve hizmetlerin üretim yöntemlerini veya pazara sunuş biçimlerini değiştirerek büyük kârlar elde edebilir.
- **Endüstride yeni organizasyonlar kurmak:** Belirli örgütlenmeler yoluyla örgütsel ve çevresel yapıyı değiştirebilir.
- **Yeni pazarlara ulaşmak:** Ülke içinde ve dışında yeni pazarlar bulmaya çalışarak mal ve hizmet satışlarını artırmaktadır.
- **Hammaddelerin ve benzeri maddelerin sağlanabileceği yeni kaynaklar bulmak:** Ülke içinde ve dışında girişimciler üretim koşullarını değiştiren hammadde kaynaklarını bularak denetimleri altına alabilir. Bu durum girişimcilere rakipleri karşısında avantaj sağlamaktadır.

1.2.Girişimcilerin Özellikleri

Finansal, psikolojik ve sosyal riskleri üstlenerek ekonomik güce ulaşmak için emek ve zaman harcayan girişimci bir ekonomik faaliyeti organize eden kişidir. Bu süreçte girişimcilerin algısı; risk alma, yaratıcılık, yenilikçilik, iç kontrol, bağımsızlık, ilerleme motivasyonu vb. psikolojik özelliklerine göre değişmektedir. Ayrıca

girişimcinin yaş, cinsiyet, medeni durum, sosyal durum, eğitim, deneyim gibi özellikleri de kurdukları işletmelerin performansı üzerinde önemli bir etkiye sahiptir (Aghajani ve Abbasgholipour, 2012: 64). Bir ülkede girişimcilerin başarısını etkileyen unsurlar ise tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2. Girişimcilik Çerçevesinin Unsurları

Düzenleyici Çerçeve	Pazar Koşulları	Finansa Erişim
<ul style="list-style-type: none"> · İdari yükler · İcra ve iflas mevzuatları · Sağlık ve çevre mevzuatları · Ürün ve iş piyasaları mevzuatları · Adalet sistemleri · Vergi sistemleri · Sosyal güvenlik mevzuatı 	<ul style="list-style-type: none"> · Rekabet mevzuatı · Dış pazarlara ulaşım · İç pazara ulaşım · Kamu ihaleleri · Kamunun rolü · Pazarın kalitesi 	<ul style="list-style-type: none"> · Kredi piyasaları · Özel sermaye · Girişim sermayesi · Yatırım melekleri · Sermaye piyasaları
<ul style="list-style-type: none"> · Bilginin Oluşması ve Yayılması 	<ul style="list-style-type: none"> · Girişimcilik Yetenekleri 	<ul style="list-style-type: none"> · Kültür
<ul style="list-style-type: none"> · Ar-Ge yatırımları · Üniversite-sanayi işbirlikleri · Şirketler arası işbirlikleri · Teknoloji ve internet 	<ul style="list-style-type: none"> · Eğitim ve deneyim, öğrenim · Girişimcilik altyapısı · Danışmanlık/egitim hizmetleri · İşgücü mobilitesi 	<ul style="list-style-type: none"> · Toplumdaki risk algısı · Toplumdaki girişimci algısı · İş kurma istekliliği · Sosyal sermaye ve güven ilişkileri

Kaynak: (KOSGEB, 2015: 23).

Tablo 2’de görüleceği üzere girişimcilik performansını belirleyen unsurlar arasında düzenleyici çerçeve, pazar koşulları, finansa erişim, bilgi birikiminin oluşumu ve yayılımı, girişimcilik yetenekleri ve kültür yer almaktadır. Ayrıca girişimciliğin gelişimi eğitim ve öğretimin kalitesi, finansman modelleri, temel mesleklerde yenilikçilik tutumlarının ve yaratıcı uygulamaların içselleştirilmesi, hedef pazarların açıklığı, sosyal ve kültürel normların etkisi, ticari ve fiziksel altyapılara erişim ve iş toplulukları gibi faktörlerden etkilenmektedir (Santos vd., 2018: 954).

Kişinin risk alarak başarıya ulaşmasını sağlayan motivasyon girişimcinin en önemli özellikleri arasında yer almaktadır. Motivasyon tatmin duygusu yaratıyorsa içsel, dış ödüller söz konusu ise dışsal olarak adlandırılmaktadır (Hameed ve İrfan, 2019: 140). Girişimcinin motivasyonun yanında başarıya ulaşmasını etkileyen çeşitli kişisel özellikler bulunmaktadır. Başarılı girişimciler azimli, akılcı, kararlı, özgüven sahibi, güçlü iletişim becerisine sahip, yeni fikirlere açık, güvenilir, pozitif, risk alan, çalışkan, bir organizasyonu yönetme kabiliyetine sahip ve durumlara göre esnek olabilen kişilerdir (Küçük, 2010: 41-42). Hisrich girişimcinin sahip olması gereken nitelikleri teknik, yönetsel ve kişisel olmak üzere üçe ayırmaktadır:(Hisrich ve Peters, 1998: 20; Akt. Sönmez ve Toksoy, 2014: 44).

- **Teknik Yetenekler:** Sözel iletişim, çevresel gözlem, teknik yönetim bilgisi, teknoloji, iyi bir dinleyici olmak, örgütleme, network oluşturma, yönetim türü, takım oyuncusu olmak
- **Yönetsel Yetenekler:** Amaçların belirlenmesi, kararların alınması, insan ilişkileri, pazarlama, finans, muhasebe, yönetim, denetim, problem çözme yeteneğini sahip olmak
- **Kişisel Yetenekler:** İçsel denetim, risk üstlenmek, yenilik yapılması, değişimi yönetmek, kararlı ve vizyon sahibi olmak

Ayrıca başarılı olmaya yönelik motivasyon, risk almak ve yenilikçi olmak, iş kurulan alanda bilgi sahibi olunması girişimcinin sahip olması gereken üç temel özelliği arasında yer almaktadır.

1.3.Girişimciliğin Önemi

Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş ile birlikte ölçek ekonomileri yerini çeşit ekonomisine bırakmış ve bilgi odaklı üretim süreçleri ön plana çıkmıştır. Ayrıca küreselleşmeyle birlikte dünyanın farklı bölgelerindeki piyasalar birbirine daha fazla yakınlaşmıştır. Bu süreçte şirketler gelişen bilgi ve iletişim teknolojileri sayesinde üretim için ihtiyaç duydukları sermaye, teknoloji ve diğer kaynakları kolaylıkla temin edebilmiştir (Ürper, 2013: 157). Çok boyutlu bir olgu olan girişimcilik kavramı özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrası daha önem verilen bir konu haline gelmiştir. Bu

kapsamda ekonomik büyümeyi teşvik etmek amacıyla kullanılan girişimcilik faaliyetini canlandıracak kamu politikalarının kritik önemi bulunmaktadır. Literatürde yer alan çalışmalar da girişimcilik ve ekonomik büyüme arasında pozitif ilişki olduğunu göstermektedir (Audretsch, 2003: 2). Girişimciliğin ekonomik açıdan önemi arasında istihdam hacminin artırılarak işsizliğin azaltılması, ekonomik büyümenin sağlanması, yeni endüstrilerin ortaya çıkması, refah düzeyinin artırılarak toplumun geneline yayılması ve bölgesel gelişmişlik farklılıklarının azaltılmasına katkı sağlaması yer almaktadır (Bozkurt vd., 2012: 233).

Rekabetçi ekonomilerde yer alan işletmeler uluslararası pazarlarda iyi performans göstererek insanların yaşam standartlarını iyileştirmektedir (Hameed ve İrfan, 2019: 138). Bu kapsamda girişimciler de yenilikçi teknolojiler, ürünler ve hizmetler sunarak ekonomik büyümenin hızlandırılması, rekabet artışıyla birlikte mevcut firmaları daha rekabetçi olmaya zorlaması, kısa ve uzun vadede yeni istihdam imkanları sağlaması ve ekonomilerin üretkenliğini artırması yoluyla ülke ekonomilerine katkı sağlamaktadır (Kritikos, 2014: 1). Devletler ekonomik açıdan istikrarlı bir ortam sunmayı ve girişimcilik kültürünü desteklemeyi sürdürmelidir. İşletme kurmak için gerekli olan resmi işlemlerin sürelerinin kısaltılması ve maliyetlerin azaltılması ise girişimcilik düzeyinin artmasına katkı sağlayacaktır (Díez-Martín vd., 2016: 1096).

Hofstede'ye (1980) göre, bireycilikten daha yüksek puana sahip olan ülkeler genellikle yüksek ekonomik büyümeye sahip olmakla birlikte daha yenilikçi olma eğilimindedir. Yüksek güç mesafesi kültürüne sahip ülkeler ise yeniliği engelleyen merkezi bir hiyerarşik yapıya, düşük güç mesafesi kültürüne sahip ülkeler ise genellikle yeniliğe elverişli olan daha az hiyerarşik bir yapıya sahiptir (Zhao, 2005: 28-29). Girişimciler fırsatları takip ederek oluşturdukları yeniliklerle ekonomik kaynakları daha etkin kullanmaktadır. Bir yandan mevcut girdileri değişik şekillerde kullanılarak üretim artışı sağlarken diğer yandan yeni teknolojilere dayanan sektörlerde daha çok toplumsal fayda oluşturmaktadır (TÜSİAD, 2002: 42-43). Yeni ekonomi modelinin en önemli yönü yaratıcılık ve yenilik etrafında örgütlenmesidir. Girişimci yenilikleri başlatmakla birlikte yeniliklerin geliştirilmesine de katkı sağlamaktadır. Bu kapsamda bilgi toplumunda girişimciliğe verilen önem gittikçe artmaktadır. Girişimciler ürünlerin farklılaştırılması aracılığıyla toplumsal ihtiyaçların

karşılanması ve ekonomik gelişmeye sağladığı katkılarla milli gelirin artmasında önemli etkiye sahiptir (Yeniçeri ve İnce, 2005: 445).

1.4. Kadın Girişimciliği Kavramı

Devlet açısından girişimciliğin teşvik edilmesi sürekli istihdam yaratmanın yanı sıra ürünlerde, üretim süreçlerinde ve organizasyonlarda inovasyon için önemli bir politika alanıdır. Bu süreçte kadınların ekonomik ve sosyal kalkınmaya katkısı ise ülkelerdeki cinsiyet eşitliğine göre değişmektedir (Sarfraz, 2014: 1). Gelişmekte olan ülkelerde kadın girişimciliğinin gelişmesi genellikle gelişmiş ülkelere göre daha düşük olan toplumsal cinsiyet eşitliğinin düzeyi ile ilişkilidir. Gelişmekte olan ülkelerde toplumsal cinsiyet eşitliği kişi başına düşen gelir düzeyi ile sosyal, kültürel ve politik faktörlere yansıyan ekonomik gelişme düzeyi gibi faktörlere göre değişiklik göstermektedir (Tambunan, 2009: 30-31). Özellikle kadın girişimcilere daha eşit olanaklar yaratmak tüm sektörlerde önemli faydalar ortaya çıkaracaktır. Bu kapsamda kadınların girişimciliğe yönelmesini sağlayan destekleri arttırmaya yönelik daha çeşitli politikalar uygulanmalıdır. Ayrıca kadın haklarını iyileştirmekle birlikte kadınların kendi hayatlarını kontrol etmelerini sağlayacak gelire ulaşmalarını sağlayacak makro ortam yaratılmalıdır (OECD, 2004: 54).

Girişimciliğin teşvik edilmesi, yüksek girişimci faaliyet düzeyinin sürdürülebilir istihdam yaratacağını bekleyen devletler için kilit bir politika hedefidir. Girişimciliği cinsiyet perspektifiyle ölçmek ise kadınların ve erkeklerin ekonomiye hangi düzeyde katkıda bulduklarının anlaşılmasını sağlayacaktır. Böylece kadınlara yönelik istihdam oluşturulması ve cinsiyet eşitsizliğinin azaltılması için girişimcilik faaliyetlerinin geliştirilmesine katkı sağlanacaktır (United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Statistics Division, 2018: 6). Bireyler ve ülkeler arasındaki farklılıkların doğru bir şekilde değerlendirilmesi ise kadın girişimciliğinin etkilerini ve uygulanan politikaları daha iyi anlamamızı sağlayacaktır. Kadın girişimciliğinin incelenmesi, girişimcilik ve genel olarak insan davranışını anlamamıza katkıda bulunmakla birlikte girişimciliğin servet yaratma ve işgücü piyasası dinamikleri arasındaki bağlantısını değerlendirmeyi daha kolaylaştıracaktır (Minniti ve Naude, 2010: 277-278).

Türkiye’de kadın girişimciliği kavramının kadınların işgücü piyasasına katılımını artırmanın bir yolu olarak kullanılmasından sonra kadın girişimciliği faaliyetlerinin ne olduğu hususunda ortak bir görüş oluşmamıştır. 1990'larda kadın girişimcilere verilen teşvikler daha çok beşeri, mali ve sosyal sermayeye sahip kadınların kendi adlarına iş yapmalarını desteklemek için kullanılmıştır. Günümüzde ise kadın girişimciliği kavramı, fikirlerini ve sermayelerini birleştirerek istihdam yaratan kadınların yanında işsiz ve yoksul kadınların aile gelirini artırmaya yönelik faaliyetleri ve onlara sağlanan mikro kredileri içermektedir (TÜSİAD ve KAGİDER, 2008: 182). Kadın girişimci kavramına yönelik literatürde yer alan çeşitli sınıflandırmalar ise şu şekildedir (Güney, 2015: 238):

- Kendi adına kayıtlı ev ortamı dışında işyerine sahip olan,
- İş yerinde kendi ve istihdam ettiği personellerle beraber çalışan ve/veya iş kurmak amacıyla ortalık kuran,
- Mal veya hizmetlerin üretilmesi ile ilgili faaliyetleri organize ederek dağıtımını, pazarlamasını ve satışını yapan/yaptıran,
- Yaptığı işle bağlantılı kurum ve kuruluşlarla iyi ilişkiler geliştiren,
- İş sürecinin organize edilmesi, mal ve hizmet üretiminin tasarlanması, işyerinin yürütülmesi, sonlandırılması veya işin geliştirilmesi konularına karar veren,
- Yaptığı işten elde ettiği gelirin kullanılması üzerinde karar hakkı olan kişilerdir.

1.5.Kadın Girişimciliğinin Önemi

Girişimcilik ekosistemleri işletmelerin ayakta kalması ve büyümesi için gerekli finansal ve profesyonel kaynakları sağlaması, dış paydaşlarla etkileşimi kolaylaştırması, yerel ve küresel pazarların yanı sıra ağlara erişim sağlaması ve işletme gelişimini desteklemesi sebebiyle ekonomik kalkınma için önemli destek yapılarıdır. Kadın girişimciliğine verilen önemin artması da ülkelerin girişimcilik ekosistemlerinin gelişmesine katkı sağlamaktadır. GEM 2015 raporuna göre dünyada iş kuran veya

işleten 126 milyondan fazla kadın girişimci ve 98 milyon işletme bulunmaktadır. Kadınlar küresel iş gücünün % 40'ından fazlasını oluşturmakta, inovasyon yapmakta ve istihdam fırsatları yaratmaktadır. Bu durum kadın girişimciliğine son yıllarda verilen akademik ve siyasi ilgi artışını açıklamaktadır (Foss vd., 2019: 409).

Dünyada istihdamın demografik yapısında meydana gelen değişimler kadınları etkilemiştir. Sanayi devrimine kadar kadınların görevi ev ve el işleri ile sınırlı iken daha sonra kadınların ekonomideki ve toplumdaki görevleri çeşitlenerek artmıştır. İş gücüne katılan kadın sayısındaki artışla birlikte toplumda karı-koca çalışan eşlerin yanında ailenin geçimini tek başına sağlamaya çalışan kadınların sayısında da artış meydana gelmiştir. Kadın çalışan sayısının artmasıyla birlikte girişimci kadınlar da ekonomide önemli roller üstlenmeye başlamıştır (Nayır, 2008: 634). Toplumların sosyal ve kültürel özelliklerinin kadınların ekonomik faaliyetleri üzerinde pozitif etkisi bulunmaktadır. Daha fazla kadının ekonomik faaliyetler içerisinde yer alması kadınların girişimcilik ve serbest meslek gibi geleneksel olmayan çalışma ortamına geçmelerini, mesleki tercihlerinin genişlemesini, yeteneklerine dair deneyim ve güven kazanmalarını, karar almada görünür olmalarını, kaynaklara erişimini ve dolayısıyla ekonomik olarak güç kazanmalarını sağlamıştır (Kobassi, 2010: 7). Kadınların uzun vadede yoksulluğun ortadan kaldırılmasına ve bölgesel kalkınmanın sağlanmasına da katkıları bulunmaktadır. Kadınların eğitim alma, kaynaklara erişim ve siyasi alanda yer alma fırsatına sahip olması yaşam kalitelerini iyileştirmekle birlikte ülkelerin ekonomilerini de güçlendirmektedir. Bu kapsamda kadınların daha iyi eğitim olanaklarına sahip olmasının üretkenlik ve verimlilik açısından çarpan etkisi bulunmaktadır (Banda, 2018: 19).

Kadın girişimciliğinin henüz tam olarak keşfedilmemiş önemli bir ekonomik büyüme kaynağı olarak tanınması da kadın girişimciliğine verilen önemi arttırmıştır. Kadın girişimciler toplumda yönetim, organizasyon ve iş konusundaki problemlerin çözümünün yanı sıra girişimcilik fırsatlarının kullanılmasında için de farklı çözümler sunmaktadır. Günümüzde kadınların girişimciliğe katılım oranlarının erkeklerden daha düşük olmasına rağmen kadınlar genellikle erkeklerden daha farklı sektörlerde işletme kurmayı veya yönetmeyi tercih etmektedir. Çünkü kadınların girişimci olma olasılıklarına karşı ayrımcılık yapan bir piyasa başarısızlığı söz konusudur. Bu durumun politika yapımcılar tarafından çözüme kavuşturulması gerekmektedir (OECD,

2004: 5). Kadın girişimcilerin oranını yükseltmek devletler için önemli bir hedefdir. Kadın girişimciliğinin artması ürünler, süreçler, organizasyon biçimleri ve hedeflenen pazarlar açısından da çeşitlilik olmasını sağlayacaktır. Kadın girişimci oranının artması girişimci toplum oluşturulmasına ve ülkenin girişimcilik düzeyinin yükselmesine katkı sağlayacaktır (Berger ve Kuckertz, 2016: 5163). Ayrıca kadın girişimci faaliyetlerinin yüksek düzeyde olduğu ekonomiler finansal krizlere karşı daha dirençlidir ve ekonomik durgunlukları daha az tecrübe etmektedir. Ancak kadın girişimcilerin potansiyeli pek çok ekonomide hala tam olarak keşfedilmemiştir (Meunier vd., 2017: 2). Kadınların ekonomiye erkeklerle aynı şekilde katıldığı bir senaryoda kadınların 2025 yılına kadar GSYİH'ye ek 28 trilyon dolar katkıda bulunacağını tespit edilmiştir (Woetzel vd., 2015).

1.6. Kadın Girişimcilerin Özellikleri

Kadınların toplumdaki rolleri arasında eğitim, istihdam, siyaset ve ekonomik bağımsızlığa erişimin iyileştirilmesi alanlarında olumlu değişiklikler yaşamasına rağmen cinsiyet eşitsizliği hala devam etmektedir. Özellikle eğitim ve çalışma hayatında önemli kazanımlar elde etmelerine rağmen kadınların ebeveynlik ve ev işleri açısından ailedeki konumları çok değişikliğe uğramamıştır (Mc Gowan vd., 2012: 53). Bu kapsamda kadın girişimciliğinin gelişmesine yönelik politikalar geleneksel olarak yoksulluğun azaltılması, toplumsal eşitlik ve sosyal katılım gibi konulara odaklanmaktadır. Ancak son yıllarda kadın girişimcilerin istihdam ve topluma farklı bakış açıları sağlayabileceği ayrıca iş hayatında yönetim, organizasyon ve sorunlara farklı yaklaşımlar getirebileceği anlaşılmıştır. Çünkü kadın girişimcilerin erkek girişimcilere kıyasla işlerini yürüttükleri endüstri, pazara getirdikleri ürünler, izledikleri hedefler, işlerini yürütme biçimleri genellikle farklılık göstermektedir (Lotti , 2006: 1-7). Kutanis (2005) tarafından yapılan çalışmada kadın ve erkek girişimcilerin girişimcilikte cinsiyet faktörü ile ilgili konularda ayrıştıkları sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada elde edilen kadın ve erkek girişimcilerin demografik özellikleri tablo 3'de yer almaktadır.

Tablo 3. Kadın ve Erkek Girişimcilerin Demografik Özellikleri

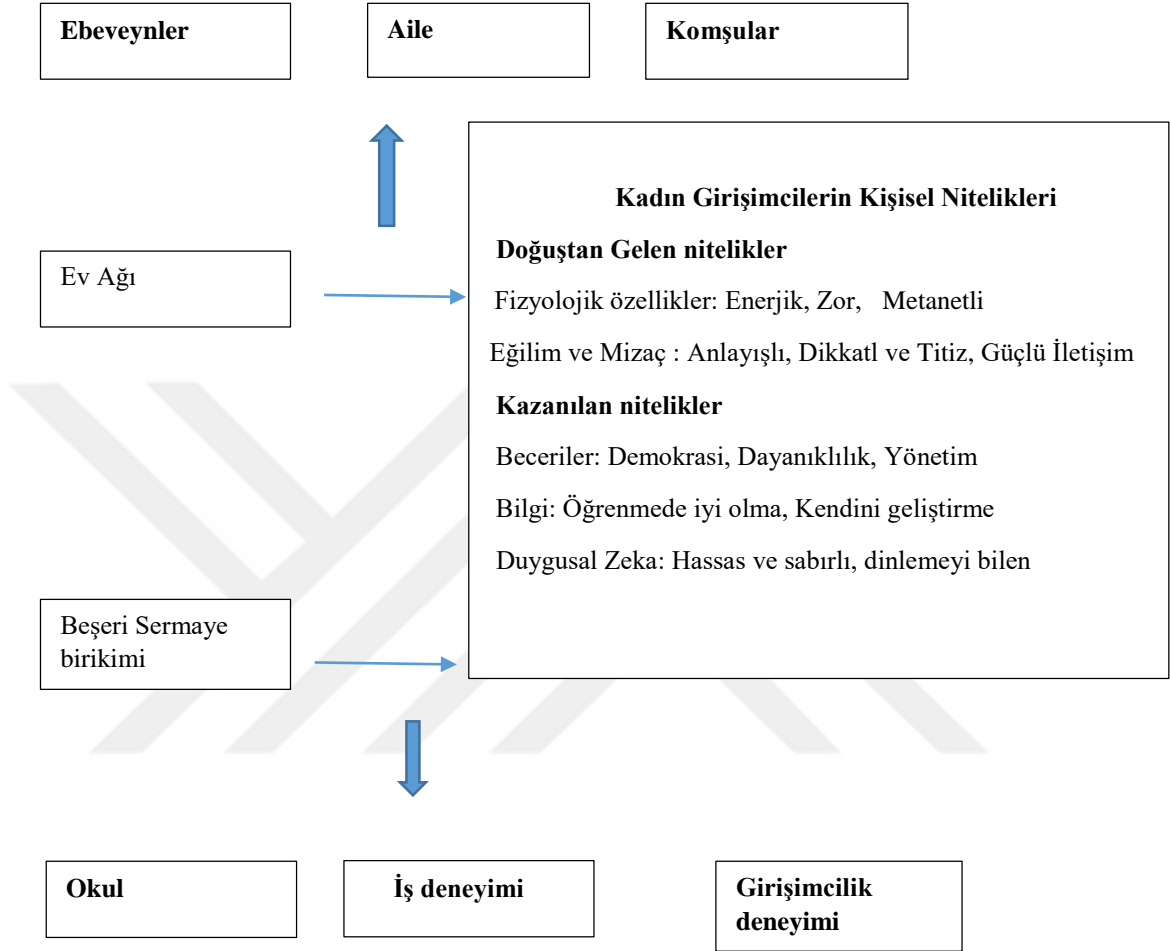
Kadın	Erkek
Evli/Bekâr	Evli
Çocuk yok /az çocuğa sahip	(Çok) çocuklu
Meslek geçmişi çok değil	Mesleki geçmişi çok
Yüksek eğitime sahip	Orta ve yüksek eğitime sahip
Bağımsız işletme kurmuş	Aile işletmesi ve bağımsız işletme kurmuş
Aile teşviki ile kurulmuş	Aile teşviki/Önceki işten hoşnutsuzluk/ arkadaş etkisi ile kurulmuş
Haftada 40+saat çalışmakta	Haftada 50+ saat çalışmakta
Aylık geliri orta seviyede	Aylık geliri orta ve yüksek seviyede
Yanında çalışan sayısı orta	Yanında çalışan sayısı orta ve yüksek
Girişimci/Üst düzey memur/ Yönetici Aile	Girişimci Aile
Tek sahip	Tek sahip/Ortak
İş tecrübesi ev hanımı/özel sektör çalışanı	İş tecrübesi özel sektör çalışanı
Tecrübe 1-9 yıl	Tecrübe 10-19 yıl

Kaynak: (Özen Kutanis, 2005: 680).

Garanti bankasının destekleriyle 2015 yılında yapılan araştırmada iş kuran kadın girişimcilerin benzer kişilik özelliklere sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Kadın girişimcilerin kendi işlerini kurmada etkili olan faktörler arasında %31 'i bağımsız kişilik, kararlı, hırslı ve azimli olmak, %25 'i kendine güven duymak, %24 'ü işini sevmek, çalışkan ve disiplinli olmak, %9'u aile desteği ve aileye karşı sorumlu olmak, %7 'sinde ise sosyal ilişkilerde başarılı olmak yer almaktadır (Ecevit ve Yüksel-Kaptanoğlu, 2014: 15). Şekil 1'de ise başarılı kadın girişimcilerin kişisel niteliklerini oluşturan çevreye ilişkin bilgiler yer almaktadır. Şekilden görüleceği üzere kadın girişimcilerin doğuştan gelen niteliklerin ve edindiği niteliklerin ne olduğunun yanında

kişisel nitelikleri etkileyen ev ağı ve beşeri sermaye birikiminin kadın girişimcilerin başarılı olmasını sağlayan en önemli faktörlerdir.

Şekil 1. Kadın Girişimcilerin Niteliklerini Oluşturan Çevre

Kaynak : (Yao ve Shen, 2011: 106).

1.7.Kadın ve Erkek Girişimciler Arasındaki Farklar

Kadın girişimciler geleneksel olarak güzellik salonları, gıda ve tekstil gibi kadın rollerine uygun olan sektörlerde yoğunlaşma eğilimindedir. Bu durum iş gücü verimliliği ve kazançlardaki cinsiyet farkının büyük bir bölümünü açıklamaktadır. Ayrıca kültürel değerler de kadınlar için kabul edilebilir iş türlerini etkileyebilmektedir. Sektörel farklılıkların yanı sıra finansal kaynaklara erişimin de cinsiyete göre farklılıkları bulunmaktadır (Aidis ve Weeks, 2016: 4). Güçlü iş ortaklarına erişim de girişimcilikte başarıya ulaşmada son derece önemli bir faktördür. Kadın girişimciler profesyonel iş bağlantıları kurmanın ticari önemini giderek daha

fazla kabul etmekte ve çeşitli kuruluşlar aracılığıyla örgütlemektedir. Ancak kadınlar genellikle kadın yoğunluğunun fazla olduğu daha küçük ağlarla meşgul olmaktadır. Erkekler ise iş bağlantılarını geliştirmek için daha fazla zaman harcamakta ve daha büyük ağlarda yer almaktadır. Bu durumun nedeni kadınların kısmen yenilikçi sektörlerde daha az bulunmaları, daha az iş tecrübesine sahip olmaları ve muhtemelen başarılı iş kadınlarının görünürlüğünün daha düşük olmasıdır (European Institute for Gender Equality, 2016: 5-6). Tablo 4’de kadın ve erkek girişimciler arasındaki farklılıklar yer almaktadır.

Tablo 4. Cinsiyete göre Girişimciler Arasındaki Farklılıklar

Özellikler	Kadın Girişimciler	Erkek Girişimciler
Motivasyon	*Bir amaca ulaşmaktan dolayı elde edilen başarı hissi *Bir işi yalnız gerçekleştirmekten kaynaklanan bağımsızlık hissi	*İşleri tamamlanması nedeniyle duyulan başarı hissi *Kişisel bağımsızlık *Kontrolü elde bulundurmaktan kaynaklanan iş tatmini hissi
Hareket Noktası	*İşten kaynaklanan hayal kırıklığı *Alandaki fırsatı görme	*Mevcut işten duyulan tatminsizlik hissi *Okulda ve mevcut işte yeni işle ilgilenmiş olmak *İşten çıkarılma ya da işi bırakma *Bir şeyler elde etme isteği
Fon Kaynakları	*Kişisel varlıklar ve birikimler *Kişisel borçlar	*Kişisel varlıklar ve birikimler *Bankalar *Yatırımcılar *Arkadaş ve aileden alınan borçlar
Mesleki Geçmiş	*İş alanında deneyime sahip olmak *Orta düzey yönetici olmak *Hizmet sektöründe iş geçmişine sahip olmak	*Ücretli iş deneyimine sahip olmak *Tanınmış bir uzman veya o alanda büyük başarılar elde etmiş olmak *Çeşitli alanlarda uzman olmak
Kişisel Özellikler	*Esnek ve toleranslı olmak *Amaç odaklı olmak *Yaratıcı ve realist olmak *Orta düzeyde özgüven sahibi *Şevkli ve enerjik olmak *Sosyal ve ekonomik çevre ile uğraşabilme kabiliyetine sahip olmak	*İkna edici olmak *Amaç odaklı olmak *Yenilikçi ve idealist olmak *Yüksek düzeyde özgüvene sahip olmak *Şevkli ve enerjik olmak *Kendi kendisinin patronu olma zorunluluğu

Özgeçmiş	*35-45 yaş arasında işletme açmak *İş sahibi bir babaya sahip olmak *Üniversite mezunu olmak *Ailenin ilk çocuğu	*25-35 yaş arasında işletme açmak * İş sahibi bir babaya sahip olmak *Üniversite mezunu olmak *Ailenin ilk çocuğu
Destek Grupları	*Yakın arkadaşlar *Eş ve aile *Profesyonel kadın grupları	*Arkadaş, avukat, muhasebeciler *İş dünyasından arkadaşlar *Eş
Kurdukları İlk İş Türü	*Hizmet sektörü	*Üretim ya da inşaat sektörü

Kaynak: (Hisrich ve Peters, 2002: 76; Akt. Güney, 2006: 29).

Cohoon vd. (2010) çalışmalarında 549 girişimcinin iş kurma motivasyonlarının erkekler ve kadınlar arasında farklı olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca çalışmada kadınlar için aile, çevre ve ortak desteğinin girişimci olmalarında çok önemli bir etken olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca kadınlar şirketlerinin entelektüel sermayesini korumanın zorluğundan daha çok bahsederken, erkekler bir girişimin parçası olmanın doğasında var olan mali güvensizlik ve mentörlerin eksikliği konusunda endişelerini vurgulamıştır. Kadınlar için güvendikleri kişilerden gelen destek ve cesaretlendirmenin ise başarılı teknik şirketler kurma çabalarında daha önemli olduğu tespit edilmiştir.

Yordanova ve Alexandrova (2011) çalışmalarında 382 girişimcinin risk eğilimi, risk algısı ve risk davranışları üzerindeki cinsiyet etkilerini incelemiştir. Cinsiyetin risk eğilimi üzerindeki etkisi kısmen risk tercihi, girişimcinin geçmişi ve yaş değişkenlerine göre farklılaşmaktadır. Yapılan çalışmada kadın ve erkek girişimcilerin benzer risk algılamalarına sahip olmalarına rağmen kadın girişimcilerin risk eğiliminin erkek girişimcilere göre daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

1.8.Kadın Girişimcilik Tipleri

Kadın girişimciler farklı özellikler taşımasında rağmen Goffe ve Scase (1985) çalışmasında dört farklı kadın girişimci tipi tanımlamıştır. Birincisi, hem girişimcilerin ideallerini hem de geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini üstlenen ve bu iki hedefi aynı ölçüde gerçekleştirmeye çalışan, işini ve ailenin sorumluluklarını dengeleyen ve işini geliştirmeye ilgili fazla bir şey yapma niyetinde olmayan "geleneksel girişimci" tipidir. İkinci tip, girişimcilik ideallerini geleneksel cinsiyet rollerinden çok daha

yüksekte tutan ve iş büyütmeyi ana hedef olarak belirleyen “yenilikçi girişimci” tipidir. Üçüncü tip kadın girişimci, geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini girişimcilik ideallerinin üzerine yerleştiren ve girişimciliği bir yan alan olarak gören "evcimen girişimci" tipidir. Son olarak bir iş-aile dengesi kurmaktan daha çok kadınların ikinci planda kalmasını engellemeye çalışan "köktenci girişimciler" bulunmaktadır (Sosyal 2010: 92). Carter ve Cannon (1992) Londra'da 60 kadın üzerinde yaptıkları çalışma ile ideal kadın girişimci tiplerini gelenekçiler, geri dönenler, kazananlar, hevesli ve gezgin olmak üzere beşe ayırmaktadır. Ayrıca kadınların girişimcilik deneyimlerinin yaşam döngülerinin aşamalarına göre değiştiği tespit edilmiştir (Beatrice, 2012: 47). Tablo 5’de literatürde yer alan kadın girişimci tipolojilerinin özeti yer almaktadır.

Tablo 5. Kadın Girişimcilerin Profillerinin Tipolojisi

Kadın Girişimci Tipleri	Özellikleri
Amaçsız	İşsizliğe alternatif olarak iş kuran genç kadınlar
Başarı odaklı	Girişimcilik faaliyetini uzun vadeli bir strateji olarak gören
Güçlü başarı odaklı	Genellikle çocuğu olmayan ve girişimcilik faaliyetini daha iyi mesleki tatmin için bir fırsat veya daha önce çalıştıkları kuruluşlarda karşılaşılan kariyer gelişiminin önündeki engellerin üstesinden gelmek için bir araç olarak görenler
İkili uzmanlar	Genellikle iş ve aile sorumluluklarını uzlaştırması gereken ve bu nedenle onlara esneklik sağlayan bir çözüm arayan önemli iş tecrübesine sahip olanlar
Geri Dönenler	Önceki işlerini ailelerine bakmak için bırakmış ve çoğunlukla ekonomik kaygılar ya da aile alanı dışında kendi kendini gerçekleştirme alanı yaratma arzusu ile motive olmuş kadınlar (genellikle düşük vasıflı)
Gelenekçiler	Bir işletmenin sahibi olmanın ve yönetmenin köklü bir gelenek olduğu aile geçmişine sahip olanlar
Radikaller	Kadınların toplumdaki çıkarlarını desteklemeye yönelik girişimler kuran geleneksel girişimci değerlere karşı olanlar

Kaynak: (Bruni, Gherardi ve Poggio , 2004: 261-262).

1.9. Kadınları Girişimciliğe Yönlendiren Sebepler

Dünya ekonomisinin küreselleşmesi ve büyük şirketlerin küçülmesi kadınların geleneksel olarak toplumda yaptığı işlerin azalmasına yol açmıştır. Bu süreçte kadınlar ekonomik açıdan geleceklerini farklı alanlarda işletme kurmak yoluyla elde etmeye başlamıştır. Uzun vadede ise daha fazla güvenlik ve kazanç

potansiyeline sahip olduklarını bilmeleri kadınları girişimciliğe yönlendirmiştir (Coughlin ve Thomas, 2002: 72-73). Kadınların girişimci olma nedenleri arasında aileye destek olma, başkalarına rol model olma, arkadaş ve akrabaların başarı hikayeleri, çocuklara parlak bir gelecek sağlama, yenilikçi düşünce, ek gelir ihtiyacı, aile işine sahip olmak, işiyle ilgili karar alma özgürlüğü ve bağımsız olmak, yeni sorunlar ve fırsatlara karşı kendini geliştirme arzusu, istihdam yaratma, sosyal statü ve kendine yetme, eğitim ve vasıf, devlet politikaları ve prosedürleri gibi etmenler yer almaktadır (Keskin, 2014: 76). İtme ve çekme faktörleri, kadınların girişimciliği kariyer olarak seçmelerine yönelik motivasyonları tanımlamak için kadın girişimcilik araştırmalarında kullanılmaktadır. İtici faktörler, kadınların girişimcilik için seçim yapma zorunluluğunu yaratan koşullardır ve bireyleri girişimciliğe iten etkiler anlamına gelmektedir. Çekme faktörleri ise daha çok karşılaşılan fırsatlara dayanmaktadır. Kadınlar bir fırsat tarafından zorlanmakta, becerilerini ve iş deneyimlerini keşfetmek istemektedir. Girişimciliğe "çekilen" kadınların, dış koşullar tarafından girişimciliğe "itilen" kadınlardan daha fazla büyümesi olasıdır. Bu nedenle, kadınların girişimciliğe yönelmesine hem çekme hem de itme faktörleri farklı katkılar sağlamaktadır (Ummah ve Gunapalan, 2013: 4).

Kadın girişimcilerin kendi işlerini kurmak istemelerinin tek amacı para kazanmak değildir. Beceri ve bilgileri, iş dünyasındaki yetenekleri ile olumlu bir şey yapma arzusu kadınların örgütlü işletmeleri yönetmelerinin nedenleri arasında yer almaktadır. Ayrıca kadınlar girişimciliğe erkeklerden daha düşük katılım oranlarına sahip olmakla birlikte erkeklere kıyasla belirli sektörlerdeki firmaları kurmayı ve yönetmeyi seçmektedir. Genel olarak kadın girişimciler ekonomik kalkınma ve büyüme için yüksek teknoloji, sermaye yoğun ve imalat sanayilerinden daha az önemli olarak algılanan perakende ticareti ve diğer hizmet sektörlerini seçmektedir (Roy ve Manna, 2014: 1-2). Kadınların genellikle çocuk bakımı faaliyetlerinde erkeklere göre daha büyük bir sorumluluğa sahip olması sebebiyle girişimcilik esnek bir alan olarak görülmektedir. Bu kapsamda girişimcinin çocuklarla ilgilenmek için harcadığı zaman arttıkça işletmesiyle ilgilenmesi gereken süreleri kısalmaktadır (Sullivan ve William, 2012: 433). Kadınları girişimciliğe yönlendiren sosyal faktörler arasında ise kendi özgüvenlerini geliştirmek, fikirlerini somutlaştırmak, kendi kimliklerini oluşturmak,

risk alma yeteneği geliştirmek, toplumda eşit statü elde etmek ve daha fazla özgürlük yer almaktadır (Kalim, 2019: 7).

1.10. Kadın Girişimcilerin Karşılaştıkları Sorunlar

Girişimcilikte cinsiyet eşitsizliği, girişimcilerin başarısını farklılaştıran ve çeşitli engelleri kapsayan karmaşık bir olgudur. Genellikle girişimci olmanın bir erkek işi olduğu inancı ve kadın rol modellerinin daha az olması kadınların başarılı bir girişimci olamayacaklarına inanmalarına yol açmaktadır. Bu kültürel engellerin yanı sıra kadın girişimciler bu süreçte bazı pazar başarısızlıklarıyla da karşılaşmaktadır. Ayrıca bilimsel alanlardan mezun olan ve yönetici pozisyonunda bulunan kadınların sayısının azlığı gibi diğer faktörler, iş dünyasındaki kadınlar için beşeri sermaye ve ağ oluşturması için dezavantaj oluşturmaktadır (Piacentini, 2013: 7). OECD, 2010 yılında kadınların işgücü piyasasında karşılaştığı engelleri analiz etmek ve OECD ülkelerinde cinsiyet eşitliğini teşvik eden politikalar uygulamak için Toplumsal Cinsiyet İnsiyatifini başlatmıştır. Yapılan çalışmalarda kadınların girişimci olması için tespit edilen sorunlar farklı kategorilere ayrılmıştır. Bu sorunlardan birincisi, kadınların bir işi finanse etmek için genellikle erkeklerden daha az borçlanmayı tercih etmeleridir. İkincisi, bilgilendirici veya kültürel faktörlerin girişimci olmak isteyen kadınlar için engel oluşturmasıdır. Örneğin, girişimci olarak kadınların performansı hakkında veri eksikliği nedeniyle kadınların yönetici olarak atanmaları daha az olasıdır. Benzer şekilde işgücü dışında kalan kadınlar bir kariyer seçeneği olarak girişimcilik hakkında doğru bilgiye sahip değildir. Üçüncüsü, kadınların yarı zamanlı çalışma ve iş ve ev dengesi için daha iyi çalışma şartları tercihleri, kadınların daha küçük firmalar kurmasına ve erkek meslektaşlarına göre daha az kazanmasına neden olmaktadır. Dördüncüsü, kadınlar genellikle girişimci olmak için becerilerine yeterince güvenmemektedir. Kadınların işgücü piyasasında yeterince temsil edilmemesinin bir nedeni de kadınlar için eğitimde cinsiyet farklılıklarının bulunmasıdır (Cuberes ve Teignier, 2015: 4).

Girişimcilik, iş kurma eyleminden daha fazlasıdır. Kadın girişimciler, girişimcilik faaliyetlerini sürdürmeye çalışırken de belirli zorluklarla karşılaşmaktadır. Özellikle kadınlar için aile/iş dengesini sağlanması, finansal kaynak temini, kişisel

ağlar, pazar ve sektör seçimi ve fırsat tespiti açısından girişimlerini büyütme karşılaştıkları zorluklar arasında yer almaktadır (Brush ve Cooper, 2012: 4). Kadın girişimcilerin karşılaştığı sorunlar ise üç kategoride incelemiştir (Çelebi, 1997: 42-44):

İş Kurma Aşamasındaki Sorunlar:

- Sermaye bulmakta zorlanma
- İşyeri arama, kiralama
- Mal tedarik etme
- Donanım, araç, gereç tedarik etme
- Resmi kuruluşlarla ilişkiler geliştirme
- Acemilik, yalnızlık ve işi organize edememek
- Toplumun iş kadınına alışkın olmaması

İşyeri Kurulduktan Sonraki Sorunlar:

- Acemilik, tecrübesizlik, müşteriyle ilişki kuramamak, işi yürütmede bilgisizlik
- Müşterilerin azlığı, parasızlık
- Para sorunu
- Yalnızlık, kadın olmak, kendini kabul ettirmek
- Uygun personel bulamamak
- Piyasadaki istikrarsızlık
- Ödemeler, senetler

Mevcut Sorunlar:

- Müşteri azlığı,
- Resmi kuruluşlar
- Kalifiye eleman bulamama
- Ucuz hammadde- mal tedariki
- Kaliteli hammadde- mal tedariki
- Enflasyon

İş kurma ve yürütme sürecinde yaşanan sorunlar erkek girişimciler açısından da mevcut olmasına rağmen yaşanan zorlukların boyutu ve karmaşıklığı kadın

girişimciler için çok daha büyüktür. Kadın girişimcilerin ekonomik fırsatlara erişimini arttırmak için gerekli ortamın sağlanması önemlidir. Bu ortamın sağlanması kadın ve erkek arasındaki cinsiyet eşitsizliğinin azaltılmasının yanında ekonomik büyümeye katkı sağlayacaktır (Goyal ve Yadav, 2014: 75). Kadın girişimcilerin karşılaştıkları engeller ise şu şekilde sınıflandırılmıştır (Sosyal, 2010: 98-106):

Cinsiyetten Kaynaklanan Engeller:

- Sermaye Eksikliği
- Toplumun Geleneksel İnançları ve Baskısı
- Cinsiyete Dayalı Rol Ayrımcılığı
- Cinsel ve Duygusal Taciz
- Cam Tavan Engeli
- Sosyal Pozisyon ve İletişim Eksikliğinin Bulunması
- Yasalardan Kaynaklanan Engeller
- Basmakalıp Yargılar
- Rol Çatışması
- Eğitim Düzeyinin Düşüklüğü
- Yeterli Zaman Bulunmaması
- Sosyal Sorunlar
- Sağlık ve Psikolojik Sorunlar
- Girişimcilikte Rol Modellerinin Eksik Olması

Örgüt ve Çevresel Şartlardan Kaynaklanan Engeller:

- Örgüt İklimi ve Kültürü
- Liderlik
- Bütüncül Bakışın Sağlanamaması ve Örgütlenememe
- Kurumsal Çeşitlilik ve Koordinasyon Zorlukları
- Politika Geliştirme ve Uygulama ile İlgili Engeller

Girişimcilik faaliyetindeki kadın sayısının artırılması çalışma hayatındaki nüfusun niceliğini artırarak kültürel değişimi destekleyecektir. Girişimcilikteki zorlukların çoğu kadınlarda ve erkeklerde ortak olsa da girişimcilik faaliyetinin daha çok erkek faaliyeti olarak görülmesi kadın girişimciler için daha fazla dezavantaj

oluşturmaktadır. Ayrıca cinsiyete bağlı kısıtlamaların bulunması kadın girişimcilerin yetersiz temsil edilmesine yol açmaktadır (EIGE, 2015: 33-34). Ekonomiye katılımdaki cinsiyet farklılıkları daha fazla kadının işgücünün bir parçası olmasını engellemektedir. Gelenekler ve sosyal normlar da genellikle kadınların katılım sağlayabileceği faaliyetleri kısıtlamaktadır. Kadınların üzerindeki bu kısıtlamalar hem talebi hem de arzı etkileyerek iş kurma ve büyütme yeteneklerini sınırlandırmaktadır. Çocuk bakımı veya hane halkı ile ilgilenmek için kadınların daha fazla zaman talebi onların deneyimini, öğrenimini dolayısıyla sektör ve faaliyet seçimini etkilemektedir. Bu kapsamda kadınlar ancak toplumsal cinsiyete dayalı iş yükünün daha yüksek payını taşıyacak şekilde sosyalleşebilmektedir. Ayrıca kadınların başta kendi gelirleri olmak üzere kaynaklar üzerinde daha az kontrole sahip olması onların işletmelerini büyütme için finansal hizmetlere erişim yeteneklerini azaltmaktadır (International Finance Corporation, 2011: 24-27). Bazı toplumlarda ise kadınların eşleri veya babaları tarafından destek görmemesi kadınların mülk sahibi olmasını, tam zamanlı çalışma ve hatta iş faaliyetlerine katılma haklarını olumsuz etkilemektedir. Böylece kadınlar konumu itibarıyla sosyal, kültürel veya dini faktörlerin bir sonucu olarak toplumdaki ayrımcılıktan etkilenmekte ve kayıt dışı ekonomi içerisinde yer almaktadır. Kadınların eylemlerini sınırlayan toplum tarafından belirlenen normları dayatan ayrımcılığın üstesinden gelmek için bir dizi kurumsal, kültürel veya yasal düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Bu süreçte kadın girişimciliğinin ekonomik ve sosyal önemi konusunda toplumdaki farkındalık ise zamanla değişecektir (Bekh, 2014: 9).

Kadınların toplum ve ekonomideki konumunu etkileyen faktörlerin düzeyi ülkelere göre değişmektedir. Bazı ülkelerde daha yüksek yoksulluk ve işsizlik seviyesi bireyleri girişimciliğe yönlendirmektedir. Ekonomik açıdan daha iyi performans gösteren ülkelerde ise girişimcilik genellikle daha iyi bir kariyer seçimi olarak görülmektedir. Ancak tüm ülkelerde kadın girişimcilerin karşılaştıkları zorluklar arasında girişimcinin temel yetkinlik ve iş becerilerinin geliştirilmesi için yaşam boyu öğrenme, eğitim ve öğretim fırsatlarına erişim eksikliği, sermayeye ve destek ağlarına erişim eksikliği bulunmaktadır (European Training Foundation, 2014: 8-9). Finansman konusunda yer alan çalışmalar da kadınların özellikle finansal karar alma ve yatırım alanlarında erkeklerden daha fazla riskten kaçınma ve daha az özgüvene sahip olma eğiliminde olduklarını ortaya koymaktadır. Ayrıca kadınların kredi kurumları ile

çeşitli sorunlar yaşamalarının nedenleri arasında kadınlara ait firmaların satışlarının, varlıklarının ve çalışan sayılarının sahibi erkek olan işletmelere göre genellikle daha küçük olması yer almaktadır (Poggesi vd., 2016: 737).

Günümüzde kadın girişimcilerin sayısındaki artış çoğunlukla yarı zamanlı faaliyetlerde gerçekleşmiştir. Girişimcilik esnek iş yapmalarına olanak sağlayan bir seçenek olarak görünse de zamanla kadınlar için istihdam seçeneklerinin azalması, emeklilik yaşının artması ve ailede bakım sorumluluklarının artması gibi sorunlar ortaya çıkmaktadır. Kadın girişimcilerin ağırlıklı olarak evden çalışmaları da genellikle hane halkı işbölümünde ev işlerinden daha da büyük sorumluluk almalarına yol açmaktadır (Byrne, 2019: 157). Ayrıca kadınlar nadiren üst düzey sorumluluk gerektiren yönetim pozisyonlarına atanmaktadır. Bu durum yönetici olarak görev yapmak isteyen kadınların adeta bir cam tavan ile karşılaşmasıyla açıklanmaktadır (Arıkan, 2003: 2). Cam tavan terimi, bir işyerindeki cinsiyet eşitsizliğini ortaya çıkarmak için kullanılmaktadır. Bu terim, kadın çalışanlar ile üst yönetim kademeleri arasında görünmez, şeffaf ve aynı zamanda aşılabilir yapay engelleri ifade etmektedir. Örgütsel önyargılar ve tutumlar sebebiyle kadınların üst yönetime terfileri engellenmekte ve yönetim kadrosundan uzaklaştırılmaktadır (Öge ve diğerleri, 2014: 3002).

1.11. Kadın Girişimcilerin Karşılaştıkları Sorunlarla İlgili Çözüm Yolları

Cinsiyete göre veri elde edilmesi kadınların ve erkeklerin sahip olduğu işletmelerin sayısı, büyüklüğü, sektöre göre dağılımı ve performansı (ciro, hayatta kalma, istihdam ve büyüme oranları) hakkında bilgi üretimi çok önemlidir. Girişimciler hakkında daha iyi istatistiklere ek olarak, politikaların ve destek programlarının etkinlikleri konusunda daha fazla veri gerekmektedir. Çoğu OECD ülkesinde kadın girişimciliği için özel stratejilerin bulunmaması, uygulanan politikaların kadınların girişimcilik potansiyelini harekete geçirmede nasıl fark yaratabileceğine dair verilerin olmamasından kaynaklanmaktadır. Bu kapsamda kamunun finansman sağladığı kadın girişimci programlarının kayıtlarının tutulması önemlidir. Daha sonra izleme ve değerlendirme sürecinin destek programlarına entegre edilmesi, kadınların karşılaştığı engelleri daha görünür hale getirerek kamu

yatırımlarından elde edilen getirilerin ölçülmesine yardımcı olacaktır (Piacentini, 2013: 26-27). Ayrıca devletler kadın girişimcilerin sayısını artırmak için toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlayacak çeşitli politika önerileri ortaya koymalıdır. Kadın girişimciliğin geliştirilmesi amacıyla daha iyi veri toplama ve değerlendirme yapılmasıyla birlikte kurumlar arasında politika entegrasyonu sağlanmalıdır. Girişimcilik alanında cinsiyete özgü daha fazla veri toplanması politikaların ve destek yapılarının daha iyi değerlendirilmesine imkan sağlayacaktır. Araştırmacılar da davranış kalıpları ve cinsiyet farklılıklarının uzun vadeli gelişimi üzerine odaklanarak girişimcilik üzerine daha fazla araştırma yapmalıdır (Library of the European Parliament, 2013: 4).

Girişimcilik ulusal düzeyde yoksulluğun azaltılmasında ve kadınlar için ekonomik güçlenmenin sağlanmasında önemli bir role sahiptir. Kadınların mikro finansman yoluyla finansmana erişiminin artırılması, kadınların girişimciliğe girişini teşvik etmek için önemli bir adım olarak kabul edilmektedir. Bu süreçte başlangıç kredilerine erişimini iyileştiren mikro girişimci kredi programları, kadınların kendi işlerini kurmasının önündeki geleneksel engellerin azaltılmasına önemli katkı sağlamaktadır (Olawaju ve Fernando, 2020: 5-6). Tablo 6'da kadınların girişimci olmasının önündeki engellere yönelik çözüm önerileri yer almaktadır.

Tablo 6. Kadın Girişimcileri Engelleyen Nedenler ve Çözüm Yolları

Nedenler	Açıklama	Çözüm Yolları
Güven eksikliği	Farklı sosyalleşme normları nedeniyle, kadınlar bir girişimcinin büyümesi için gereken ailedeki güven, destek ve karar verme gücünden yoksundur.	Sosyal hizmet uzmanları, ulaştıkları kadın girişimcileri gelişmesine yardımcı olabilir.
İkili rol nedeniyle iş yükü fazlalığı	Eş ve anne olarak ikili rolleri olan kadınlar, zaman eksikliği, konsantrasyon ve yoğun yükümlülükler nedeniyle işletmeyi etkin bir şekilde yönetememektedir.	Aile üyeleri, kadınların işletmeleriyle daha fazla ilgilenmeleri için sorumluluklarını paylaşabilirler.
Sert ve erkek egemen pazar Koşulları	Erkeklerin egemen olduğu katı piyasa koşulları, bilinçsizlik, deneyimsizlik ve lobıcılık kapasiteleri nedeniyle kadın girişimciler aile üyelerine bağımlı olmak zorundadır.	Aile üyeleri, STK'lerden mevcut pazar fırsatları, koşulları ve hizmetleri hakkında bilgi alarak kadın girişimcilerle paylaşabilir.
Uygun eğitim eksikliği	Aileler ve toplum, kadınlara girişimci olmak yerine iyi bir ev hanımı olması için eğitim vermektedir.	Kadınlara erkeklerle eşit fırsatlar, eğitim ve beceri geliştirme imkanları sağlanmalıdır.
Finansal desteğe erişim eksikliği	Kadınlar erkeklerle kıyasla mülkteki pay ve devlet veya özel krediler, teşvik programlarından yeterince faydalanamaması sebebiyle finansmana erişememektedir.	Ebeveyn mülkiyet paylaşımında eşit pay vermeli; özel, devlet kredilerine erişimde eşitlik sağlanmalı; kadınlar diğer aile üyelerinden erkeklerle kıyasla aynı şekilde destek görmelidir.
Eğitim programları hakkında bilgiye maruz kalma eksikliği	Okuma yazma bilmeme, kısıtlı hareket, ağ ve farkındalık eksikliği	Kadınlara okuryazarlık eğitimi, mali yardım ve işletme ve piyasa olanaklarıyla ilgili tüm programlar ve kurumlar hakkında temel bilgiler verilmelidir.
Kaynaklara erişim eksikliği	Kadınların temkinli yapısı ve toplumsal bakış açısı sebebiyle kaynaklara yeterince erişememektedir.	Kadınların önceliklerini belirleme ve kapasitelerini oluşturmalarında yardımcı olunarak kaynağa ulaşmaları konusunda tereddütleri azaltılmalıdır.

Kaynak: (Patmavathi, 2011: 70-71).

İKİNCİ BÖLÜM

2.KADIN GİRİŞİMCİLİĞİNE YÖNELİK DESTEKLER

Girişimcilerin işletme kurmasının kolaylaşması ve faaliyetlerini başarılı bir şekilde sürdürmesi için devletlerin etkili bir destek mekanizması sunması gerekmektedir. Bu kapsamda kadınların da girişimci olmaya teşvik edilmesi ve desteklenmesi ülkelerin ekonomik kalkınmasına daha fazla katkı sağlayacaktır. Çalışmanın ikinci bölümünde öncelikli olarak Avrupa Birliğinde kadın girişimcilik politikası ve desteklerden bahsedilmiştir. Daha sonra Türkiye'nin kadın girişimciliği konusunda uluslararası araştırmalardaki yeri, kadın girişimcilerin Türkiye ekonomisindeki konumu ve Türkiye'de kadın girişimciliğine yönelik kurumların destekleri incelenmiştir.

2.1. Avrupa Birliğinin Kadın Girişimciliği Politikası

Kadın girişimciliği, Avrupa Birliği için önemli bir politika alanıdır. 2005 yılından bu yana küçük ve orta ölçekli işletmelerin Lizbon Stratejisinde tanımlanan desteklerden yararlanmasını sağlamak için Avrupa Komisyonu krediye erişim ve girişimcilik ağları gibi alanlarda kadın girişimcilere çeşitli destekler sunmaktadır. 2008 yılında Avrupa Birliği düzeyinde kadın girişimciliği alanında finansmana daha iyi erişiminin sağlanması, girişimci ağlarının geliştirilmesi ve Küçük İşletmeler Yasasında öngörülen desteklerin verilmesi olmak üzere üç ana eylem konusu belirlenmiştir. Böylece kadın girişimcilerin kurdukları işletmelere verilen devlet yardımlarının genişletilmesi ve kadın girişimci ağlarının oluşturulmasının desteklenmesi sağlanmıştır (European Institute for Gender Equality, 2016: 8). 2008'de yürürlüğe giren Avrupa Küçük İşletmeler Yasasında küçük işletmelerin gelişiminde 10 ilke belirlemiştir. Avrupa Birliği, küçük ve orta ölçekli işletmeler için en iyi çerçeve koşullarının sağlanmasının her şeyden önce toplumun girişimcileri tanımına bağlı olduğunu ve küçük ve orta ölçekli işletmelerin istihdam artışı sağlayarak ekonomik refaha önemli ölçüde katkıda bulunduğunu kabul etmektedir. Ayrıca KOBİ dostu bir ortamın elde edilmesinin sağlanması amacıyla Avrupa Birliği'nde

girişimcilerin rolünün ve risk alma algısının değişmesi gerekmektedir. Bu kapsamda girişimcilik siyasi liderler, medya ve yönetimler tarafından desteklenmelidir. "Önce Küçük Düşün" ilkesi kapsamında KOBİ'leri ve girişimcileri desteklemek temel politika haline gelmelidir (Commission of The European Communities, 2008: 3).

Avrupa Birliğinin on yıllık büyüme stratejisi olan Avrupa 2020, insan sermayesinin gelişimini önemli bir büyüme kaynağı ve artan işsizliğe karşı bir çözüm olarak kabul etmektedir. Bu kapsamda girişimcilik, girişimcilik kültürü, yaşam boyu öğrenme ve KOBİ'lere destek politikaları günümüzde bilgi toplumunun gelişimini sağlayan kilit unsular olarak kabul edilmektedir. Kadın girişimciliği son yıllarda kritik öneme sahip tüm kurumlar tarafından desteklenmektedir. Ayrıca Avrupa Komisyonu iyi uygulamaları ve bilgileri paylaşmak için kadın girişimciliği konusunda destek ağları kurulmasını ve çeşitli destek yapılarının geliştirilmesini teşvik etmektedir (Bekh, 2014: 14). Bu kapsamda Avrupa Birliği, kadınlar ve erkekler arasındaki eşitliğin Avrupa Birliği'nin temel bir değeri olduğunu ve cinsiyet eşitliği politikalarının ekonomik büyüme, refah ve rekabet edebilirlik için kritik önem taşıdığını kabul etmektedir. Avrupa 2020 Stratejisinin bu konudaki hedefleri şu şekildedir (The Council of the European Union, 2011: 3-4):

- Özellikle istihdam, eğitim ve sosyal katılımı teşvik eden alanlarda cinsiyet eşitliği sağlamak ve kadın yoksulluğunun azaltılmasına katkı sağlanması,
- Toplumsal cinsiyet eşitliğini arttırmak, kadınların işgücü piyasasına katılımını arttırmak ve demografik zorlukların üstesinden gelmeye katkıda bulunmak için hayat boyunca daha iyi iş-yaşam dengesi oluşturmak,
- Kadınların insan haklarından tam olarak yararlanmasını ve cinsiyet eşitliğini sağlamak için kadınlara karşı her türlü şiddetle mücadele etmektir.

Avrupa'nın büyümesi ve yeni istihdam yaratması için daha fazla girişimciye ihtiyaç bulunmaktadır. Girişimcilik 2020 Eylem Planı, Avrupa'da girişimcilerin potansiyelini ortaya çıkarmak için engelleri azaltmayı ve girişimcilik kültürünü geliştirmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca Avrupa Birliği yeni işletmelerin kurulmasını teşvik etmekle birlikte girişimcilerin refahı ve büyümesi için daha uygun bir ortam yaratmayı hedeflemektedir. Bu kapsamda eylem planı büyümeyi ve iş yaratmayı

desteklemek için girişimcilik eğitimi verilmesi, mevcut yapısal engellerin kaldırılması ve iş yaşam döngüsünün önemli aşamalarında girişimcileri destekleyerek çerçeve koşullarının güçlendirmesi, girişimcilik kültürünün dinamik hale getirilerek yeni nesil girişimcilerin yetiştirilmesi olmak üzere üç alana müdahale edilmesini önermektedir (European Commission, 2013: 1-5).

Ekonomik bağımsızlık hem kadınların hem de erkeklerin yaşamları üzerinde kontrol sahibi olmalarını sağlamak için bir ön koşuldur. Artan kadın istihdamı Avrupa Birliğindeki ekonomik büyümeye katkıda bulunmaktadır. İşgücü piyasasında daha fazla kadının bulunması, küçülen çalışma çağındaki nüfusun etkilerini dengelemeye yardımcı olmaktadır. Böylece ülkelerin kamu maliyesi ve sosyal koruma sistemleri üzerindeki baskı azalmakta, beşeri sermaye tabanı genişlemekte ve rekabet gücü artmaktadır. Avrupa 2020 hedefinde yer alan kadınlarda % 75 istihdam oranına ulaşmak için yaşlı, bekar, engelli, göçmen ve etnik azınlıklar arasında yer alan kadınların işgücü piyasasına katılımına dikkat gösterilmelidir. Ancak bu grupların istihdam oranları genele kıyasla hala düşüktür (European Commission, 2010: 4). Tablo 7 'de 2000 ve 2019 yıllarında çeşitli ülkelerde kadınların iş gücü durumu yer almaktadır.

Tablo 7. Seçilmiş Ülkelerde Kadınların İş Gücü Durumu

Ülkeler	Göstergeler	2000	2019
AB-28	İstihdam Oranı (%)	54,0	64,2
	İşgücüne Katılma Oranı (%)	60,2	68,8
	İşsizlik Oranı(%)	10,3	6,7
Almanya	İstihdam Oranı (%)	58,1	72,8
	İşgücüne Katılma Oranı (%)	63,3	74,9
	İşsizlik Oranı(%)	8,1	2,8
Amerika Birleşik Devletleri	İstihdam Oranı (%)	67,8	66,3
	İşgücüne Katılma Oranı (%)	70,7	68,9
	İşsizlik Oranı(%)	4,1	3,6
Birleşik Krallık	İstihdam Oranı (%)	65,7	71,6
	İşgücüne Katılma Oranı (%)	69,0	74,4
	İşsizlik Oranı(%)	4,7	3,7
	İstihdam Oranı (%)	56,2	62,4

Fransa			
	İşgücüne Katılma Oranı (%)	62,4	68,2
	İşsizlik Oranı(%)	10,0	8,4
Hollanda	İstihdam Oranı (%)	62,7	74,1
	İşgücüne Katılma Oranı (%)	65,2	76,7
	İşsizlik Oranı(%)	3,9	3,4
İspanya	İstihdam Oranı (%)	42,0	58,8
	İşgücüne Katılma Oranı (%)	52,9	70,1
	İşsizlik Oranı(%)	20,6	16,1
İtalya	İstihdam Oranı (%)	39,6	50,1
	İşgücüne Katılma Oranı (%)	46,3	56,5
	İşsizlik Oranı(%)	14,6	11,3
Japonya	İstihdam Oranı (%)	56,7	70,9
	İşgücüne Katılma Oranı (%)	59,6	72,6
	İşsizlik Oranı(%)	4,7	2,3
Kore	İstihdam Oranı (%)	50,1	57,8
	İşgücüne Katılma Oranı (%)	52,1	60,0
	İşsizlik Oranı(%)	3,8	3,6
Türkiye	İstihdam Oranı (%)	26,2	32,2
	İşgücüne Katılma Oranı (%)	28,0	38,7
	İşsizlik Oranı(%)	6,5	16,8
Yunanistan	İstihdam Oranı (%)	41,7	47,3
	İşgücüne Katılma Oranı (%)	50,5	60,4
	İşsizlik Oranı(%)	17,5	21,7

Kaynak : OECD, <https://stats.oecd.org/>

Tablo 7 'de yer alan verilere göre; seçilmiş ülkelerde 2019 yılında en fazla istihdam ve iş gücüne katılma oranına Hollanda sahip iken Yunanistan en fazla işsizlik

oranına sahiptir. 2000 yılı ile karşılaştırıldığında 2019 yılında Türkiye'nin istihdam ve işgücüne katılım oranları artmakla birlikte işsizlik oranlarında da artış yaşanmıştır.

20-64 yaş arası kadın ve erkek istihdam oranları arasındaki farkın azaltılması sürdürülebilir bir ekonomi için önemlidir. Çoğu AB ülkesinde kadınların ortalama eğitim düzeyi daha yüksektir. Daha yüksek bir eğitim seviyesi daha yüksek ortalama ücretlerle ilişkili olduğundan cinsiyetler arasındaki ücret farkını azaltmada olumlu bir etkiye sahiptir. Ancak AB'deki kadınlar genellikle düşük maaş seviyelerine sahip sektörlerde fazla istihdam edilmekte ve iyi ücretli sektörlerde yetersiz temsil edilmektedir. Kadınların yaşamları boyunca erkeklerden daha az kazanması ise daha düşük emekli maaşları ve yaşlılıkta daha yüksek yoksulluk riski ile sonuçlanmaktadır (Eurostat, 2019: 117).

2.2. Avrupa Birliğinde Kadın Girişimciliğine Yönelik Verilen Destekler

Avrupa Birliğinin kadın girişimcilere yönelik destekleri şu şekildedir:

- **WEgate:** Avrupa çapında giderek artan sayıda çeşitli paydaşlar kadın girişimcileri desteklemek için çalışmaktadır. Avrupa Kadın Girişimciliği Platformu WEgate, bu ağları desteklemek için Avrupa Komisyonu tarafından başlatılan bir e-hizmettir. Ticari amacı bulunmayan WEgate yararlı bilgilere ulaşmak için genellikle kısa bir açıklama metni ile web bağlantıları sunmaktadır (<https://wagate.eu>).
- **The European Community of Women Business Angels and Women Entrepreneurs:** Kadın İş Melekleri ve Kadın Girişimciler Topluluğu Avrupa Parlamentosu tarafından finanse edilmekte ve kadın girişimcileri alternatif finansman kaynakları elde etme konusunda desteklemeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda kadın girişimcilere iş melekleri konusunda farkındalık yaratmak, eğitim vermek, iş fikirlerini potansiyel yatırımcılara tanıtılmalarını sağlamak ve alternatif finansman kaynakları elde etmeleri için rehberlik hizmetleri verilmektedir (<https://ec.europa.eu>).
- **The European Network To Promote Women's Entrepreneurship (WES):** Avrupa Kadın Girişimciliğini Destekleme Ağı'nın temel amacı, kadın

girişimcilerin artmasını sağlayacak elverişli bir ortam yaratılmasına ve zamanla ortaya çıkacak önceliklerin belirlenmesine katkı sağlamaktır. WES, Avrupa Komisyonu tarafından işletilen bir ağ olarak kadın girişimciliğinin geliştirilmesinden sorumlu devletlerin temsilcilerinden oluşmaktadır. 2000 yılında kurulan WES araştırma, bilgi toplama gibi kadın girişimciliğinin teşvik edilmesini ilgilendiren faaliyetlerin uygulanmasında Avrupa Komisyonu ile aktif bir şekilde işbirliği yapmaktadır (European Commission, 2013: 3-4).

- **The European Network Of Female Entrepreneurship Ambassadors:** 2009 yılında faaliyete giren Avrupa Kadın Girişimciliği Elçileri Ağı kadınların kendi işlerini kurmalarını ve girişimci olmalarını teşvik etmek için başarılı girişimcilere destek olmayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda seçilen elçiler, başarılı iş alanları yaratma konusunda kadınları teşvik etmek için rol model olarak hareket etmekte ve diğer kadınlara iş kurma süreçlerini anlatarak girişimci olmalarını sağlamaktadır (Official Journal of the European Union, 2009: C 311/21).
- **The European Network of Mentors for Women Entrepreneurs:** 2011 yılında açılan Avrupa Kadın Girişimciler Mentörlük Ağı kadın girişimciler için ulusal mentör ağları oluşturmaktadır. Ulusal ağlar; mentörlük yapılacak kadın girişimcileri belirlemek ve seçmek, proje boyunca bu ilişkileri izlemek ve kolaylaştırmak, değerlendirmek ve raporlamak, ulusal mentörlük ağlarının AB desteğiyle yürütülen bir girişimin bir parçası olarak uygun şekilde tanıtılmasını sağlamak, kadın girişimcilerin teşvik edilmesinde aktif olan kuruluşların başvurmasını sağlamaya çalışmaktadır. Bu ağlar kadın girişimcilere işletmelerinin kurulması, yönetilmesi ve büyümesi konusunda (işletmenin varlığından ikinci ila dördüncü yılına kadar) tavsiye ve çeşitli destekler sağlamaktadır (<https://ec.europa.eu>).

2.3. Türkiye'nin Kadın Girişimcilik Politikası

Türkiye kadın örgütlerinin çabalarıyla birlikte 1990'lardan beri kadın hakları konusunda önemli ilerleme kaydetmiştir. Yapılan değişiklikler arasında kadın-erkek fırsat eşitliği komisyonunun kurulması, kadın istihdamını desteklemek için teşvikler sağlanması, medeni kanunun evlilikte erkeklerin üstünlüğünü kaldıran ve ailede kadın

ve erkek arasında tam eşitlik sağlayan hükümlerinin yürürlüğe girmesi yer almaktadır. Ayrıca kadınların haklarının korunmasına yönelik önemli adımları oluşturan ceza kanununun hükümlerinde önemli revizyonlar yapılmıştır (UNDP, 2017: 9-10). Bu kapsamda 2019-2023 yıllarını kapsayan On Birinci Kalkınma Planında kadınlara yönelik uygulanması planlanan politikalar ise şu şekildedir (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019: 139-140):

- Erkekler ve kadınlar için fırsat eşitliğini güçlendirmek amacıyla kadınlar ekonomik, sosyal ve kültürel hayata ve karar alma mekanizmalarına aktif olarak katılmaya teşvik edilecektir.
- Kadının ekonomik ve sosyal hayatta gücünü artırmaya yönelik araştırmalar, projeler ve eğitimler yapılacaktır.
- Kadınların ekonomik faaliyetlerinin iyileştirilmesi amacıyla kadın girişimcilere iş geliştirme sürecinde danışmanlık ve rehberlik hizmetleri verilecek ve bu konuda kadınlara öncelikli olarak destek sağlanacaktır.
- Kadınların dijital ortamda ekonomik faaliyetlerini geliştirmeye yönelik web siteleri, portallar ve uygulamalar gibi mekanizmalar oluşturulacak, kadın girişimcilerin e-ticaret becerilerinin artırılmasına yönelik eğitim programları ve seminerler düzenlenecektir.
- Kadın kooperatiflerine eğitim, girişimcilik ve danışmanlık alanlarında sağlanan destekler yaygınlaştırılacak ve kadınların kooperatif kurmalarını kolaylaştırmak için gerekli yasal düzenlemeler yapılacaktır.
- Kadınların ekonomik hayata aktif katılımını artırmak amacıyla illerdeki işgücünün farklı ihtiyaçları dikkate alınarak eğitim, staj ve işbaşı eğitimlerinin etkin bir şekilde yürütülmesine devam edilecektir.
- Kırsal alandaki kadınların girişimcilik kapasitesinin artırılmasına yönelik destek mekanizmaları sağlanacaktır.
- İşgücü piyasasının değişen ihtiyaçlarına uyum sağlamak için yeni geliştirilen kariyer alanları dikkate alınarak, kız çocuklarını fen, teknoloji, mühendislik ve matematik alanlarında kariyere yönlendirecek çalışmalar yapılacaktır.

- Kadınların özel sektör yönetimine ve karar alma organlarına daha fazla katılımını sağlayacak bilinçlendirme ve teşvik yöntemleri uygulanacaktır.

Kadın istihdamını artırmaya yönelik politikalar kadının toplumsal statüsünü güçlendirmek ve kadın istihdamında istikrarlı ve nitelikli bir ilerleme sağlanmak bakımından önem taşımaktadır. Kadınların eğitimde ve ekonomik fırsatlarda erkeklerle aynı düzeyde erişebilmelerine yönelik engellerin ortadan kaldırılması da daha rekabetçi kazanımların elde edilmesine yol açacaktır. Bu kapsamda 2014 - 2023 dönemini kapsayan Ulusal İstihdam Stratejisi belgesinin kadınlara yönelik belirlediği hedefler şu şekildedir (T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 2017: 35-41):

- 2023 yılına kadar kadınların işgücüne katılım oranı %41'e yükseltilecektir.
- 2015 yılında %46 olan kayıt dışı kadın istihdam oranı 2023'te %30'a düşürülecektir.
- İşgücü piyasasına erişim ve istihdam koşulları açısından çalışanların karşılaştığı ayrımcı uygulamalarla mücadele etmeye kararlılıkla devam edilecektir.
- Özel politika gerektiren grupların istihdamını destekleyecek daha etkin politikaların belirlenmesi için bir işgücü piyasası veri tabanı oluşturulacaktır.

T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından hazırlanan 2018-2023 yıllarını kapsayan Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planında kamu kurum ve kuruluşlarının kadınların güçlenmesine yönelik yapacakları çalışmalar yer almaktadır. Bu kapsamda Strateji Belgesi ve Eylem Planı'nda eğitim, sağlık, ekonomi, karar alma mekanizmalarına katılım, medya olmak üzere beş temel politika alanına ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır. Tablo 8'de beş numaralı strateji kapsamında kadın girişimciliğini geliştirmeye yönelik yedi farklı faaliyet belirlendiği ve bu faaliyetlerden sorumlu kurumlar arasında işbölümü yapıldığı görülmektedir. Bu kapsamda ülkemizde kadın girişimciliğinin geliştirilmesi üzere KOSGEB'e sorumlu kuruluş olarak önemli görevler düşmektedir.

Tablo 8. Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı

Strateji 5: Kadın girişimciliğinin geliştirilmesi ve özellikle bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanılmasını yaygınlaştırarak kadınların ekonomik konumlarının güçlenmesinin sağlanması	Sorumlu Kuruluş
5.1. Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde başta kuluçka merkezleri olmak üzere kadın girişimciler özelinde çalışmalar yapılacaktır	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
5.2. Bilgi ve iletişim teknolojileri alanında verilen desteklerde kadınlara öncelik verilmesi sağlanacaktır	KOSGEB
5.3. Kadın girişimcilerin e-ticarete güçlenmelerini sağlamaya yönelik eğitim programları ve seminerler düzenlenecektir.	KOSGEB
5.4. Kadın girişimcilere iş geliştirme süreçlerinde danışmanlık ve rehberlik hizmeti verecek etkin bir sistem kurulması sağlanacaktır	KOSGEB
5.5. Kadınlar arasında girişimcilik kültürünün geliştirilmesi amacıyla bilinçlendirme çalışmaları yapılacaktır.	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
5.6. Kadın girişimcilerin devlet tarafından verilen desteklere ulaşmasını kolaylaştıracak bir sistem oluşturulacaktır.	KOSGEB
5.7. Bölgesel Kalkınma Ajanslarının kadın girişimciliğini destekleyen programlara ve projelere öncelik vermesi sağlanacaktır.	Kalkınma Bakanlığı

Kaynak : (T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2018: 196-201).

2.4.Türkiye'nin Kadın Girişimciliği Araştırma Sonuçlarındaki Yeri

Ülkelerin kadın girişimciliği performansına ilişkin Küresel Girişimcilik ve Gelişme Enstitüsü (GEDİ) tarafından yayınlanan Kadın Girişimcilik Endeksi (The Female Entrepreneurship Index (FEI) önemli bir göstergedir. Kadın Girişimcilik Endeksi kadın girişimciliğinin gelişimini artırmak amacıyla mevcut koşullara göre bir ülkenin diğer bir grup ülkeye göre mevcut durumunu göstermektedir. Her ülke, başka bir ülkenin örnek performansını kullanılarak güçlü ve zayıf yönleri ile karakterize edilebilir. Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlayan kaynaklara erişim imkanları sağlayan ve girişimci ruhunu aktifleştiren ülkeler bu sınıflandırmada üst konumlardaki yerini koruyacaktır. Ayrıca bu endeks kadın girişimciliği gelişimini teşvik etmek için iyileştirilmesi gereken alanları belirleme açısından önemlilik arz etmektedir (Global

Entrepreneurship and Development Institute, 2014: 9). Tablo 9 'da 2015 yılı Kadın Girişimcilik Endeksi Raporuna ilişkin sonuçlar yer almaktadır.

Tablo 9. 2015 yılı Kadın Girişimcilik Endeksi Raporu

Ülke	Sıralama	Puanı
Amerika Birleşik Devletleri	1	82.9
Avustralya	2	74.8
Birleşik Krallık	3	70.6
Danimarka	4	69.7
Hollanda	5	69.3
Fransa	6	68.8
Almanya	14	63.6
Avusturya	23	54.9
İspanya	28	52.5
İtalya	30	51.4
İsrail	34	47.6
Yunanistan	40	43.0
Japonya	44	40,0
Türkiye	45	39.3
Çin	48	38.3
Rusya	56	35.6
Mısır	66	27.7
İran	73	20.6
Pakistan	77	15.2

Kaynak : (Global Entrepreneurship and Development Institute , 2014: 11).

Kadın Girişimcilik Endeksi çalışmasında seçilmiş 77 ülkedeki kadın girişimciliğinin gelişimi 100 puan üzerinden derecelendirilerek sıralanmış ve ülkeler beş gruba ayrılarak renk kodlaması yapılmıştır. Tablo 9 'da yer alan verilerden

görülebileceği üzere Amerika Birleşik Devletleri 82.9 puan ile ilk sırada yer almaktadır. Avustralya, Birleşik Krallık, Danimarka, Hollanda ise ilk beş arasında yer almaktadır. Türkiye 39.3 puan ile 45. sırada yer almaktadır.

2006 yılında ilk olarak Dünya Ekonomik Forum'unun yayınladığı Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi cinsiyetle ilişkili eşitsizliklerin durumunu tespit etmek ve bu konudaki ilerlemeleri zaman içerisinde değerlendirmek için hazırlanmıştır. Endeks; ekonomi, eğitim, sağlık ve politik kriterlerde ulusal, bölgeler ve gelir grupları arasındaki cinsiyet farklarını karşılaştırmaktadır (World Economic Forum, 2020). Tablo 10'da Türkiye'nin Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Endeksine ilişkin verileri yer almaktadır.

Tablo 10. Türkiye'nin Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Endeksine İlişkin Verileri

	Sıralama	Puanı	Ortalama	Kadın	Erkek
Ekonomik katılım ve fırsat	136	0.478	0.582	-	-
İşgücüne katılma oranı,%	135	0.480	0.661	37.5	78.1
Benzer işler için ücret eşitliği, 1-7 (en iyisi)	106	0.581	0.613	-	-
Tahmini kazanılan gelir (1000 dolar)	130	0.429	0.499	13.2	30.8
Yasa koyucular, üst düzey yetkililer ve yöneticiler,%	132	0.174	0.356	14.8	85.2
Profesyonel ve teknik çalışanlar,%	111	0.670	0.756	40.1	59.9

Kaynak: (World Economic Forum, 2020: 343).

Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Endeksinde Türkiye 2020 sıralamasında 153 ülke arasında 130'uncu sırada bulunmaktadır. İlk on arasında dört İskandinav ülkesi (İzlanda 1, Norveç 2, Finlandiya 3 ve İsveç 4), Latin Amerika ülkesi (Nikaragua, 5),Doğu Asya ve Pasifik bölgesi (Yeni Zelanda, 6), Avrupa'dan ülkeler (İrlanda,7,İspanya, 8 ve Almanya, 10) ve Afrika (Ruanda,9) yer almaktadır (World

Economic Forum, 2020:9). Tablo 10'da yer alan verilerden görülebileceği üzere ekonomik katılım ve fırsat alanında Türkiye 136. sırada yer almaktadır

Küresel Girişimcilik Monitörü (GEM) tarafından hazırlanan Ulusal Girişimcilik Endeksi bir ekonomide girişimciliğin finansmanı, kültürel ve sosyal normlar, ticari ve yasal altyapı gibi 12 farklı gösterge kullanılarak hesaplanmıştır. Bu endeks ekonomide girişimcilik ortamını değerlendirmek için kullanılmaktadır. Ulusal Girişimcilik Endeksi kapsamında 54 ülkeye çeşitli puanlar verilerek bir sıralama yapılmıştır. Tablo 11'de Türkiye'nin Ulusal Girişimcilik Endeksine ilişkin verileri yer almaktadır.

Tablo 11. Türkiye'nin Ulusal Girişimcilik Endeksine İlişkin Verileri

Gösterge	Puan	Sıralama
Kültürel ve Sosyal Normlar	5.0	24
Girişimcilik finansmanı	4.76	21
Devlet politikaları: Destek ve uygunluk durumu	4.54	24
Devlet politikaları: Vergiler ve bürokrasi	3.47	36
Devlet girişimcilik programları	4.18	32
Okul aşamasında girişimcilik eğitimi	2.76	35
Okul sonrası aşamada girişimcilik eğitimi	5.05	20
AR-GE transferi	4.50	14
Ticari ve yasal altyapı	5.53	13
İç Pazar dinamikleri	6.22	10
İç pazara giriş düzenlemeleri	4.19	28
Fiziksel altyapı	6.07	36

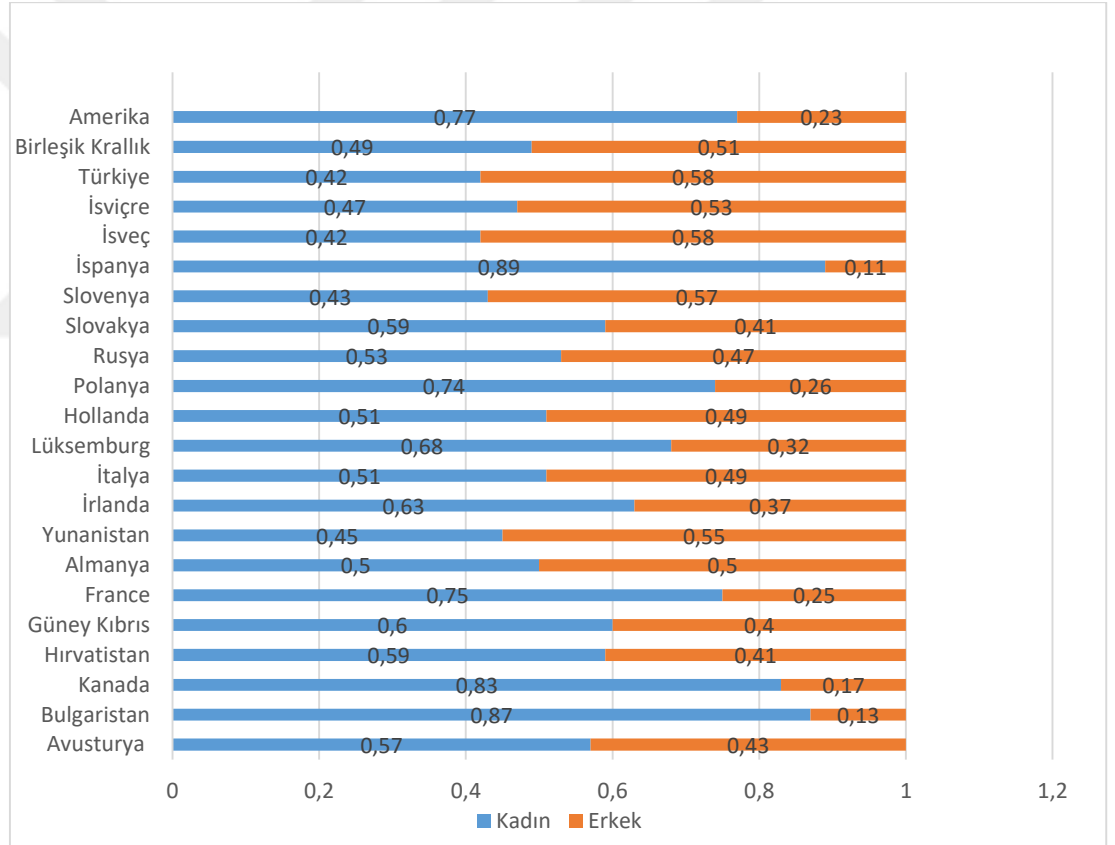
Kaynak: (Global Entrepreneurship Monitor, 2019: 110).

2018/2019 yılı Ulusal Girişimcilik Endeksinde Türkiye 5.1 puan alarak 29. Sırada yer almakta birlikte Avrupa ve Kuzey Amerika bölgesi içinde ortalama bir düzeyde bulunmaktadır. 6.7 puanla ilk sırada yer alan Katar'dan sonra Endonezya, Hollanda, Tayvan gelmektedir. Mozambik ise 3.2 puanla 54. sırada bulunmaktadır

(Global Entrepreneurship Monitor, 2019: 58-59).Tablo 11'de yer alan verilerden görülebileceği üzere Türkiye girişimciler açısından iç pazar dinamikleri, ticari ve yasal altyapı ile AR-GE transferi alanlarında ön sıralarda yer almaktadır.

Küresel Girişimcilik İzleme Raporu'na göre erken aşama girişimcilik faaliyeti (TEA), bir girişimin ürün veya hizmet satışından ilk gelirini elde ettiği dönemi takiben başlayıp söz konusu girişimin 42 aylık bir şirket olana kadar geçirdiği süreci ifade etmektedir. Grafik 1'de Seçilmiş Ülkelerde Erken-Asama Girişimcilik Aktivitesi Oranına ilişkin veriler yer almaktadır.

Grafik 1. 18-64 Yaş Kadın /Erkek Erken-Aşama Girişimcilik Aktivitesi Oranı (%)

Kaynak : (Global Entrepreneurship Monitor, 2019: 68-113).

2018 yılı Erken Aşama Girişimcilik Faaliyetine göre Türkiye 14.2 puan ile 48 ülke arasında 15. sırada yer almaktadır (Global Entrepreneurship Monitor, 2019: 110). Grafik 1'de yer alan verilerden görüleceği üzere Slovenya, Yunanistan, İsveç, İsviçre,

Birleşik Krallık ve Türkiye'de kadın girişimciler erkeklerin yarısından daha az bir orana sahiptir.

2.5.Türkiye’de Kadın Girişimcilere Destek Veren Kurum ve Kuruluşlar

Girişimcilerin ekonomiye sağladığı katkılar arasında yeni ürün ve hizmetler sunmak, büyük şirketlere mal tedarik etmek, rekabeti artırma yoluyla kaliteyi ve çeşitliliği arttırmak, istihdam sağlamak, toplumun talep ettiği fakat büyük firmaların sunmadığı ürün ve hizmetleri sunmak yer almaktadır (Güney, 2008: 69). Finansmana erişim ise girişimcilerin karşılaştığı önemli bir sorun olmakla birlikte kadınların finansal olarak kısıtlı olma olasılığı erkek girişimcilerden daha fazladır. Araştırmalar kadın girişimcilerin başlangıç sermayesi ve devam eden yatırımları için büyük ölçüde aile, arkadaşlar ve akrabalar gibi kaynaklara güvendiğini ortaya koymaktadır. Ancak bu tür kaynaklardan elde edilen sermayenin genellikle sınırlı olması nedeniyle kadınların sermaye gereksinimlerini karşılama olasılığı erkek girişimcilerden daha az düzeyde olmaktadır. Banka kredileri, girişimciler için ortak bir dış finansman kaynağıdır. Ancak erkeklere kıyasla kadın girişimciler için banka kredilerinde daha fazla yüksek kredi reddi, yüksek faiz oranları ve ek teminat gereklilikleri gibi çeşitli dezavantajlar bulunmaktadır (Wuvd., 2019: 912-913). Yeni iş kurarken ve işletmelerini geliştirirken kadın girişimcilerin karşılaştığı en yaygın sorun finansmana erişimdir. Finansmana erişimi kolaylaştırmak amacıyla kadın girişimcilere düşük maliyetli başlangıç kredileri, kredi fonları, iş kurmak için hibeler, vergi tavizleri, kredi teminatları sağlanabilmektedir (The European Commission, 2000: 62). Finansmana erişimin girişimcilik faaliyetlerinde önemli rolü bulunmaktadır. Díez-Martín vd. (2016) çalışmalarında finansal erişim ile girişimcilik faaliyeti arasında pozitif ilişki olduğunu tespit etmişlerdir. Girişimcilere finansal kaynaklara önemli ölçüde erişim sağlayan ülkelerde yüksek düzeyde girişimcilik faaliyeti bulunmaktadır.

2.5.1. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM)

Ülkemizde kadın erkek eşitliğinin sağlanması konusunda ilk kez 1987 yılında Devlet Planlama Teşkilatı bünyesinde kadınlarla ilgili araştırmalar yapmak üzere "Kadına Yönelik Politikalar Danışma Kurulu" kurulmuştur. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün koordinasyon kuruluşu olarak toplumsal cinsiyet duyarlılığını plan ve

programlara entegre etmede kilit rolü bulunmaktadır. Çünkü toplumsal cinsiyet eşitliği politikasını geliştirmede ilk sorumlu kurum olması bu kurumun yasal çerçevenin diğer kamu kurumlarında uygulanması için itici güç konumunda olmasına yol açmaktadır (T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2008: 21). Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün görevleri arasında; kadına yönelik ayrımcılığı önlemek, kadınların insan haklarını korumak ve geliştirmek, kadınların sosyal yaşamın her alanında eşit hak ve fırsatlardan yararlanmasını sağlamak; ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesini koordine etmek, kadınlar için sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini yürütmek, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile bu alandaki gönüllü kuruluşların işbirliği ve koordinasyonunu sağlamak yer almaktadır (T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2018: 35). Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün kadınlara yönelik tamamladığı Uluslararası Projeler şu şekildedir (<https://www.ailevecalisma.gov.tr>):

- Kadınların Ekonomik Fırsatlara Erişiminin Artırılması Projesi
- Yurt Dışında Yaşayan Vatandaşlara Yönelik Materyal Geliştirme Projesi
- Aile İçi Şiddet Alanında Çalışan Personele Yönelik Eğitici Eğitimi Projesi
- Kadına Karşı Şiddetle Mücadelede Ulusal Politikaların Etkinliğinin Arttırılması Projesi
- Elektronik İzleme ve Destek Sisteminin Değerlendirilmesi ve Türkiye Geneline Yaygınlaştırılması için Teknik Yardım Projesi
- Mahkûm Kadınlar İçin Kariyer Planlama Merkezleri Projesi
- Şiddete Maruz Kalan Kadınların Güçlendirilmesi Elektronik Takip ve Mal Alımı Projesi
- 2009 Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İçin Kadın Konuk Evleri Projesi/Aile İçi Şiddetle Mücadele Projesi

2.5.2. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB)

Kadın girişimcilerin fikirlerini eğitim ve kapasite geliştirme desteği aracılığıyla gerçekleştirmelerini sağlamak için kurulan Kadın Girişimciler Kurulu, kadın girişimciliğine ilişkin genel politikaları geliştiren ve görüş oluşturulmasına yardımcı olmaktan sorumlu olan TOBB'un danışma kuruludur. Ayrıca 81 ilde Kadın Girişimciler Kurulu ile işbirliği içinde faaliyet gösteren TOBB İl Kadın Girişimciler Kurulları yer almaktadır. TOBB Kadın Girişimciler Kurulu'nun görevleri ise şu şekildedir (<https://www.tobb.org.tr/>):

- Girişimcilerin iş kurma ve yürütme süreçlerinde ve ayrıca girişimci ruhlu kişilere bu özelliklerini daha etkili ve verimli kullanabilmeleri için temel bilgi ve rehberlik sağlamak üzere seminer, sempozyum ve benzeri eğitim faaliyetleri düzenlemek,
- Girişimcilerin n plana çıkarılmasını sağlayarak ülkemizde kadın girişimciliği konusunda farkındalık yaratmak,
- Deneyimli girişimcilerin yanında kadın girişimcilerin staj yapmalarını sağlamak,
- Koçluk sistemi geliştirerek deneyimli girişimcilerin yeni iş kuran girişimcilere belirli süre destek olmalarını sağlamak,
- Üniversiteler ve sektörlerde girişimde bulunulmasına yardımcı olacak politikalar belirlemek ve bu sektörlere kadın girişimcileri yönlendirmek ve teşvik etmektir.

2.5.3. Çalışma ve İş Kurumu Genel Müdürlüğü (İşKUR)

Türkiye İş Kurumu, zel politika gerektiren grupların işgücü piyasasına kazandırılması, işsizlerin mesleki niteliklerinin geliştirilmesi, istihdamın korunması ve işsizliğin azaltılmasına katkı sağlamak için aktif işgücü programları kapsamında mesleki eğitim kursları, işbaşı eğitim programları, girişimcilik eğitim programları düzenlemektedir. İşKUR tarafından düzenlenen kurslar ve bu kurslara katılım durumuna ilişkin veriler tablo 12'de yer almaktadır.

Tablo 12. İŞKUR tarafından düzenlediği Kurs ve Programlarından Yararlananlar (2019)

Program İsmi	Program Sayısı	Katılımcı Sayısı		
		Kadın	Erkek	Toplam
Girişimcilik Eğitim Programı	2.079	19.405	21.702	41.107
İşbaşı Eğitim Programı	118.151	193.646	208.747	402.393
Mesleki Eğitim Kursu	6.080	88.893	36.027	124.920

Kaynak: (T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Türkiye İş Kurumu, 2020: 49).

Tablo 12’de yer alan verilere göre; 2019 yılında 126.310 kurs/program açılmış, bu kurslardan toplamda 568.420 kişi yararlanmıştır. Katılımcıların %71’i İşbaşı Eğitim Programına, %22’si Mesleki Eğitim Kurslarına, %7’si ise Girişimcilik Eğitim Programlarına katılmışlardır. Kurs ve programlardan yararlananların %53’ünü ise kadınlar oluşturmaktadır (T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Türkiye İş Kurumu, 2020: 49).

Türkiye 2019 Yılı İşgücü Piyasası Araştırması Raporu, 81 ilde 83.000’den fazla işyerinde İŞKUR personeli tarafından gerçekleştirilen yüz yüze görüşmelerden elde edilen veriler değerlendirilerek yapılmıştır. İki den fazla çalışanı olan işyerlerinde yapılan çalışma kapsamında Türkiye genelindeki 1 milyon 411 bin 802 işyerini kapsayan veri toplanmıştır. Bu işyerlerinde 13 milyon 22 bin 547 çalışan olduğu tespit edilmiştir. Çalışma kapsamında çalışanların % 72,6’sını erkek,% 27,4’ünü kadınlar oluşturmaktadır. "Büro hizmetlerinde çalışan elemanlar" meslek grubunda kadın çalışan oranının % 45,4 ile en fazla olduğu görülmektedir. "İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri" ve "eğitim" sektörlerindeki kadın çalışan sayısı erkek çalışan sayısından fazladır. Çalışma kapsamında en fazla çalışanı olan meslek “satış danışmanı/uzmanı”dır. Erkeklerde “işletmeci ve şoför” , kadınlarda ise “temizlik görevlisi ve makineci(dikiş)” meslekleri en fazla çalışanı olan mesleklerdir. Çalışma kapsamında erkekler 5.558 farklı meslekte, kadınlar ise 4.107 farklı meslekte görev yapmaktadır. Bir önceki yıla göre kadınların 346 yeni meslek koluna girmeye başladığı görülmüştür. Açık pozisyonlar için gerekli eğitim seviyesinin cinsiyete göre büyük farklılıklar gösterdiği de tespit edilmiştir. Bu durum kadınların işgücü piyasasına

girmeleri için eğitim seviyelerini yükseltmesi gerektiğinin önemini ortaya koymaktadır (T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Türkiye İş Kurumu, 2019).

2.5.4.Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB)

KOSGEB, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile ilgili, tüzel kişiliği haiz, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun II/b sayılı cetvelinde yer alan özel bütçeli bir kamu kurumu olup bütün işlemlerinde özel hukuk hükümlerine tabidir. KOSGEB'in kuruluş amacı, ülkenin ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanmasında küçük ve orta ölçekli işletmelerin payını ve etkinliğini artırmak, rekabet güçlerini ve düzeylerini yükseltmek, sanayide entegrasyonu ekonomik gelişmelere uygun biçimde gerçekleştirmektir. KOSGEB'in hedef kitlesini 250 kişiden az yıllık çalışan istihdam eden; yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri 125 milyon Türk Lirası'nı aşmayan işletmeler yani KOBİ'ler oluşturmaktadır (KOSGEB, 2020a: 1-3).

1990 yılında kurulan Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), 2009 yılına kadar sadece imalat sanayindeki KOBİ'lere destek vermekte iken hedef kitlesine istihdam ve katma değer oluşturma potansiyelinin artması nedeniyle hizmet ve ticaret sektörlerinde yer alan KOBİ'leri eklemiştir (KOSGEB, 2010: 20-21). KOSGEB, 81 ilde 92 KOSGEB Müdürlüğü aracılığıyla KOBİ ve girişimcilere destek vermektedir. Ayrıca bilgilendirme ve rehberlik faaliyetlerini yürütülmesini sağlamak üzere, kurum/kuruluşlarla yapılan iş birliği protokolleri kapsamında oluşturulan 96 KOSGEB Temsilcilik Ofisi bulunmaktadır (KOSGEB, 2018: 6). KOSGEB'in stratejik amaçları arasında yer alan “ Yüksek Teknolojili Alanlar ve İmalat Sektörü Öncelikli Olmak Üzere Başarılı İşletmelerin Kurulmasını Sağlamak ve Girişimciliği Yaygınlaştırmak” doğrultusunda belirlenen hedefler ise şu şekildedir (KOSGEB, 2020b: 18):

- Orta yüksek, yüksek teknoloji alanlarında faaliyet gösteren girişimciler öncelikli olmak üzere imalat sektöründeki işletmeler,
- Geleneksel girişimciler,

- Özel hedef grupları (genç, kadın, engelli, gazi veya birinci derecede şehit yakını) desteklenecek ve girişimcilerin iş kurma ve yürütme konularında bilgi ve becerileri geliştirilecektir.

KOSGEB'in girişimcilere yönelik destekleri Geleneksel Girişimci ve İleri Girişimci Destek Programı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. İşletme Geliştirme Destek programı kapsamında ise işletmelerin ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla destek sunulmaktadır. Bu kapsamda Geleneksel Girişimci Programında 65.000 TL, İleri Girişimci Programında 375.000 TL, İşletme Geliştirme Destek programında ise 480.000 TL'ye kadar destek verilmektedir. Ayrıca girişimcilere finansman desteği kapsamında bankadan kullanmış oldukları kredilere faiz desteği verilmektedir. Bu kapsamda verilen desteklerin detayları ise şu şekildedir:

- 1) **Geleneksel Girişimci Destek Programı:** Bu programın amacı girişimcilerin kurduğu yeni işletmelerin hayatta kalma oranının artırılmasını sağlamaktır. Bu programa Geleneksel Girişimci Eğitimi'ni tamamlamış olan girişimciler başvuru yapabilmektedir. Geleneksel Girişimcilik Destek programında girişimcilere sağlanan destek unsurları kuruluş, performans ve sertifika desteği olmak üzere 3'e ayrılmaktadır (<https://www.kosgeb.gov.tr>).
- Kuruluş desteği kapsamında gerçek kişi statüsünde kurulan işletmelere 5.000 TL, sermaye şirketi olarak kurulan işletmelere ise 10.000 TL geri ödemesiz destek verilmektedir.
- Performans Desteği kapsamında tahakkuk eden prim gün sayılarının toplamı birinci performans dönemi için 180-539 olan işletmeye 5.000 TL, 540-1079 olan işletmeye 10.000 TL, 1080 ve üstü olan işletmeye 20.000 TL; İkinci performans dönemi için 360-1079 olan işletmeye 5.000 TL, 1080-1439 olan işletmeye 15.000 TL, 1440 ve üstü olan işletmeye 20.000 TL olmak üzere en fazla 40.000 TL'ye kadar destek sağlanmaktadır. Her performans dönemi bir yılı kapsamaktadır. Performans desteğinin hesaplanmasında Sosyal Güvenlik Kurumu 4(a) kapsamındaki tüm personel için hesaplanan prim gün sayısı toplamı esas alınmaktadır. Girişimcinin; genç, kadın, engelli, gazi veya birinci derecede şehit yakını olması durumunda her bir performans döneminde belirlenen tutarlara 5.000 TL ilave edilmektedir.

- Sertifika desteği kapsamında ise 5.000 TL'ye kadar destek verilmektedir.
- 2) İleri Girişimci Destek Programı:** Bu programın amacı, stratejik öncelikler arasında belirlenen sektörlerde girişimcilerin kurduğu yeni işletmelerin hayatta kalma oranının artırılmasına katkı sağlamaktır. Bu programa KOSGEB tarafından belirlenen ileri girişimci programı faaliyet konuları tablosunda belirtilen konularda faaliyet gösteren işletmeler başvurabilmektedir. Program kapsamında verilen destekler Geleneksel Girişimcilik destek programındaki kuruluş, performans ve sertifika destek unsurlarını kapsamaktadır. Bu destek unsurlarına ek olarak İleri Girişimci Destek Programında makine-teçhizat ve yazılım desteği, mentörlük, danışmanlık ve işletme koçluğu desteği de verilmektedir (<https://www.kosgeb.gov.tr>).
- Makine, teçhizat ve yazılım desteği kapsamında, işletmenin desteklenen faaliyet konusuyla ilgili geri ödemesiz olarak verilecek desteğin üst limiti düşük ve orta-düşük teknoloji seviyesinde 100.000 TL, orta-yüksek teknoloji seviyesinde 200.000 TL, yüksek teknoloji seviyesinde ise 300.000 TL'dir. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığınca verilen yerli malı tebliğine uygun olarak alınmış güncel yerli malı belgesi olması durumunda %75 olan destek oranına %15 ilave yapılmaktadır.
 - Orta yüksek ve yüksek teknoloji alanlarında faaliyet gösteren işletmeler için destek üst limiti 10.000 TL olan mentörlük, danışmanlık ve işletme koçluğu desteği verilmektedir.
- 3) İşletme Geliştirme Destek Programı:** KOBİ'lerin rekabet güçlerinin, kurumsallaşma-markalaşma düzeylerinin ve ekonomideki paylarının artırılması, kapasitelerinin geliştirilmesi ve öncelikli ihtiyaçlarının karşılanmasını temin etmek üzere KOBİ'lere 480.000 TL'ye kadar destek verilmektedir. Program kapsamında işletmelerde nitelikli işgücü istihdamının artırılmasını sağlamak için 50.000 TL üst limiti olan Nitelikli Eleman İstihdam Desteği verilmektedir. İstihdam edilecek elemanın; yeni mezun, kadın, engelli, birinci derece şehit yakını veya gazi olması halinde % 60 olan destek oranına %20 ilave edilmektedir (KOSGEB, İşletme Geliştirme Destek Programı Uygulama Esasları, 2020c)

- 4) **KOBİ Finansman Destek Programı:** KOBİ'lere uygun koşullarda finansal destek sağlayarak finansman sorunlarının çözmek, üretimlerini, kalitelerini ve standartlarını iyileştirmek, istihdam olanakları yaratmalarını, uluslararası düzeyde rekabet etmelerini sağlamak için finansman desteği verilmektedir. KOSGEB desteği ile işini kurmuş faal olan girişimci işletmeler için 10 (on) puan olup kredi üst limiti azami 50.000 TL'dir. Ancak girişimcinin genç, kadın, engelli, gazi veya birinci derecede şehit yakını olması durumunda üst limit 70.000 TL olarak uygulanmaktadır. Kredi Faiz Desteği Stratejik ve Öncelikli Sektörlerdeki işletmeler için 12 puan olarak uygulanmakta olup kredi üst limiti azami 500.000 TL'dir (<https://www.kosgeb.gov.tr>).

2.5.5. Türkiye Kadın Girişimciler Derneği (KAGİDER)

2002 yılında kurulan kadınları girişimcilik yoluyla güçlendirmeyi amaçlayan bir sivil toplum kuruluşu olan Türkiye Kadın Girişimciler Derneği (KAGİDER); kamu, özel sektör ve sivil toplumdan birçok paydaşla yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde projeler geliştirmekte ve yürütmektedir. KAGİDER, kadınları iş hayatına hazırlamak, girişimci olmak isteyen kadınlara eğitim ve mentörlük desteği vermek, rol modeli olan girişimci kadınları görünür kılmak ve kadın girişimcilerin sayısını artırmak amacıyla birçok proje ve araştırma gerçekleştirmiştir. Bugün KAGİDER'in farklı alanlarda faaliyet gösteren 350'den fazla üyesi bulunmaktadır (<https://www.kagider.org>). KAGİDER, 2017 yılında yürürlüğe giren Kadın Girişimci Geliştirme Programı kapsamında iş kurmuş kadınların işlerini büyütmelerine yardımcı olmaktadır. Proje süresince 1500 kadın girişimciye ise KAGİDER Pusula platformu aracılığıyla online girişimcilik eğitimi verilmiştir. Eğitim sürecini tamamlayanlar arasından iş fikirleriyle öne çıkan cirosu 1 milyon TL'nin altında olan ve şirketlerinin geçmişi henüz üç yılı doldurmamış 148 katılımcı iki gün süren kadın girişimcilik kampına alınmıştır. 2020 yılı sonuna kadar 1 milyon kadının uluslararası pazarlara erişimini sağlamak amacıyla International Trade Center (ITC) tarafından yürütülen ve uluslararası destekçileri arasında UPS'in de bulunduğu UPS Kadın İhracatçı Programı başlatılmıştır. 2018 'de Bank of America Merrill Lynch desteğiyle başlatılan "İyi İşler: Tedarik Zincirlerinde Yer Alan Kadın Girişimcileri Güçlendirme" programı ile işletme

sahibi olan, üretici kadın girişimciler desteklenmektedir. KAGİDER, Avrupa Komisyonu Horizon 2020 Programı kapsamında yürütülen ESIL-Erken Aşama Yatırımcı Güçlendirme Programı'nın ise Türkiye paydaşı olarak faaliyetlerine devam etmektedir (KAGİDER, 2020).

KAGİDER (2019) tarafından Türk Tuborg A.Ş. ile birlikte 438 kadın girişimcinin kadın girişimcilerin profilini, iş kurma sürecindeki deneyimleri, iş motivasyonları ve girişimci olmanın zorluklarını araştırmak için çalışma yapılmıştır. Araştırmaya katılan kadın girişimcilerin %67'si evli, %67'si çocuk sahibi, %51'i ise 40 yaşın altındaki girişimcilerden oluşmaktadır. Araştırmaya katılanların eğitim seviyesi Türkiye ortalamasının oldukça üzerinde bir profile sahiptir. Elde edilen verilere göre kadın girişimciler şirketin kuruluşu sırasında borçlanma konusunda isteksiz davranmakta ve bunun yerine aileyi ana borç kaynağı olarak görmektedir. Kadın girişimci olmak; cesaret, güç ve özgürlük olarak algılanırken bu mücadelenin zorlu yanları da kabul edilmektedir. Girişimci olmalarının temelinde ise para kazanma zorunluluğundan çok bir fırsat görme ve değerlendirme bulunmaktadır. Ayrıca kadın girişimcilerin benlik algısında para yönetimi ile ilgili konular ve mütavazılık ön sıralarda yer almaktadır.

2.5.6. Kadın Emegini Değerlendirme Vakfı (KEDV)

Kadın Emegini Değerlendirme Vakfı, kadınların yaşamlarını iyileştirme ve yerel kalkınmadaki liderliklerini güçlendirme çabalarını desteklemek amacıyla 1986 yılında kurulmuş kar amacı gütmeyen bir sivil toplum kuruluşudur. Bu kapsamda bireysel kapasite geliştirme, kooperatifleşme, ekonomik güçlenme ve afet/göç alanlarında programlar yürütülmektedir. KEDV başta düşük gelirli kadınların yoksullukla mücadelesi için toplumu geliştirme ve dönüştürme inancıyla, onlarla ilkeli bir ortaklık anlayışıyla çalışmakta, tüm projelerini onların ve çevrelerinin sinerjisiyle geliştirmekte, yerel yönetimler ve toplumdaki diğer aktörlerle işbirliği yapmaktadır. Kadın kooperatifleri ve diğer ortaklarıyla yürüttüğü programlarla 61 ilde yılda yaklaşık 20.000 kadına fayda sağlamıştır. KEDV bu hedefe ulaşmak için üç alanda yürüttüğü çalışmalar şu şekildedir (<https://www.kedv.org.tr>):

- Kadınların ortak ihtiyaçları etrafında yoksulluğu ortadan kaldırmak için örgütlenmeleri ve işbirliği yapmalarını desteklemek,
- Kalkınmada ve dayanıklı toplumlar oluşturulmasında kadınların öncülüğünü ve ekonomik güçlenmelerini teşvik etmek,
- Afet ve göç yönetiminde kadınların rolünü arttırmaktır.

2.5.7.Türkiye Grameen Mikro Finans Programı (TGMP)

Türkiye Grameen Mikrofinans Programı (TGMP), 2003 yılında Türkiye İsrافی Önleme Vakfı (TİSVA) tarafından kurulmuş olup Grameen Trust ile iş birliği yaparak faaliyetlerini sürdüren, kar amacı gütmeyen Türkiye'nin en büyük mikro finans kuruluşu olarak faaliyetlerini yürütmeye devam etmektedir. Türkiye genelinde 64 ilde 91 şubesiyle 39.000 üzerinde mikro girişimciye hizmet sunmaktadır. Misyonu, düşük gelirli ailelere kadınlar aracılığıyla uygun finansal hizmetler sunmak, gelir getirici faaliyetler yapmalarına teşvik etmek, ekonomik ve sosyal statülerini iyileştirmek ve finansal olarak sürdürülebilir bir ortam oluşturmalarına yardımcı olmaktır (<http://www.tgmp.net/tr/>). Türkiye Grameen Mikrofinans Programında kredi kullanan mikro girişimciler kullandıkları kredilerle işlem ve üretim, ticaret, işletme sahipliği, hizmetler, hayvancılık ve tarım gibi işler yapmaktadır. En fazla paya %35,4 ile ticaret ve %35 ile dikiş nakış, havlu üretimi, şapka yapımı gibi iş alanları sahiptir. 2019 yılında 64 ilde 33,682 kadına 118.521.084 TL mikro kredi verilmiştir. Mikro kredi, teminatsız ve kefaletsiz olarak düşük gelirlilerin kendi işlerini yapmalarına katkı sağlamaktadır. Temel Kredi, Girişimcilik Kredisi, Hayvancılık Kredisi, Sosyal Kalkınma Kredisi ve İletişim Kredisi olmak üzere beş mikro kredi türü bulunmaktadır: Temel kredi limiti 1.500 TL - 5.000 TL arasında olup kullanıldıktan 48 hafta içerisinde geri ödenmektedir. Temel kredi olarak bir senesini tamamlayan mikro girişimcilere en az 1.500 TL ve en fazla 5.000 TL olmak üzere girişimcilik kredisi de verilmektedir. Hayvancılık Kredisi ise kırsal alanda hayvan besiciliği ve yetiştiriciliği yapmak isteyen her mikro girişimciye 5.000 TL limitli destek sağlanmaktadır. Sosyal Kalkınma Kredisi sosyal faydayı maksimize etmek üzere, düşük gelirli kadınların mikro kredi yanında kendi kendilerine gelir sağlayan ek faaliyette bulunmalarına destek sağlanmaktadır. İletişim Kredisi ise dijital eşitsizliği azaltmak için tüm düşük

gelirli kadınların telefon sahibi olmalarını sağlamak için verilmektedir (Türkiye Grameen Mikrofinans Programı, 2020: 1-10).

2.5.8.Dünya Bankası (World Bank)

Gelişmekte olan ülkeler için dünyanın en büyük fon kaynakları arasında yer almakta olan Dünya Bankası Grubu; yoksulluğu azaltmak, paylaşılan refahı artırmak, sürdürülebilir büyüme ve gelişmeyi teşvik etmeye yönelik ortak bağlılığı olan beş kurumdan oluşmaktadır. Bu kurumların görevleri ise şu şekildedir (World Bank, 2020: 6):

- Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası (IBRD), orta gelirli ve kredibilitesi düşük gelirli ülkelerin hükümetlerine kredi vermektedir.
- Uluslararası Kalkınma Derneği (IDA), en yoksul ülkelere ayrıcalıklı şartlarla finansman sağlamaktadır.
- Uluslararası Finans Kurumu (IFC), gelişmekte olan ülkelerde özel sektör yatırımlarını teşvik etmek için krediler, özsermaye ve danışmanlık hizmetleri sağlamaktadır.
- Çok Taraflı Yatırım Garanti Ajansı (MIGA), gelişmekte olan ekonomilerde doğrudan yabancı yatırımı kolaylaştırmak için yatırımcılara ve kreditoörlere siyasi risk sigortası ve kredi artırımı sağlamaktadır.
- Uluslararası Yatırım Anlaşmazlıklarının Çözümü Merkezi (ICSID) ise uluslararası alanda yatırım uyuşmazlıklarının uzlaştırılması ve tahkimi için kolaylıklar sağlamaktadır.

Dünya Bankası Grubu, küresel olarak cinsiyet eşitsizliklerini azaltmak için kamu ve özel sektör ile birlikte çalışmaktadır. Cinsiyet eşitsizliğine yönelik Dünya Bankası tarafından tespit edilen hususlar ise şu şekildedir (<https://www.worldbank.org>):

- Son yirmi yılda dünya, özellikle ilköğretim ve sağlık alanında kadın ve erkek arasındaki eşitsizlik azalmasına rağmen hala eksiklikler bulunmaktadır.
- Birçok ülkede ayrımcı yasalar ve politikalar nedeniyle erkekleri ve kadınları farklı şekillerde etkileyen ve ekonomik rollerini belirleyen sosyal normlar bulunmaktadır.

- Küresel olarak kadınların işgücüne katılımı 2000'de % 51 iken 2019'da % 48'e düşmüştür. Kadınlar ücretsiz bakım işlerinde erkeklere göre üç kat daha fazla zaman harcamaktadır. Bu kapsamda kadınlar günde 1-5 saat arasını ücretsiz ev işlerine, çocuk bakımına ve diğer aile bakım işlerine ayırmaktadır.
- Tüm ülkelerde kadınlar erkeklere kıyasla daha az kazanmaktadır. Bu kapsamda kadınların da erkekler gibi aynı kazancı ömür boyu elde etmesi durumunda küresel servet tutarında 172 trilyon dolar artış yaşanabileceği tespit edilmiştir.
- Kadınların ekonomik katılımını artırmak için ülkeler son 50 yılda 1500'den fazla reform yapmış olmasına rağmen kadınlar hala erkeklerin yasal haklarının yalnızca dörtte üçüne sahiptir.
- Küresel olarak kadınların bir finans kurumunda veya mobil bankacılıkta hesap sahibi olma olasılığı erkeklerden % 9 daha azdır ve fakir ülkelerde bu fark daha da artmaktadır. Bazı araştırmalar, dijital finansal hizmetlerin kadınların ekonomik katılımını artırabileceğini ve dolayısıyla ekonomik kalkınmayı kolaylaştırabileceğini göstermektedir.

2.5.9. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), sosyal adaletin evrensel ve kalıcı barış için gerekli olduğu şeklindeki kuruluş misyonunu sürdürerek uluslararası kabul görmüş insan ve işçi haklarını korumaya çalışmaktadır. Hedeflerini desteklemek için ILO, dünyanın her yerindeki insanların ihtiyaçlarına cevap vererek iş dünyası hakkında bilgi sunmaktadır. Uluslararası Çalışma Örgütünün görevleri şu şekildedir (<https://www.ilo.org>):

- Temel insan haklarını teşvik etmek, çalışma ve yaşam koşullarını iyileştirmek, istihdam olanaklarını artırmak için uluslararası politika ve programların oluşturulması,
- Uygulamaları gözden geçirerek uluslararası çalışma standartları oluşturmak,
- Ülkelerin bu politikaları etkin bir şekilde uygulamalarına yardımcı olmak için kapsamlı bir uluslararası işbirliği planı uygulamak,
- Tüm bu çabaların ilerlemesine katkı sağlayacak eğitim, öğretim ve araştırma faaliyetlerini yürütmektir.

Uluslararası Çalışma Örgütü, 1919'dan beri 187 üye devletin hükümetlerini, işverenlerini ve işçilerini bir araya getirerek çalışma standartlarını belirlemek, politikalar geliştirmek için bir araya getirmektedir. ILO; hükümetlere, işveren ve işçi temsilcilerine çalışma dünyasında ayrımcılık ve şiddet konularında da olmak üzere rehberlik ve teknik yardım sağlamaktadır. Uluslararası Çalışma Örgütünün iş dünyasında cinsiyet eşitliğe ilişkin tespit ettiği hususlar ise şu şekildedir (<https://www.ilo.org>):

- Kadınların ve erkeklerin %70'i ücretli işlerde çalışmak istemektedir. Ancak erkeklerin %70'ine kıyasla kadınların sadece % 45'i ücretli işlerde çalışmaktadır.
- Kadınlar toplam saatlerinin % 76'sını ücretsiz bakım işlerinde geçirmektedir.
- Ücretsiz bakım işleri nedeniyle kadınların % 42'si işgücünün dışında kalırken, bu oran erkeklerde sadece % 6'dır. Küçük çocuk anneleri, çocuksuz kadınlara kıyasla istihdam olanakları, kazanç ve kariyer gelişimi açısından dezavantajlı durumdadır.
- 27 yıldır yöneticilerin ve liderlerin yalnızca % 28'i kadındır.
- Kadınlar erkeklerden % 20 daha az kazanmaktadır.

2.5.10. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP)

Birleşmiş Milletlerin 17 kalkınma amacından biri olan Toplumsal Cinsiyet Eşitliği kapsamında yürürlüğe koyduğu Türkiye Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejisinin (2017-2020) genel amacı toplumsal cinsiyete duyarlı bir organizasyon yapısı oluşturmak, arttırılmış toplumsal cinsiyet analizi kapasitesi ve etkili ortaklık aracılığıyla tüm kalkınma faaliyetlerinde toplumsal cinsiyet eşitliğini yaygınlaştırmaktır. Cinsiyet Eşitliği Stratejisinin özel hedefleri ise şu şekildedir (UNDP, 2017: 17):

- Cinsiyete duyarlı bir kurumsal yapı oluşturmak, toplumsal cinsiyet kaygılarını tüm programlara ve uygulama alanlarına entegre etmek için kurum içi kapasitelerini geliştirmek,

- Kadınlar ve erkeklerin girişimci potansiyellerini tam kullanmaları için elverişli bir ortam yaratmak,
- Kapsayıcı ve sürdürülebilir büyüme, iklim değişikliği ve çevre, sosyal istikrar ile ilgili belirtilen cinsiyet eşitsizliklerinin ele alınmasında daha iyi sonuçlar elde etmek için cinsiyete duyarlı uygulamaların sağlanması,
- Cinsiyet eşitliği ve kadınların güçlendirilmesi alanında işbirliğini güçlendirmek için bir yol haritası sağlamaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. GİRESUN İLİNDE KADIN GİRİŞİMCİLİĞİNİN İNCELENMESİ

Çalışmanın bu bölümünde öncelikle araştırmanın amacı, kapsamı, sınırlılıkları, evren ve örnekleme hakkında bilgiler verilmiştir. Daha sonra ise araştırma için gerekli olan verilerin elde edilmesine ilişkin anketin düzenleme ve uygulama süreci açıklanarak literatürde yer alan çalışmalara yer verilmiştir. Son olarak veriler üzerinde gerçekleştirilen analizlerden elde edilen bulgular değerlendirilmiştir.

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmanın temel amacı kadınların girişimcilik profillerinin belirlenmesidir. Kadın girişimcilerin işletme kuruluş aşamasında ve faaliyetlerini yürütürken karşılaştıkları sorunların belirlenmesi, kadın girişimcilerin beklentileri ve aile yaşamlarındaki sorunların ortaya konulması ise çalışmanın diğer amaçlarını oluşturmaktadır. Bu kapsamda Giresun ilinde 90 kadın girişimci üzerinde bir araştırma yapılmıştır. Araştırmadan elde edilen verilerin analizi sonucunda, Giresun ilinde bulunan kadınların girişimcilik düzeyleri değerlendirilerek kadınların girişimcilik sürecinde karşılaştıkları sorunların çözümüne yönelik öneriler getirilmesi ve böylece kadınların girişimciliğe yönelerek toplumda daha aktif rol üstlenmelerine katkı sağlanması hedeflenmektedir.

3.2. Araştırmanın Sınırlılıkları

Uygulamalı araştırmalarda başta veri toplama süreci olmak üzere bazı konularda bir takım kısıtlılık ve sınırlılıklar söz konusu olabilmektedir. Bu kapsamda araştırmanın kısıt ve sınırlılıkları ile varsayımları şu şekildedir:

- Araştırmanın en önemli sınırlılığı, anket veri toplama sürecinin pandemi nedeniyle katılımcılarla yüz yüze değil online olarak gerçekleştirilmesidir.
- Araştırmanın yürütüldüğü anket veri toplama süreci iş yoğunluğu ve koşullara bağlı olarak 1 Mart-1 Mayıs 2021 tarihleri ile kısıtlanmıştır.

- Araştırmanın bulguları araştırmaya katılan 90 kadın girişimcinin cevapları ile sınırlı olup Giresun ilinin genelini temsil etmektedir.
- Araştırmaya katılan girişimcilerin, ankette yer alan sorulara doğru ve samimi cevaplar verdikleri varsayılmaktadır.

3.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemine Belirlenmesi

Araştırmanın evreni Giresun Ticaret Odasına kayıtlı kadın girişimciler (210), Giresun Eczacılar Odasına kayıtlı kadın eczacılar (80), Giresun Mimarlar ve Mühendisler Odasına kayıtlı kadın mimarlar (61) ile Giresun Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odasına kayıtlı kadın muhasebeciler (19) olmak üzere toplamda 370 kadın girişimciden oluşmaktadır. Güncel veri tabanlarına sahip olmaları sebebiyle meslek odalarındaki kadın girişimcilerin profilinin ve yaşadıkları sorunların daha açık bir şekilde değerlendirilebileceğinden Giresun ilindeki tüm kadın girişimcilerin yerine örneklem seçiminde ‘amaçlı örneklem seçimi’ tercih edilmiştir. Amaçlı örnekleme; “araştırmanın amaçları doğrultusunda bir evrenin temsilci bir örneği yerine, amaçlı olarak bir ya da birkaç alt kesimini örnek olarak almaktır. Başka bir deyişle amaçlı örnekleme, evrenin soruna en uygun bir kesimini gözlem konusu yapmak demektir” (Sencer, 1989, s.386).

Örneklem büyüklüğünün belirlenmesinde ise ulaşılabilecek bulguların %95 güven düzeyi ve %10 hata payında doğru sonuçlar vermesi dikkate alınmış ve tr.surveymonkey.com adresinde yer alan hesaplamalara göre asgari örneklem büyüklüğü 77 işletme olarak belirlenmiştir. Araştırmanın yürütüldüğü dönemde 94 işletmeye ulaşılarak anket çalışması yapılmıştır. Anket formlarının değerlendirilmesi sürecinde 4 anketin hatalı şekilde doldurulduğu tespit edilmiş ve araştırmanın bulgularını olumsuz etkilememesi için araştırma dışında bırakılmıştır. Dolayısı ile bu araştırmanın örneklem büyüklüğü n=90 olarak kabul edilmiştir. Araştırmanın örneklem büyüklüğü n=90 olması, ulaşılabilecek bulguların %95 güven düzeyinde sonuçlar olacağı anlamına gelmektedir.

3.4. Veri Toplama Aracının Hazırlanması

Giresun ilinde kadın girişimcilik profilinin belirlenmesine yönelik gerçekleştirilen çalışmada veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmıştır. Pandemi nedeniyle yüz yüze anket uygulaması gerçekleştirilemediğinden hazırlanan anketler 1 Mart 2021 tarihinden itibaren sadece elektronik posta yolu ile kadın girişimcilere ulaştırılmıştır.

Araştırma anket formunun hazırlanmasında literatürde kadın girişimciliği konusunda daha önce yapılan çalışmalar dikkate alınmıştır. Bu kapsamda veri toplama aracı olarak hazırlanan anket formu Şahin (2006), Tahtalı (2018) ve Çelik (2018) çalışmalarından yararlanılarak oluşturulmuştur. Araştırma anket formu kendi içinde iki bölümden toplam 33 sorudan oluşmaktadır. Anket formunun birinci bölümünde araştırmaya katılan girişimcilerin demografik özelliklerini belirlemeye yönelik 11 soru bulunmaktadır. İkinci bölümde ise araştırmaya katılan kadın girişimcilerin işletme kuruluş aşamasında, faaliyetlerini yürütürken ve aile yaşamlarında karşılaştıkları sorunların ortaya konulması, kadın girişimcileri yönlendiren unsurlar, başarılı girişimcilerin özellikleri ve kadın girişimcilerin beklentilerinin belirlenmesine yönelik hazırlanan 17 çoktan seçmeli ve 5 adet likert tipi olmak üzere toplamda 22 soru yer almaktadır.

3.5. Verilerin Analizinde Kullanılacak Test ve Analizler

Araştırmadan elde edilen veriler SPSS 24.0 istatistik paket programı yardımı ile analiz edilmiştir. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistik analizlerinden (frekans ve tanımlayıcı) yararlanılmış, aritmetik ortalama ve standart sapmalara göre girişimcilik profilleri değerlendirilmiştir.

Anket ile toplanan veriler normal dağılım göstermediğinden hipotezlerin değerlendirilmesinde iki gruplu karşılaştırmada kullanılan Mann-Whitney U testi uygulanmıştır. Bağımsız örneklemelere uygulanan t testinin parametrik olmayan alternatifi olan Mann-Whitney U testi sürekli değişkenlerin iki grup içerisinde değerlerini sıralı hale dönüştürerek sıralamalarındaki farklılıkları değerlendirmekte ve iki grubun medyanlarını karşılaştırmaktadır (Kalaycı vd. 2006: 99). Kruskal-Wallis

testi ise bağımsız gruplara uygulanan One-Way ANOVA testinin parametrik olmayan alternatifidir. Üç ya da daha fazla grubun sıra ortalamasındaki farklılıkları karşılaştıran bu test, sonuçların istatistiksel olarak anlamlılığını analiz etmektedir (Cevahir, 2020: 61).

3.6. Araştırmanın Güvenilirliği

Araştırma kapsamında anket sonuçlarının içsel tutarlılığını sınamak amacıyla “Güvenilirlik (Cronbach’s Alpha) Testi” yapılmıştır. SPSS 24.0 programı kullanılarak anket formunda yer alan kadın girişimcilerin karşılaştıkları sorunları belirlemeye yönelik oluşturulan likert tipi 45 sorunun güvenilirlik analizi Cronbach’s Alpha testi ile gerçekleştirilmiş ve Alpha katsayısı 0.943 olarak tespit edilmiştir. Alfa değeri 0 ile 1 arasında değer almakta ve anlamlı olabilmesi için 0.50 ve üzerinde olması gerekmektedir (Altunışık, vd., 2010: 124).

3.7. Literatür Özeti

Kadın girişimcilerin gelişmekte olan ekonomileri modernize etmede oynadıkları rolün giderek daha önemli hale gelmesine rağmen bu ülkelerde kadın girişimciler üzerine yapılan çalışmalar literatürde daha az yer almaktadır. Dolayısıyla kadın girişimcilerle ilgili teoriler öncelikle gelişmiş ülkelerdeki araştırmalardan ortaya çıktığından bu teorilerin gelişmekte olan ülkelerde ne ölçüde uygulandığının incelemesi önemlilik arz etmektedir (Hisrich ve Ozturk, 1999: 114). Girişimcilik birçok araştırmacı tarafından uzun yıllar boyunca incelenmesine rağmen kadın girişimciliği konusu genellikle sosyal bilimlerde arka planda kalmıştır. Günümüzde kadınların girişimcilik faaliyetine katkısı hakkında yeterince araştırma bulunmamaktadır. 1970'lerden günümüze kadar kadınların küresel ekonomik büyümeye yardımcı olabileceği konusunda ortaya çıkan yeni perspektif ile kadın girişimciliğine verilen önem artmıştır. Bu kapsamda kadın girişimciliği ile ilgili ilk araştırma 1976 yılında Eleanor Schwartz tarafından " Entrepreneurship, A New Female Frontier" ismiyle yayınlanmıştır. Bu araştırma kadın girişimciliğinin araştırılması ve geliştirilmesine yeni bir bakış açısı kazandırmıştır (Meyer, 2018: 158-159).

Bowen ve Hisrich (1986) tarafından yapılan çalışmada, kadınların girişimci davranışlarının belirleyicilerini içeren bir kariyer modeli önerilmiştir. Çalışma ile bu alanda öngörüler geliştirmenin ve geleneksel olmayan sektörlerdeki kadın girişimcileri teşvik etmenin önemi vurgulanmıştır.

Birley (1989) kadın girişimcilerin erkek girişimcilerden farklılıklarını araştırmıştır. 1980'lere kadar çoğu ekonomide kadınların rolünün sadece bir eş veya bir anne olarak görülmesi kadınların temel ticari ağlardan yoksun kalmasına yol açmıştır. Çalışma ile iş kuran kadınların ortaya çıkışının değişen toplumun yansımalarından biri olduğu ve kadın girişimcilerin profiline erkek girişimcilerinkine daha yakın olmasının beklendiği tespit edilmiştir.

Brush (1992) psikolojik ve sosyolojik teorilere dayanan cinsiyet temelli farklılıkları açıklamak üzere yeni bir bakış açısı önermiştir. Ortaya konan bütünleşik bakış açısı kadınların işlerini aile, toplum ve kişisel ilişkilerden oluşan işbirliğine dayalı bir ilişki ağı olarak algıladıklarını göstermektedir. Bu görüş işletme kurmayı ekonomik perspektifinden farklı olarak değerlendirmektedir.

Mirchandani (1999) feminist teoriyi kullanarak kadın-erkek girişimciler arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirlemeye çalışmıştır. Araştırmasında kadın girişimciliği alanında akademisyenlerin cinsiyete daha fazla vurgu yapan çalışmalara odaklanmaları gerektiğini önermektedir.

Gundry vd. (2002) küresel ekonomide kadınlara ait firmaların ortaya çıkışı, girişimcilik ve firma özellikleri, finansman modelleri, işletme büyümesinin önündeki zorluklar ve ailenin girişimci organizasyon üzerindeki etkisini incelenmiştir. Ayrıca gelişmekte olan ülkelerde kadın girişimcilerle ilgili araştırmaların daha çok yapılması gerektiğini vurgulamıştır.

De Bruin vd. (2007) çalışmalarında kadın girişimciliğinde mevcut ve gelecekteki araştırma temalarına ilişkin bir analiz sunmaktadır. Kadın girişimciliğiyle ilgili araştırmalarda en popüler konular arasında finansman, sosyal sermaye, büyüme stratejileri ve başarı konuları olmak üzere performans araştırmaları yer almaktadır. Araştırma yapılan diğer konular arasında ise girişimcilğe yönelim, motivasyonlar, karar modelleri ve algılar gibi bireysel özellikler ve davranışlarla ilgili çalışmalar

bulunmaktadır. Ayrıca azda olsa farklı ülkelerden, bölgesel ortamlar (kırsal kadın girişimciliği, kentsel kadın girişimciliği), sektör (kadınların küçük ev ofisleri, yüksek teknoloji kadın işletmeler) ve kurumsal ortamlar (işgücü piyasaları, normatif ülke bağlamları) üzerine çalışmalar bulunduğu tespit edilmiştir. Ayrıca kadın girişimciliğini daha iyi açıklamak için mevcut teorik kavramların genişletilmesi gerektiği önerilmektedir.

Brush vd. (2009) çalışmalarında yeni bir toplumsal cinsiyet farkındalığı çerçevesi sunmaktadır. Çalışma ile kadın girişimciliğinin piyasalar, sermaye ve yönetim kapsamında kurumsal teori üzerine kurulmuş olan çerçevesine annelik ve makro-kurumsal kavramlarını eklemiştir. Ayrıca annelik kavramının kadın girişimcilerin ev ve aile bağlamını temsil eden bir metafor olduğunu ve kadınlar üzerinde erkeklerden daha büyük bir etkiye sahip olabileceğini ileri sürmüştür.

Soysal (2010) kadınların girişimcilik faaliyetlerinde karşılaştıkları engelleri ve yaratacakları fırsatları teorik bir çerçevede değerlendirmiştir. Çalışma ile kadınların girişimcilik faaliyetlerinde önemli engellerle karşılaştıklarını ve kadın girişimcilerin kişisel karakteristiklerinin dinamik, bağımsız, özgüvenli, rekabetçi ve amaç yönelimli olduğunu tespit etmiştir.

Sullivan ve William (2012) çalışmalarında gelecekteki araştırmalara rehberlik edecek toplumsal cinsiyet ve girişimcilik süreç modelini sunmaktadır. Ayrıca eğitimin ve cinsiyetler arasındaki günlük yaşam aktivitesi beklentilerinin eşitsiz dağılımının kadınların girişimci olmasında engeller yarattığını ileri sürmektedir. Bu kapsamda kadınlara hızlı büyüyen endüstrilerle ilişkili alanlarda eğitim almaları ve finansal kaynaklar elde etmek için ağ oluşturma faaliyetlerine katılması gerektiği önerilmektedir.

Goyal ve Yadav (2014) çalışmalarında gelişmekte olan ülkelerde kadın girişimcilerin karşılaştıkları finansmana erişim güçlüğü, sosyo-kültürel önyargılar, kurumsal eksiklikler, girişimcilik eğitimlerinin eksikliği gibi sorunlara kapsamlı bir bakış açısı sunmaktadır. Kadın girişimciler iş kurma sürecinde erkeklere kıyasla daha büyük zorluklarla karşılaşmaktadır. Bu zorlukları kapsamlı bir şekilde ele almak kadın girişimcilerin potansiyelini tam olarak ortaya çıkarmalarına katkı sağlayacaktır.

Uluköy ve Bayraktaroğlu (2014) tarafından Adıyaman ve Balıkesir’de 84 kadın girişimci ile yapılan çalışmada girişimcilerin sahip olması gereken özelliklerle ilgili olarak yenilikçi olmanın ve yüksek özgüvene sahip olmanın öne çıkan özellikler haline geldiği gözlemlenmiştir. Ayrıca kadınların işlerini kurarken ağırlıklı olarak öz kaynak kullandıkları dolayısıyla KOSGEB ve mikro kredi fırsatlarından az yararlandıkları tespit edilmiştir.

Çabuk vd (2015) tarafından Adana ilinde faaliyet gösteren 100 kadın girişimci ile yapılan çalışmada kadın girişimciler tarafından kurulan işletmelerin devamlılığını sağlamak için gerçekleştirilen pazarlama faaliyetleri değerlendirilmiştir. Ayrıca kadın girişimcileri işyeri açmaya teşvik eden en önemli sebebin maddi ihtiyaçlar olduğu tespit edilmiştir.

Henry vd. (2015) çalışmalarında toplumsal cinsiyet ve girişimcilik literatürünün sistematik bir literatür taramasını gerçekleştirmiştir. Elde edilen bulgular erkek / kadın karşılaştırmalarına odaklanan büyük ölçekli ampirik çalışmaların çoğaldığını ortaya koymaktadır. Ayrıca ileride gerçekleştirilecek olan çalışmaların yaşam öyküleri, vaka çalışmaları veya söylem analizi gibi daha yenilikçi, derinlemesine nitel metodolojiler içermesi gerektiği öne sürülmüştür.

Arıkan (2016) çalışmasında en az 2 personel istihdam eden 90 kadın girişimciye anket uygulayarak sermaye eksikliği, kurumsal engeller ve gerekli finansmana ulaşamamanın başarıyı azaltan değişkenler olduğunu; kurumsal destek ve girişimci özelliklerinin ise başarıyı arttıran anlamlı ve etkili değişkenler olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Aşkın ve Barış (2016) tarafından Tokat’ta faaliyet gösteren 43 kadın girişimciyle yapılan çalışmada aile, akraba ve arkadaşlardan meydana gelen güçlü bağ olarak bilinen sosyal sermaye faktörünün etkili olduğunu ancak kamu kurumlarıyla ve sektördeki diğer şirketlerle olan bağların kaynak elde etmek için yeterli olmadığı sonucuna varılmıştır. Eğitim düzeylerinin düşüklüğü ve toplumsal cinsiyete dayalı işbölümünün neden olduğu sorumlulukların ise sınırlı sosyal ağlara yol açtığı tespit edilmiştir.

Turan ve Hepkul (2016) tarafından Eskişehir’deki 1769 mikro işletmeye ait veriler niceliksel olarak analiz edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre kadın ve erkek girişimciler yaş aralığı ve eğitim düzeyleri açısından farklılık göstermektedir. Kadın ve erkek girişimcilerin motivasyonel faktörlerinin sınıflandırılması sonucunda gelirin birinci derecede önemli bir faktör olduğu, kadınlar için ikinci sırada bağımsız olmak, erkekler için ise aile işinin devam ettirilmesinin bulunduğu tespit edilmiştir.

Akyol (2017) çalışmasında Artvin’deki 41 kadın girişimcinin mevcut durumu, karşılaşılan sorunlar ve kadın girişimciliğin geliştirilmesine yönelik önerilerde bulunmuştur. Bu kapsamda kadın girişimcilerin karşılaştıkları sorunlar aile ve çevre baskısı, sermaye bulma zorluğu, özgüven eksikliği ve önyargı şeklinde sıralanmıştır. Ayrıca bölge kalkınması için kadınların iş yaşamında daha fazla rol almaları gerektiği ve bu konuda eş, dost dışında özellikle yöre halkı ve yerel yönetimlerin de konuya destek sağlamalarının gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Çelik (2018) çalışmasında TR71 Düzey 2 Bölgesinde yer alan 342 kadın girişimcinin yaş dağılımlarının 35-44 aralığında olduklarını tespit etmiştir. Yaş grupları küçüldükçe iş kurma nedenlerinden iten faktörlere olan katılım düzeyi artmaktadır. Kadın girişimcilerin karşılaştıkları sorunlar ise ekonomik belirsizlik, borç ödemeleri ve ekonomik sorunlar gibi finansal konularda yoğunlaşmaktadır. Ailesinde girişimci olmayan kadın girişimcilerin ise işletmelerinin kurulum aşamasında daha fazla mikro sorunlar ile karşılaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tahtalı (2018) Malatya’da 147 kadın girişimciye yaptığı çalışmasında kadınların hizmet sektöründe ağırlıklı olarak faaliyette bulduklarını tespit etmiştir. Ayrıca kadınların geleneksel meslekler dışında da faaliyette bulunabilmesine yönelik eğitim verilmesinin cinsiyet eşitsizliğini azaltarak toplumsal değişime neden olacağı öne sürülmüştür. Ayrıca kadın girişimcilerin işlerini yürütürken en fazla karşılaştıkları sorunun vergi ödemeleri olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Gökçil (2019) Konya’da 150 kadın girişimciye yaptığı çalışmalarında kadın girişimcilerin başarısını engelleyen iş-aile yaşam çatışmasını inceleyerek kadın girişimcilerin demografik özelliklerinin iş-aile yaşamı, aile yaşamı tatmini ve hissettikleri duygular üzerinde etkisinin olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Demir ve Sezgin (2020) Elazığ'da kadın girişimcilerin en önemli sorununun iş kurma sürecinde sermaye temini, faaliyetleri sırasında ise borç ödemeleri olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca kadın girişimcilerin faaliyetlerini yürütürken karşılaştıkları sorunlar ile yaş ve faaliyet gösterdikleri sektörler arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Çakır ve Arşit (2021) Şanlıurfa'da kadın girişimci işlerini kurarken karşılaştıkları sorunlar ile demografik özellikleri arasındaki anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca kadın girişimcilerin faaliyetleri sırasında karşılaştıkları sorunların bir sivil toplum örgütüne üye olanlar ile olmayanlar arasında farklılaştığı tespit edilmiştir.

3.8. Araştırma Verilerinin Analizi

Çalışmanın bu bölümünde araştırma verileri örneklem grubunu oluşturan kadın girişimcilerin demografik özellikleri, iş kurma ve faaliyetlerini yürütme süreci, aile yaşamları ve işletmelerine yönelik beklentilerine ilişkin beş alt başlıkta değerlendirilmiştir. Ayrıca elde edilen verilerin istatistiksel açıdan anlamlılığı ve hipotezlerin doğruluğunun ispatlanmasına yönelik bilgiler verilmiştir.

3.8.1. Kadın Girişimcilerin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde kadın girişimcilerin demografik özelliklerinin frekans dağılımları tablolar ile gösterilerek yorumlanmıştır. Tablo 13'de katılımcıların demografik özelliklerine göre dağılımları yer almaktadır.

Tablo 13: Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımları

Medeni Durum	N	%
Bekar	26	28,9
Evli	64	71,1
Yaş		
20-29	18	20
30-39	28	31,1
40-49	27	30
50+	17	18,9

Eğitim Durumu	N	%
İlköğretim	2	2,2
Lise	20	22,1
Ön Lisans	4	4,4
Lisans	56	62,2
Lisansüstü	8	8,9
Gelir Düzeyi (TL)	N	%
0-5000	41	45,6
5001-15000	41	45,6
15000 +	8	8,8
Çocuk Sayısı	N	%
Çocuğum Yok	23	25,6
1	25	27,7
2	37	41,1
3	5	5,6
Doğum Yeri	N	%
Giresun /Merkez	20	22,2
Giresun / İlçeler	44	48,9
İl Dışı	26	28,9
Toplam	90	100

Tablo 13’de yer alan bulgulara göre; araştırmaya katılan kadın girişimcilerin %71,1’i evli iken %28,9’ u bekadır. Katılımcıların %51,1’i 20-39 yaş grubunda olup %68,9’unun en fazla 2 çocuğu bulunmaktadır. Lisans ve üzeri düzeyinde eğitime sahip olanların oranı %71,1 iken, ilköğretim düzeyinde eğitime sahip olanların oranı örneklem grubunun %2,2 ’sini oluşturmaktadır. Katılımcıların %91,2’si 15000 TL altı gelir düzeyine sahiptir. Katılımcıların doğum yerlerine göre dağılımı ise ilçe ağırlıklıdır. Tablo 14’de ise katılımcıların demografik ve mesleki özelliklerinin ortalaması yer almaktadır.

Tablo 14 : Katılımcıların Demografik ve Mesleki Özelliklerinin Ortalaması

Değişkenler	Ortalama	Standart Sapma
Yaş	39,57	9,93
Gelir Düzeyi	8502,22	5700,22
Çocuk Sayısı	1,26	0,90
Faaliyet Süresi	9,23	8,04
Çalışan sayısı	2,35	2,51

Tablo 14’de yer alan bulgulara göre araştırma örneklem grubunu oluşturan kadın girişimcilerin işletmelerinin faaliyet süresinin ortalamasının 9,23 ($\pm 8,04$) yıl ve çalışan sayılarının ortalamalarının 2,35 ($\pm 2,51$) kişi olduklarını görülmektedir. Araştırma örneklem grubunun ağırlıklı olarak evli olan kadın girişimcilerden oluştuğu,

ortalama yaşlarının 39,57 (\pm 9,93), ortalama çocuk sayının 1,26 (\pm 0,90), ortalama gelir düzeylerinin 8502,22 (\pm 5700,22) TL ve genel olarak lisans ve üstü düzeyde eğitime sahip oldukları tespit edilmiştir. Tablo 13 ve 14'deki bulgulara göre; Giresun ilindeki kadın girişimcilerin profilinin evli, orta yaş grubu ve yüksek eğitim düzeyine sahip oldukları söylenebilir. Tablo 15'de katılımcıların mesleki özelliklerinin dağılımı yer almaktadır.

Tablo 15: Katılımcıların Mesleki Özelliklerinin Dağılımı

İşletmenin Faaliyet Yılı	N	%
0-1	15	16,7
1-4	20	22,2
5-9	21	23,3
10+	34	37,8
Çalışan Sayısı	N	%
0	19	21,1
1-4	59	65,6
5-9	9	10
10-49	3	3,3
Faaliyet Alanı	N	%
İmalat	11	12,2
İnşaat	2	2,2
Toptan ve perakende ticaret	32	35,6
Konaklama ve yiyecek faaliyetleri	6	6,6
Finans ve sigorta faaliyetleri	8	8,9
Mesleki, bilimsel ve teknik	23	25,6
Diğer	8	8,9
Yabancı Dil Bilgisi	N	%
Bilmiyorum	37	41,1
Düşük	10	11,1
Orta	28	31,2
İyi	13	14,4
Çok İyi	2	2,2
Toplam	90	100

Tablo 15'de yer alan bulgulara göre; araştırmaya katılan işletmelerde sigortalı olarak çalışan işçi sayısı ağırlıklı olarak (%65,6) 1-4 kişi arasındadır. 5-9 kişi arasında sigortalı çalışan oranı ise %10'dur. Personel istihdam etmeyen kadın girişimcilerin oranı ise % 21,1'dir. Bulgulara göre; Giresun ilinde araştırmaya katılan kadın girişimcilerin genel olarak 10 kişiden az personel istihdam eden mikro ölçekli işletmeler (%96,7) olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan kadın girişimcilerin ağırlıklı faaliyet alanının %35,6 ile toptan ve perakende ticaret, %25,6 ile mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler, % 12,2 ile imalat olduğu görülmektedir. Katılımcıların %8,9 'u finans ve sigorta faaliyetleri ve diğer hizmet faaliyetleri alanında faaliyet göstermektedir. Katılımcıların %6,6 'sı konaklama ve yiyecek hizmetleri ile %2,2 'si inşaat sektöründe faaliyetlerini sürdürmektedir.

Katılımcıların %44,1'i herhangi bir yabancı dili bilmediğini, %44,8'si orta ve üstü düzeyde bildiğini, %11,1'i ise az bildiğini ifade etmiştir. Bulgulara göre; Giresun ilinde araştırmaya katılan kadın girişimcilerin yabancı dil bilgilerinin ortalama düzeyde olduğu söylenebilir. Araştırmaya katılan kadın girişimcilerin %37,8'i 10 yılı ve üzeri, %23,3'ü 5-9 yıl arası, %22,2'si ise 1-4 yıl arası faaliyetlerine devam etmektedir. Son 1 yıl içerisinde işletmesini kuran kadın girişimcilerin oranı ise %16,7'dir.

3.8.2. Kadın Girişimcilerin İş Kurma Sürecine İlişkin Bulgular

Bu bölümde kadın girişimcilerin iş kurma sürecine ilişkin bulgular tablolar ile gösterilerek yorumlanmıştır. Tablo 16'da kadınları girişimci olmaya yönlendiren unsurların önem derecesine göre dağılımı yer almaktadır.

Tablo 16: Araştırmaya Katılan Kadınları Girişimci Olmaya Yönlendiren Unsurların Önem Derecesine Göre Dağılımı

Maddeler	1	2	3	4	5	Art. Ort. (\bar{X})	S.S.
	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)		
Ailemin ihtiyaçlarını karşılamak için	11 (12,2)	17 (18,9)	4 (4,4)	39 (43,3)	19 (21,1)	3,42	1,34
Ekonomik bağımsızlığımı kazanmak için	10 (11,1)	3 (3,3)	0	21 (23,3)	56 (62,2)	4,22	1,31
Kendi işimin patronu olmak için	7 (7,8)	12 (13,3)	4 (4,4)	26 (28,9)	41 (45,6)	3,91	1,32
Zamanımı değerlendirmek için	18 (20)	21 (23,3)	9 (10)	21 (23,3)	21 (23,3)	3,06	1,49
Yüksek kazanç elde etmek için	14 (15,6)	8 (8,9)	13 (14,4)	27 (30)	28 (31,1)	3,52	1,41
İdealimi gerçekleştirmek ve kendimi kanıtlamak	10 (11,1)	7 (7,8)	6 (6,7)	32 (35,6)	35 (38,9)	3,83	1,32

Bilgi, beceri ve deneyimlerimi değerlendirebilmek	10 (11,1)	3 (3,3)	4 (4,4)	26 (28,9)	47 (52,2)	4,07	1,30
Mesleğimi yapmak	11 (12,2)	6 (6,7)	3 (3,3)	21 (23,3)	49 (54,4)	4,01	1,40
Sosyal statümü yükseltmek, toplumda bir prestij ve ün sahibi olmak	16 (17,8)	20 (22,2)	11 (12,2)	22 (24,4)	21 (23,3)	3,13	1,45
İş bulamadığım için girişimde bulundum	42 (46,7)	25 (27,8)	3 (3,3)	8 (8,9)	12 (13,3)	2,14	1,43
Finansal destek ve teşvik verildiği için	42 (46,7)	32 (35,6)	3 (3,3)	10 (11,1)	3 (3,3)	1,88	1,11
Miras yoluyla devraldım veya ailemin işini devam ettirmek zorunda kaldım	56 (62,2)	23 (25,6)	1 (1,1)	2 (2,2)	8 (8,9)	1,70	1,20
1-Kesinlikle Katılmıyorum, 2-Katılmıyorum, 3-Kararsızım, 4-Katılıyorum, 5-Kesinlikle Katılıyorum							

Tablo 16’de yer alan katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum seçeneklerine verilen yanıtların toplamı değerlendirildiğinde kadınları girişimci olmaya yönlendiren unsurların %85,5 ekonomik bağımsızlık kazanmak, %81,1 Bilgi, beceri ve deneyimlerini değerlendirebilmek, %77,7 mesleklerini yapmak, %74,5 kendi işinin patronu olmak, %74,5 İdeallerini gerçekleştirmek ve kendilerini kanıtlamak, %64,4 aile ihtiyaçlarını karşılamak, %61,1 yüksek kazanç elde etmek olduğu görülmektedir.

Katılımcıları girişimci olmaya yönlendiren unsurların dağılımları dikkate alındığında en önemli unsurun ekonomik bağımsızlıklarını kazanmak ($\bar{X}=4,22$) olduğu görülmektedir. Bilgi, beceri ve deneyimlerini değerlendirmek ($\bar{X}=4,07$) ve Mesleklerini yapmak ($\bar{X}=4,01$) ile Kendi işinin patronu olmak ($\bar{X}=3,91$) kadınları girişimciliğe yönlendiren diğer önemli unsurlar olarak değerlendirilebilir. Miras yoluyla devralmak veya aile işini devam ettirmek ($\bar{X}=1,70$), Finansal destek ve teşvik verildiği için ($\bar{X}=1,88$) ve İş bulamadıkları için girişimde bulunmak ($\bar{X}=2,14$) ise katılımcılar açısından en düşük etkiye sahip girişimciliğe yönlendiren unsurlar olarak değerlendirilmektedir. Bu sonuç Şahin (2009) çalışmasıyla uyusmaktadır. Şahin (2009) çalışmasında kadın girişimcilerin girişimcilik faaliyetinde bulunmalarının altında yatan en önemli etkenlerin ailenin ihtiyaçların karşılanması, ekonomik bağımsızlık ve mesleğini yapmak olduğu sonucuna ulaşmıştır. Tablo 17’de başarılı

girişimcilerin sahip olması gereken özelliklerin önem derecesine göre dağılımı yer almaktadır.

Tablo 17: Başarılı Girişimcilerin Sahip Olması Gereken Özelliklerin Önem Derecesine Göre Dağılımı

Maddeler	1	2	3	4	5	Art. Ort. (\bar{X})	S.S.
	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)		
Risk üstlenebilme yeteneğim vardır	6 (6,7)	7 (7,8)	6 (6,7)	41 (45,6)	30 (33,3)	3,91	1,14
Kendime güvenim ve cesaretim vardır	7 (7,8)	2 (2,2)	2 (2,2)	35 (38,9)	44 (48,9)	4,18	1,13
Sabırlı ve hoşgörülü bir insanım	7 (7,8)	2 (2,2)	7 (7,8)	28 (31)	46 (51,1)	4,15	1,16
İnsanlarla kolay ve iyi iletişim kurarım	7 (7,8)	4 (4,4)	2 (2,2)	22 (24,4)	55 (61,1)	4,26	1,20
Yönetim becerisine sahibim	7 (7,8)	4 (4,4)	12 (13,3)	33 (36,7)	34 (37,8)	3,92	1,18
Aldığım eğitim ve deneyimlerime güvenirim	6 (6,7)	4 (4,4)	4 (4,4)	33 (36,7)	43 (47,8)	4,14	1,13
Hırslı ve kararlı bir yapım vardır	6 (6,7)	7 (7,8)	13 (14,4)	35 (38,9)	29 (32,2)	3,82	1,16
Sorunlara çözüm odaklı yaklaşırım	7 (7,8)	4 (4,4)	5 (5,6)	30 (33,3)	44 (48,9)	4,11	1,19
Özverili ve çalışkan bir yapım vardır	8 (8,9)	2 (2,2)	4 (4,4)	26 (28,9)	50 (55,6)	4,20	1,21
1-Kesinlikle Katılmıyorum, 2-Katılmıyorum, 3-Kararsızım, 4-Katılıyorum, 5-Kesinlikle Katılıyorum							

Tablo 17’de yer alan katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum seçeneklerine verilen yanıtların toplamı değerlendirildiğinde başarılı girişimcilerin sahip olması gereken özelliklerin % 87,8 kendine güven ve cesaret, %85,5 insanlarla kolay iletişim kurmak, %84,5 aldığı eğitim ve deneyimine güvenmek, %84,5 özverili ve çalışkan olmak , %82,2 sorunlara çözüm odaklı yaklaşmak, %82,1 sabırlı ve hoşgörülü olmak, % 78,9 risk üstlenebilme yeteneği, %74,5 yönetim becerisine sahip olmak, %71,1 hırslı ve kararlı bir yapıda olmak seçeneklerinde dağılmış olduğu görülmektedir.

Başarılı bir girişimci olmak için sahip olması gereken özelliklerin dağılımları dikkate alındığında en önemli özellik “insanlarla kolay ve iyi iletişim kurmaktır”

($\bar{X}=4,26$). Özverili ve çalışkan bir yapıya sahip olmak ($\bar{X}=4,20$), kendine güven ve cesarete sahip olmak ($\bar{X}=4,18$) ile sabırlı ve hoşgörülü olmak ($\bar{X}=4,15$) başarılı bir girişimci olmak için sahip olması gereken diğer önemli özellikler olarak değerlendirilmektedir. Hırslı ve kararlı bir yapıda olmak ($\bar{X}=3,82$) ise katılımcılar açısından en düşük etkiye sahip girişimciliğe yönlendiren unsurlar olarak değerlendirilmektedir. Bu sonuç Aşkın ve Barış (2016) çalışmasıyla uyusmaktadır. Aşkın ve Barış (2016) çalışmalarında kadın girişimcilerin “iyi iletişim kurmak”, “problemleri kolaylıkla çözebilme” ve “kendine güvenli olma” kişisel özelliklerini daha fazla tercih ettikleri sonucuna ulaşmıştır. Tablo 18’de kadın girişimcilerin iş kurma sürecine ilişkin sorular yer almaktadır.

Tablo 18: Kadın Girişimcilerin İş Kurma Sürecine İlişkin Sorular

	N	%
İşyeri açmadan önceki sermayenizin kaynağı nedir?		
Kişisel ve ailevi tasarruflar	74	82,2
Akraba ve arkadaşlardan borç alma	5	5,6
Banka kredisi	10	11,1
Devlet Destekleri	1	1,1
Kendi işinizi kurup çalışmak için eşinizi ve/veya ailenizi ikna etmek zorunda kaldınız mı?		
Evet	19	21,1
Hayır	71	78,9
İş kurarken en çok desteği kimden gördünüz?		
Eşimden	39	43,3
Çocuklarımdan	2	2,2
Anne ve babamdan	45	50,0
Arkadaşlarımdan	4	4,4
Ailenizde; anne, baba ve/veya eşiniz arasında girişimci olan var		
Evet	54	60
Hayır	36	40
İşinizi kurmadan önce girişimcilik konusunda eğitim aldınız mı?		
Evet	37	41,1
Hayır	53	58,9
İşinizi kurarken sorunlarla karşılaştınız mı?		
Evet	61	67,8
Hayır	29	32,2
TOPLAM	90	100,0

Tablo 18’de yer alan bulgulara göre; araştırmaya katılan kadın girişimcilerin büyük çoğunluğu girişimlerini gerçekleştirirken kişisel ve ailevi tasarruflarından (% 82,2) yararlanmışlardır. Dolayısıyla sermaye temini amacıyla banka kredisi kullanma

(%11,1), akraba ve arkadaşlardan borç alma (%5,6) ve devlet desteklerinden yararlanma (%1,1) seçeneklerine daha az başvurulduğu dikkat çekmektedir. Kadın girişimcilerin büyük çoğunluğu işlerini kurarken anne ve babasından (%50) ve eşinden (%43,3) destek görmüştür. İş kurma sürecinden arkadaşlardan (%4,4) ve çocuklardan (%2,2) destek görenlerin oranı ise daha azdır. Bu sonuç Çelik (2018) çalışmasıyla uyusmaktadır. Çelik (2018) çalışmasında kadın girişimcilerin işletme kurarken en çok desteği anne babasından (%37,2) ve eşlerinden (%36,4) gördüğü sonucuna ulaşmıştır.

Kadın girişimcilerin büyük çoğunluğu kendi işlerini kurup çalışmak için eşini ve/veya ailesini ikna etmek zorunda kalmamıştır (%78,9). Bu durum kadın girişimcileri iş hayatına atılmasında anne/baba ve eşlerin maddi ve manevi açıdan önemini destekleyici niteliktedir. Araştırmaya katılan kadın girişimciler arasında işletmesini kurarken sorun yaşayanların oranı %67,8 iken, işletmesini kurarken sorun yaşamadığını belirten kadın girişimcilerin oranı ise % 32,2'dir. İşletmesini kurarken sorun yaşayan 61 kadın girişimcinin karşılaştıkları sorunların önem derecesine göre dağılımı ise tablo 19'da yer almaktadır.

Tablo 19: Kadın Girişimcilerin İşlerini Kurarken Karşılaştıkları Sorunların Önem Derecesine Göre Dağılımı

Maddeler	1	2	3	4	5	Art. Ort. \bar{X}	S.S.
	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)		
Ailevi nedenlerden dolayı sorun yaşadım	30 (49,2)	19 (31,1)	3 (4,9)	7 (11,5)	2 (3,3)	1,88	1,14
Bilgi eksikliği ve tecrübesizliğimden dolayı sorun yaşadım	9 (14,8)	16 (26,2)	14 (23)	14 (23)	8 (13,1)	2,93	1,27
Toplumun olumsuz bakışı önyargılı tutumlar nedeniyle sorun yaşadım	14 (23)	17 (27,9)	6 (9,8)	11 (18)	13 (21,3)	2,86	1,49
Sermaye temininde sorun yaşadım	10 (16,4)	9 (14,8)	9 (14,8)	15 (24,6)	18 (29,5)	3,36	1,46
Bürokratik işlemlerden dolayı sorun yaşadım	9 (14,8)	14 (23)	4 (6,6)	15 (24,6)	19 (31,1)	3,34	1,49
Yer temininde sorun yaşadım	14 (23)	12 (19,7)	6 (9,8)	17 (27,9)	12 (19,7)	3,01	1,48
Personel temininde sorun yaşadım	14 (23)	18 (29,5)	6 (9,8)	13 (21,3)	10 (16,4)	2,78	1,43

Yaşadığım sorunların kadın olmamdan dolayı kaynaklandığını düşünüyorum	15 (24,6)	22 (36,1)	9 (14,8)	7 (11,5)	8 (13,1)	2,52	1,33
1-Kesinlikle Katılmıyorum, 2-Katılmıyorum, 3-Kararsızım, 4-Katılıyorum, 5-Kesinlikle Katılıyorum							

Tablo 19’de yer alan katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum seçeneklerine verilen yanıtların toplamı değerlendirildiğinde kadın girişimcilerin işlerini kurarken karşılaştıkları sorunların %55,7 bürokratik işlemler, %54,1 sermaye temini, %47,6 yer temininde yoğunlaştığı görülmektedir. Katılımcıların % 60,7’si yaşadıkları sorunların kadın olmasından dolayı kaynaklandığını düşünmemektedir. Kadın girişimcilerin işlerini kurarken karşılaştıkları sorunların dağılımları dikkate alındığında en önemli sorun sermaye teminidir ($\bar{X}=3,36$). Bürokratik işlemler ($\bar{X}=3,34$), yer temini ($\bar{X}=3,01$) ile bilgi ve tecrübe eksikliği ($\bar{X}=2,93$) yaşanan sorunlar arasında diğer önemli sorunlar olarak değerlendirilmektedir. Ailevi nedenler ($\bar{X}=1,88$) ise katılımcılar açısından en düşük etkiye sahip iş kurma aşamasındaki sorun olarak değerlendirilmektedir. Bu sonuç Yetim (2002) çalışmasıyla uyusmaktadır. Yetim (2002) çalışmasında kadın girişimcilerin %28.6’sı iş kurma aşamasında bir problemle karşılaşmadıklarını, iş kurma aşamasında sorun yaşayan kadın girişimcilerin ise (%42,9) sermaye temini ve (%17,9) iş kurmaya ilişkin prosedürlerden dolayı sorun yaşadıkları sonucuna ulaşmıştır.

3.8.3. Kadın Girişimcilerin Faaliyetlerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde kadın girişimcilerin işletmelerinin faaliyet sürecine ilişkin bulgular tablolar ile gösterilerek yorumlanmıştır. Tablo 20’de kadın girişimcilerin faaliyet sürecine ilişkin bulgular yer almaktadır.

Tablo 20: Kadın Girişimcilerin Faaliyet Sürecine İlişkin Sorular

	N	%
Girişimcilik faaliyetlerinizi Giresun ilinde yapıyor olmanızın dezavantaj olduğunu düşünüyor musunuz?		
Evet	33	36,7
Hayır	57	63,3
Bu dezavantajların neler olduğunu düşünüyorsunuz?		
İş çevresinde erkek çalışanların çoğunlukta olması	2	6,1
Pazarın özellikleri	12	36,4
Toplumun değer yargıları	11	33,3

Toplumda yaygın kadın rollerinin yarattığı baskı	2	6,1
Uygun eleman ve materyal temininde yaşanan zorluklar	5	15,2
Diğer	1	3
İşletmenizde finansal konularda hangi kurumdan destek aldınız?		
KOSGEB	31	34,4
İŞKUR	8	8,9
Meslek odaları	3	3,3
Diğer kurumlar	4	4,4
Destek almadım	44	48,9
Devletin vermiş olduğu finansal destekler sizce yeterli midir?		
Evet	9	10
Hayır	81	90
Kadınlarla ilgili herhangi bir sivil toplum örgütüne üye misiniz?		
Evet	17	18,9
Hayır	73	81,1
Girişimci olmayı başka kadınlara da tavsiye eder misiniz?		
Evet	89	98,9
Hayır	1	1,1
İşinizi yürütürken sorunlarla karşılaşılıyor musunuz?		
Evet	82	91,1
Hayır	8	8,9
TOPLAM	90	100,0

Tablo 20’de yer alan bulgulara göre; araştırmaya katılan kadın girişimcilerin % 36,3’ü faaliyetlerini Giresun’da sürdürmelerinin kendileri için bir dezavantaj olduğunu düşünmektedir. Bununla birlikte Giresun ilinde faaliyet göstermelerinin etkisinin olmadığını düşünen kadın girişimcilerinin oranı ise % 63,3’dür. Bu kapsamda Giresun’da kadınların girişimcilik faaliyetlerini yürütülebilmesi için uygun ortamın olduğu söylenebilir. Giresun ilinde faaliyetlerini sürdürmeyi kendileri için dezavantaj olarak gören 33 kadın girişimcinin büyük bir çoğunluğu ise bu dezavantajın pazarın özellikleri (%36,4) ve toplumun değer yargılarından (%33,3) kaynaklandığını ifade etmektedir.

Araştırmaya katılan kadın girişimcilerden herhangi bir sivil toplum kuruluşuna üye olanların oranı %18’dir. Bu kapsamda Giresun’da sivil toplum kuruluşlarının kadın girişimcilere fayda sağlayacak faaliyetler içerisinde fazla bulunmamları sebebiyle girişimcilerin üye olmaya olumsuz baktıkları söylenebilir. Araştırmaya katılan kadın girişimcilerin %91’inin girişimci olmayı diğer kadınlara tavsiye etmesi, girişimciliğin kadınlara başta ekonomik özgürlüklerini kazanmalarını sağlamak üzere farklı alanlardaki katkılarından kaynaklanmaktadır. Araştırmaya katılan kadın girişimcilerin %48,9’u kamu kurumlarından finansal destek almadıklarını belirtmiştir.

Katılımcıların %34,4'ü ise kamu kurumları arasında en fazla KOSGEB'den destek almıştır. Kadın girişimcilerin %90'ı devletin vermiş olduğu finansal destekleri yeterli görmediğini ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan kadın girişimciler arasında faaliyetlerini yürütürken sorun yaşayanların oranı %91,1 iken faaliyetlerini yürütürken sorun yaşamadığını belirten kadın girişimcilerin oranı ise % 8,9'dır. Faaliyetlerinin yürütürken sorun yaşayan 82 kadın girişimcinin sorunlarının önem derecesine göre dağılımı ise tablo 21'de yer almaktadır.

Tablo 21: Kadın Girişimcilerin Faaliyetlerini Yürütürken Karşılaştıkları Sorunların Önem Derecesine Göre Dağılımı

Maddeler	1	2	3	4	5	Art. Ort. (\bar{X})	S.S.
	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)		
Deneyimsizliğimden dolayı sorun yaşıyorum	25 (30,5)	24 (29,3)	8 (9,8)	18 (22)	7 (8,5)	2,48	1,35
Ailevi nedenlerden dolayı sorun yaşıyorum	40 (48,8)	25 (30,5)	4 (4,9)	11 (13,4)	2 (2,4)	1,90	1,13
Tedarikçi ilişkilerinde sorun yaşıyorum	28 (34,1)	24 (29,3)	13 (15,9)	13 (15,9)	4 (4,9)	2,28	1,23
Müşteri ilişkilerinde sorun yaşıyorum	24 (29,3)	22 (26,8)	17 (20,7)	17 (20,7)	2 (2,4)	2,40	1,18
Borç ödemeleri nedeniyle sorun yaşıyorum	17 (20,7)	19 (23,2)	14 (17,1)	20 (24,4)	12 (14,6)	2,89	1,37
Uygun krediye ulaşamamaktan dolayı sorun yaşıyorum	20 (24,4)	19 (23,2)	8 (9,8)	13 (15,9)	22 (26,8)	2,97	1,57
Bürokratik işlemlerden dolayı sorun yaşıyorum	15 (18,3)	11 (13,4)	13 (15,9)	25 (30,5)	18 (22)	3,24	1,41
Çalışanların üzerinde otorite kurmakta sorun yaşıyorum	31 (37,8)	20 (24,4)	9 (11)	19 (23,2)	3 (3,7)	2,30	1,29
Pazardaki erkek hâkimiyetinden dolayı sorun yaşıyorum	29 (35,4)	24 (29,3)	14 (17,1)	8 (9,8)	7 (8,5)	2,26	1,27
Yaşadığım sorunların kadın olmamdan dolayı kaynaklandığını düşünüyorum	24 (29,3)	22 (26,8)	18 (22)	9 (11)	9 (11)	2,47	1,31

1-Kesinlikle Katılmıyorum, 2-Katılmıyorum, 3-Kararsızım, 4-Katılıyorum, 5-Kesinlikle Katılıyorum
--

Tablo 21’de yer alan katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum seçeneklerine verilen yanıtların toplamı değerlendirildiğinde kadın girişimcilerin faaliyetlerini yürütürken karşılaştıkları sorunların %52,5 bürokratik işlemler, %42,7 uygun krediye ulaşamamak, %39 borç ödemeleri olduğu görülmektedir. Kadın girişimcilerin faaliyetlerini yürütürken karşılaştıkları sorunların dağılımları dikkate alındığında en önemli sorun bürokratik işlemlerdir ($\bar{X}=3,24$). Uygun krediye ulaşamamak ($\bar{X}=2,97$) ve borç ödemeleri ($\bar{X}=2,89$) ile deneyimsizlik ($\bar{X}=2,48$) yaşanan sorunlar arasında diğer önemli sorunlar olarak değerlendirilmektedir. Ailevi nedenler ($\bar{X}=1,90$), Pazardaki erkek hâkimiyeti ($\bar{X}=2,26$) ve Tedarikçi ilişkileri ($\bar{X}=2,28$) katılımcılar açısından en düşük etkiye sahip iş kurma aşamasındaki sorun olarak değerlendirilmektedir. Bu sonuç Arıkan (2016) çalışmasıyla uyusmaktadır. Arıkan (2016) çalışmasında kurumsal engeller, gerekli finansmana ulaşamamak ve sermaye eksikliğinin kadın girişimcilerin başarısını olumsuz olarak etkileyen faktörler olduğu sonucuna ulaşmıştır.

3.8.4. Kadın Girişimcilerin Aile Yaşamlarına İlişkin Bulgular

Bu bölümde kadın girişimcilerin aile yaşamlarına ilişkin bulgular tablolar ile gösterilerek yorumlanmıştır. Tablo 22’de kadın girişimcilerin aile yaşamına ilişkin sorular yer almaktadır.

Tablo 22: Kadın Girişimcilerin Aile Yaşamına İlişkin Sorular

	N	%
Ev işlerini yürütmek ve çocuk bakımı için destek alıyor musunuz?		
Destek almıyorum	39	43,3
Temizlikçi desteği alıyorum	18	20
Aile desteği alıyorum	16	17,8
Bakıcı desteği alıyorum	3	3,3
Hem bakıcı hem temizlikçi desteği alıyorum	14	15,6
TOPLAM	90	100,0

Tablo 22’de yer alan bulgulara göre araştırmaya katılan kadın girişimcilerin (% 43,3) ev işlerini yürütmek ve çocuk bakımında destek almamaktadır. Bununla birlikte

kadın girişimcilerin %20 'si temizlikçi desteği, % 17,8'si aile desteği , %15,3'ü ise hem bakıcı hem temizlikçi desteği almaktadır. Sadece bakıcı desteği alanların oranı ise %3.3'dür. Bulgulara göre, kadın girişimciler iş ve aile hayatlarındaki sorumluluklarını gerektiği zaman destek alarak birlikte yürütmeye çalışmaktadır. Tablo 23'de kadın girişimcilerin aile yaşamına ilişkin sorunların önem derecesine göre dağılımı yer almaktadır.

Tablo 23: Kadın Girişimcilerin Aile Yaşamına İlişkin Sorunların Önem Derecesine Göre Dağılımı

Maddeler	1	2	3	4	5	Art. Ort. (\bar{X})	S.S.
	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)		
Ev işlerinde sorunlar yaşıyorum	20 (22,2)	23 (25,6)	7 (7,8)	29 (32,2)	11 (12,2)	2,86	1,39
Çocuk bakımında sorunlar yaşıyorum	20 (22,2)	25 (27,8)	7 (7,8)	24 (26,7)	14 (15,6)	2,85	1,43
Aile bireyelerine yeteri kadar zaman ayıramıyorum	12 (13,3)	25 (27,8)	7 (7,8)	24 (26,7)	22 (24,4)	3,21	1,42
Kendime yeteri kadar zaman ayıramıyorum	11 (12,2)	16 (17,8)	6 (6,7)	31 (34,4)	26 (28,9)	3,50	1,39
Sosyal baskı hissediyorum	24 (26,7)	34 (37,8)	10 (11,1)	13 (14,4)	9 (10)	2,43	1,29
Fiziksel ve zihinsel yorgunluk yaşıyorum	10 (11,1)	19 (21,1)	3 (3,3)	31 (34,4)	27 (30)	3,51	1,40
1-Kesinlikle Katılmıyorum, 2-Katılmıyorum, 3-Kararsızım, 4-Katılıyorum, 5-Kesinlikle Katılıyorum							

Tablo 23'de yer alan katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum seçeneklerine verilen yanıtların toplamı değerlendirildiğinde kadın girişimcilerin aile yaşamına ilişkin sorunların %64,4 fiziksel ve zihinsel yorgunluk, %63,3 kendine yeterli zaman ayıramamak, %51,1 aile bireyelerine yeterli zaman ayıramamak, %44,4 ev işleri, % 42,3 çocuk bakımı,%24,4 sosyal baskı şeklinde dağıldığı görülmektedir.

Kadın girişimcilerin aile yaşamlarında karşılaştıkları sorunların dağılımları dikkate alındığında en önemli sorun fiziksel ve zihinsel yorgunluk yaşamalarıdır ($\bar{X}=3,51$). Kendine yeterli zaman ayıramamak ($\bar{X}=3,50$) ve aile bireyelerine yeterli zaman ayıramamak($\bar{X}=3,21$) ise yaşanan diğer önemli sorunlar olarak

değerlendirilmektedir. Sosyal baskı ($\bar{X}=2,43$), Çocuk bakımı($\bar{X}=2,85$) ve ev işlerinde ($\bar{X}=2,86$) yaşanan sorunlar ise katılımcılar açısından en düşük etkiye sahip iş kurma aşamasındaki sorunlar olarak değerlendirilmektedir. Bu sonuç Özyılmaz (2016) çalışmasıyla uyumaktadır. Özyılmaz (2016) kadın girişimcilerin aile yaşamlarında karşılaştıkları en önemli sorunların fiziksel ve zihinsel yorgunluk yaşamaları, aile bireylerine ve kendilerine yeterli zaman ayıramamaları olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

3.8.5. Kadın Girişimcilerin Beklentilerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde kadın girişimcilerin işletmelerine yönelik beklentileri tablolar ile gösterilerek yorumlanmıştır. Tablo 24’de kadın girişimcilerin işletmelerine yönelik beklentilerine ilişkin sorular yer almaktadır.

Tablo 24: Kadın Girişimcilerin Beklentilerine İlişkin Sorular

	N	%
Ülkemizde kadın girişimciliğinin gelişmesi için devletten beklentiniz nelerdir?		
Vergi kolaylıkları getirilmesi	42	46,7
Rekabet koşullarının geliştirilmesi	11	12,2
Eğitim olanaklarının sağlanması	7	7,8
Kredi olanaklarının iyileştirilmesi	18	20
Bürokratik işlemlerin azaltılması	7	7,8
Diğer	5	5,6
İşinizle ilgili gelecek planınız nedir?		
İşi bırakmayı düşünüyorum	5	5,6
İşimde mevcut durumu devam ettireceğim	27	30
Ürün ve hizmet sayısını arttırarak ve çeşitlendirerek büyümeyi	51	56,7
Farklı sektöre girmeyi düşünüyorum	7	7,8

Tablo 24’de yer alan bulgulara göre; araştırmaya katılanların kadın girişimciliğinin gelişmesi için devletten en önemli beklentisi vergi kolaylıklarının getirilmesidir (% 46.7). Bununla birlikte kredi olanaklarının iyileştirilmesi (%20), rekabet koşullarının geliştirilmesi (%12,2), bürokratik işlemlerin azaltılması (%7,8) ve eğitim olanaklarının sağlanması (%7,8) kadın girişimcilerin devletten beklentileri arasında yer almaktadır. Bu sonuç Tahtalı (2018) çalışmasıyla uyumaktadır. Tahtalı (2018) çalışmasında kadın girişimcilerin devletten en önemli beklentilerinin vergi kolaylıklarının getirilmesi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Kadın girişimcilerin işleriyle ilgili gelecekle planları arasında en önemlisi % 56,7 ile ürün ve hizmet sayısını

arttırarak ve çeşitlendirerek büyüme hedefidir. İşleriyle ilgili beklentileri arasında ikinci önemli hedef ise % 30 ile mevcut durumu devam ettirmektir.

3.9. Hipotezlere İlişkin Testler

Kadınlar girişimcilik alanında giderek daha fazla rol üstlenerek ekonomik büyümeye katkı sağlamaktadır. Girişimciliğe yönlendiren faktörlerin yanında kadınların işletmelerini kurarken ve faaliyetlerini yürütürken karşılaştıkları sorunlarla mücadele etmeleri önemlidir. Bu sebeple devletler kadın girişimciliğini desteklemek için çeşitli politikalar geliştirmektedir. Politikaların hedefinde yer alan kadınların profilinin belirlenerek yaşadıkları sorunların doğru tespit edilmesi uygulanacak politikaların başarıya ulaşmasına daha fazla katkı sağlayacaktır. Çalışmanın temel amacı, kadınların girişimcilik profillerinin belirlenmesi olmak üzere kadınları girişimciliğe yönlendiren unsurlar ile karşılaştıkları sorunların demografik özelliklere göre incelenmesidir. Dolayısıyla bu amaçlar göz önünde bulundurulduğunda çalışma kapsamında oluşturulan 8 adet hipotez şu şekildedir:

H₁:Kadın girişimcilerin kendi işlerini kurmayı tercih etmelerinin sebeplerinden biri olan “ailenin ihtiyaçlarını karşılamak” düşüncesi ile medeni durumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

H₂:Kadın girişimcilerin kendi işlerini kurmayı tercih etmelerinin sebeplerinden biri olan “ailenin ihtiyaçlarını karşılamak” düşüncesi ile yaşları arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

H₃:Kadın girişimcilerin kendi işlerini kurmayı tercih etmelerinin sebeplerinden biri olan “mesleklerini yapmak” düşüncesi ile eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

H₄:Kadın girişimcilerin kendi işlerini kurmayı tercih etmelerinin sebeplerinden biri olan “iş bulamamak” düşüncesi ile eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

H₅:Kadın girişimcilerin işletmelerini kurarken karşılaştıkları sorunlardan biri olan “ailevi nedenler” ile medeni durumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

H₆: Kadın girişimcilerin işletmelerinin kurarken karşılaştıkları sorunlardan biri olan “ailevi nedenler” ile yaşları arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

H₇: Kadın girişimcilerin işletmelerinin kurarken karşılaştıkları sorunlardan biri olan “sermaye temini” ile yaşları arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

H₈: Kadın girişimcilerin faaliyetlerini yürütürken karşılaştıkları sorunlardan biri olan “borç ödemeleri” ile gelir düzeyleri arasında anlamlı düzeyde bir ilişki bulunmaktadır.

Çalışmada yer alan hipotezlerin değerlendirilmesinde SPSS 24.0 programı kullanılmıştır. Elde edilen verilerin normal dağılım göstermemesi sebebiyle Mann-Whitney U testi uygulanmıştır. Sonuçlar tablo halinde verilmiş ve anlamlılık seviyesi p olarak gösterilmiştir.

Tablo 25: H₁ Hipotezine İlişkin Man Whitney U Testi Sonuçları

Medeni durum	N	Ortalama	Standart Sapma	P
Bekar	26	2,92	1,16	0,008
Evli	64	3,62	1,36	

Kadın girişimcilerin kendi işlerini kurmayı tercih etme sebepleri arasında “ailemin ihtiyaçlarını karşılamak” maddesine katılım derecesinin ortalaması bekarlarda 2,92 iken evlilerde 3,62’dir. Mann-Whitney U testine göre iki grup arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır (p=0,008). Buna göre kadın girişimciler arasında evlilerin bekarlara göre aile ihtiyaçlarını karşılama amacını daha çok benimsedikleri ifade edilebilir. Bu sonuç Özyılmaz (2016) çalışmasıyla uyumludur.

Tablo 26: H₂ Hipotezine İlişkin Man Whitney U Testi Sonuçları

Yaş	N	Ortalama	Standart Sapma	P
Yaş < 30	19	2,89	1,10	0,019
Yaş ≥ 30	71	3,56	1,37	

Kadın girişimcilerin kendi işlerini kurmayı tercih etme sebepleri arasında “ailemin ihtiyaçlarını karşılamak ” maddesine katılım derecesinin ortalaması 30 yaş altındakilerde 2,89 iken 30 yaş ve üstündekilerde 3,56’dır. Mann-Whitney U testine

göre iki grup arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0,019$). Buna göre kadın girişimciler arasında 30 yaş üstündekilerin aile ihtiyaçlarını karşılama amacını daha çok benimsedikleri ifade edilebilir. Arşit (2020) çalışmasında ise kadın girişimcilerin yaşları ile kendi işlerini kurmayı tercih etmelerinin sebeplerinden biri olan “ekonomik bağımsızlığını kazanmak” düşüncesi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Tablo 27: H₃ Hipotezine İlişkin Man Whitney U Testi Sonuçları

Eğitim Düzeyi	N	Ortalama	Standart Sapma	P
Lisans altı	22	3,63	1,32	0,030
Lisans ve üstü	68	4,13	1,41	

Kadın girişimcilerin kendi işlerini kurmayı tercih etme sebepleri arasında “mesleğimi yapmak” maddesine katılım derecesinin ortalaması lisans altı eğitim düzeyine sahip olanlarda 3,63 iken lisans ve üstü düzeyde eğitim düzeyine sahip olanlarda 4,13’dir. Mann-Whitney testine göre iki grup arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0,030$). Buna göre kadın girişimciler arasında lisans ve üstü eğitim düzeyine sahip olanların lisans altı eğitim seviyesine sahip olanlara göre mesleklerini yapma amacını daha çok benimsedikleri ifade edilebilir. Bu sonuç Tok vd. (2016) çalışmasıyla uyumludur.

Tablo 28: H₄ Hipotezine İlişkin Man Whitney U Testi Sonuçları

Eğitim Düzeyi	N	Ortalama	Standart Sapma	P
Lisans altı	22	2,72	1,51	0,020
Lisans ve üstü	68	1,95	1,36	

Kadın girişimcilerin kendi işlerini kurmayı tercih etme sebepleri arasında “iş bulamadığım için girişimde bulundum” maddesine katılım derecesinin ortalaması lisans altı eğitim düzeyine sahip olanlarda 2,72 iken lisans ve üstü düzeyde eğitim düzeyine sahip olanlarda 1,95’dir. Mann-Whitney testine göre iki grup arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0,020$). Buna göre kadın girişimciler arasında lisans altı eğitim seviyesine sahip olanların lisans ve üstü eğitim düzeyine sahip olanlara göre

iş bulamadıkları için girişimci olmayı daha çok benimsedikleri ifade edilebilir. Bu sonuç Torun (2019) çalışmasıyla uyumludur.

Tablo 29: H₅ Hipotezine İlişkin Man Whitney U Testi Sonuçları

Medeni durum	N	Ortalama	Standart Sapma	P
Bekar	11	1,27	0,46	0,048
Evli	50	2,02	1,20	

Kadın girişimcilerin işletmelerini kurarken karşılaştıkları sorunlar arasında yer alan “ ailevi nedenlerden dolayı sorun yaşadım” maddesine katılım derecesinin ortalaması bekarlarda 1,27 iken evlilerde 2,02’dir. Mann-Whitney U testine göre iki grup arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0,048$). Buna göre kadın girişimciler arasında evlilerin bekarlara göre daha çok ailevi nedenlerden dolayı sorun yaşadıkları ifade edilebilir. Uzun ve Çakmak (2020) çalışmalarında ise iş kurma aşamasında en yüksek etkiye sahip sorun sermaye teminini ($\bar{X}=3,69$), en düşük etkiye sahip sorunun ise ailevi nedenleri ($\bar{X}=1,52$) olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Tablo 30: H₆ Hipotezine İlişkin Man Whitney U Testi Sonuçları

Yaş	N	Ortalama	Standart Sapma	P
$Yaş < 30$	10	1,20	0,42	0,025
$Yaş \geq 30$	51	2,01	1,19	

Kadın girişimcilerin işletmelerinin kurarken karşılaştıkları sorunlar arasında yer alan “ ailevi nedenlerden dolayı sorun yaşadım” maddesine katılım derecesinin ortalaması 30 yaş altındakilerde 1,20 iken 30 yaş ve üstündekilerde 2,01’dir. Mann-Whitney U testine göre iki grup arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0,025$). Buna göre kadın girişimciler arasında 30 yaş üstündekilerin iş kurarken ailevi nedenlerden dolayı daha çok sorun yaşadıkları ifade edilebilir. Bu sonuç Erol ve Çiçek (2016) çalışmasıyla uyumludur.

Tablo 31: H₇ Hipotezine İlişkin Man Whitney U Testi Sonuçları

<i>Yaş</i>	<i>N</i>	<i>Ortalama</i>	<i>Standart Sapma</i>	<i>P</i>
<i>Yaş < 30</i>	10	2,30	1,41	0,015
<i>Yaş ≥ 30</i>	51	3,56	1,38	

Kadın girişimcilerin işletmelerini kurarken karşılaştıkları sorunlar arasında yer alan “ sermaye temini nedeniyle sorun yaşadım” maddesine katılım derecesinin ortalaması 30 yaş altındakilerde 2,30 iken 30 yaş ve üstündekilerde 3,56’dır. Mann-Whitney U testine göre iki grup arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır (p=0,015). Buna göre kadın girişimciler arasında 30 yaş üstündekilerin iş kurarken sermaye temininden dolayı daha çok sorun yaşadıkları ifade edilebilir. Şahin (2009) ise çalışmasında sermaye temininin kadın girişimcilerin işlerini kurarken karşılaştıkları sorunlardan olan en önemlisi olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Tablo 32: H₈ Hipotezine İlişkin Man Whitney U Testi Sonuçları

<i>Gelir Düzeyi (TL)</i>	<i>N</i>	<i>Ortalama</i>	<i>Standart Sapma</i>	<i>P</i>
<i>Gelir düzeyi < 7500</i>	43	3,34	1,34	0,002
<i>Gelir Düzeyi ≥ 7500</i>	39	2,38	1,24	

Kadın girişimcilerin faaliyetlerini yürütürken karşılaştıkları sorunlar arasında yer alan “ borç ödemeleri nedeniyle sorun yaşadım” maddesine katılım derecesinin ortalaması gelir düzeyi 7500 TL altındakilerde 3,34 iken gelir düzeyi 7500 ve üstündekilerde 2,38’dir. Mann-Whitney U testine göre iki grup arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır (p=0,002). Buna göre kadın girişimciler arasında gelir düzeyi 7500 TL altında olanların faaliyetlerini yürütürken borç ödemelerinden dolayı daha çok sorun yaşadıkları ifade edilebilir. Güleç (2011) ise kadın girişimcilerin faaliyetleri sırasındaki karşılaştıkları en önemli güçlüğü borç ödemeleri olduğu sonucuna ulaşmıştır.

SONUÇ

Ülke ekonomilerinin gelişiminde girişimciler önemli bir rol oynamaktadır. Girişimciler sahip oldukları farklı özelliklerle çeşitli riskleri üstlenerek mal ve hizmet üretmekte, katma değer yaratmakta, yenilikler geliştirmekte, istihdam sağlayarak yoksulluğun azaltılmasına ve yerel kalkınmanın desteklenmesine katkıda bulunmaktadır. Dolayısıyla girişimciler kurdukları işletmeler ile ülke kaynaklarını bir araya getirerek potansiyel üretim gücünün etkin kullanılmasını sağlamaktadır.

Günümüzde kadınlar önemli bir ekonomik büyüme kaynağı olarak görülmesine rağmen girişimciliğe erkeklerden daha düşük katılım oranlarına sahiptir. Ekonomik hayatta daha aktif rol üstlenmeleri, aile ve iş hayatını birlikte sürdürmeleri sanayi devrimine kadar daha çok geleneksel işlerle sınırlı olan kadınların görevlerini çeşitlendirmiştir. Kadın girişimciliğinin istihdam yaratma ve toplumun refahını iyileştirmedeki önemli rolüne rağmen kadınlar erkek girişimcilere kıyasla daha fazla engellerle karşılaşmaktadır. Kadınlara yönelik cinsiyet eşitsizliğinin azaltılması ekonomik, politik, sosyal ve kültürel anlamda önemli faydalar ortaya çıkacaktır.

Kadın girişimciliğinin geliştirilmesine yönelik devlet politikasının etkin uygulanması son derece önemlidir. Kadınların ekonomik faaliyetlerini artırmak için gerekli alt yapıyı oluşturmak devletin görevi olmakla birlikte özel sektörün de katılımı gerekmektedir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde ekonomik refahın tam olarak sağlanması açısından kadınların da ekonomiye katılmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Kadın girişimciliğine yönelik geniş kapsamlı ve etkili bir destek mekanizması kadın girişimciliğinin gelişmesine daha fazla katkı sağlayacaktır.

Kadın girişimcilerin profillerinin belirlenmesi ve karşılaştıkları sorunların ortaya konulması amacıyla Giresun ilinde gerçekleştirilen bu çalışmadan elde edilen bulgulara göre:

Araştırma örneklem grubunun ağırlıklı olarak evli olduğu (%71,1), katılımcıların ortalama yaşlarının 39 (\pm 9 ay) olduğu, ortalama olarak 1-2 çocuk sahibi olduğu (%68,9), ortalama gelir düzeylerinin 8500 TL civarında olduğu ve genel olarak katılımcıların lisans düzeyinde (%62,2) eğitime sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda araştırmanın örnekleminde yer alan Giresun ilindeki kadınların girişimci

profilinin evli, orta yaş grubu ve eğitim düzeyi yüksek bir görünüme sahip olduğunu söylenebilir.

Araştırmaya katılan kadın girişimciler ağırlıklı olarak (%65,6) 1-4 kişi arasında çalışan istihdam etmektedir. Faaliyet alanları toptan ve perakende ticaret (%35,6) ile mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler (%25,6) olan kadın girişimcilerin faaliyet süreleri ise ağırlıklı olarak 5 yıldan fazladır (% 61,1). Kadın girişimciler iş kurarken en çok desteği anne-babalarından ve eşlerinden görürken kişisel-ailevi tasarruflar (% 82,2) ağırlıklı olarak sermaye kaynaklarını oluşturmaktadır. İşlerini kurmadan önce ise girişimcilik konusunda çoğunlukla eğitim almamıştır (%58,9).

Giresun ilinde kadınların girişimci olmalarında etkili faktörler arasında “ekonomik bağımsızlıklarını kazanmak”, “bilgi, beceri ve deneyimlerini değerlendirmek”, “mesleklerini yapmak ve “kendi işinin patronu olmak” yer almaktadır. Kadınları girişimciliğe yönelten bu sebeplerin temelinde ekonomik anlamda daha iyi koşullara sahip olma ve toplumda geleneksel rollerinin dışında söz sahibi olma düşüncesinin yattığını söylemek mümkündür.

Kadın girişimcilerin başarılı bir girişimci olmak için taşınmaları gereken girişimcilik özellikleri arasında önem derecesine göre “kolay ve iyi iletişim kurmak”, özverili ve çalışkan bir yapıya sahip olmak “ ile “kendine güven ve cesarete sahip olmayı” sırasıyla daha fazla tercih ettikleri tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan kadın girişimcilerin çoğunluğu (%63,3) faaliyetlerini Giresun’da sürdürmenin dezavantajı olmadığını düşünmektedir. Pazarın özellikleri ve toplumun değer yargıları ise dezavantajlı olduğunu düşünenlerin seçenekleri arasında ön plana çıkmaktadır. Kadın girişimcilerin %32’si işletmelerini kurarken herhangi bir sorunla karşılaşmadıklarını belirtmiştir. İşletmelerini kurarken sorun yaşayan kadın girişimcilerin ise en fazla “sermaye temini” ve “bürokratik işlemler” konusunda sorun yaşadıkları sonucuna ulaşmıştır.

Araştırma katılan kadın girişimciler ağırlıklı olarak (%91,1) faaliyetlerini yürütürken sorunlar yaşamaktadır. Bu süreçte kadın girişimcilerin öncelikli olarak “bürokratik işlemler”, “uygun krediye ulaşamamak” ve “borç ödemeleri” konusunda faaliyetlerini yürütürken sorun yaşadıkları tespit edilmiştir. Giresun ilinde kadın

girişimcilerin hem işletmelerini kurarken hem de faaliyetlerini yürütürken karşılaştıkları sorunlar arasında bürokratik işlemlerde sorun yaşadıkları dikkat çekmektedir.

Kadın girişimcilerin aile yaşamlarında karşılaştıkları en önemli sorunlar arasında “fiziksel ve zihinsel yorgunluk yaşamaları” , “kendilerine yeterli zaman ayıramamaları” ve “aile bireylerine yeterli zaman ayıramamaları” yer almaktadır. Ancak kadın girişimcilerin çoğunluğu (%43) çeşitli sorunlar yaşamalarına rağmen ev işlerini yürütmek ve çocuk bakımı için destek almadıklarını belirtmiştir. Destek alanlar kadın girişimciler ise en fazla temizlikçi (%20) ve aile (%17,8) desteği almaktadır.

Kadın girişimcilerin çoğunluğu (%56,7) ürün ve hizmet sayısını arttırarak ve çeşitlendirerek büyümeyi hedeflemekte ve (%98,9) girişimci olmayı başka kadınlara tavsiye etmektedir. Dolayısıyla Giresun’da kadın girişimcilerin işlerini büyütmek amacıyla risk almaktan çekinmediklerini söylemek mümkündür. Kadın girişimcilerin devletten en önemli beklentisi (%46,7) vergi kolaylıklarının getirilmesidir. Kadın girişimcilerin %90’ı devletin vermiş olduğu finansal destekleri yeterli bulmamaktadır.

Kadınları girişimciliğe yönlendiren unsurlar ve karşılaştıkları sorunların demografik değişkenlere göre değişiklik gösterme durumunun incelenmesi amacıyla geliştirilen 8 adet hipotezin değerlendirilmesinin sonucunda; 30 yaşın üstünde ve evli kadın girişimcilerin işletme kurarken yaşadıkları sorunlar arasında ailevi nedenlerin yer aldığı ve kendi işlerini kurarken daha çok aile ihtiyaçlarını karşılamak üzere girişimciliğe yöneldikleri tespit edilmiştir. Ayrıca lisans ve üstü eğitim düzeyine sahip olan kadın girişimcilerin kendi mesleklerini yapmak, lisans altı eğitim düzeyine sahip olanların ise iş bulamadıkları için girişimciliğe yöneldikleri sonucuna ulaşılmıştır. 30 yaşın üstündeki kadın girişimcilerin gençlere göre daha çok işletmelerini kurarken sermaye temini, faaliyetlerini yürütürken ise uygun krediye ulaşmamak konusunda sorun yaşadıkları tespit edilmiştir. 7500 TL altında gelir elde eden kadın girişimcilerin ise faaliyetlerini yürütürken borç ödemelerinde sorun yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular genel olarak konuya ilişkin literatürde yer alan Yetim (2002), Şahin (2009), Arıkan (2016), Aşkın ve Barış (2016), Erol ve Çiçek 2016) , Özyılmaz (2016), Tok vd. (2016), Tahtalı (2018), Torun (2019)

çalışmalarıyla benzer özellikler taşımaktadır. Dolayısıyla kadın girişimciliğin mevcut durumunun birçok farklı bölgede benzer özellikler taşıdığı rahatlıkla ifade edilebilir. Bu kapsamda kadın girişimciliğinin geliştirilebilmesi ve yaşadıkları sorunlara yönelik şu öneriler getirilebilir:

- Kadın girişimciliğın geliştirilmesi amacıyla devletin sağlamış olduğu finansal desteklerin limitleri artırılmalıdır.
- Kadın girişimcilerin SGK primlerinde ve vergilendirilmelerinde pozitif ayrımcılık sağlanmalıdır.
- Kadın girişimcilerin özellikle iş kurma sürecinde faizsiz kredi sağlanması gibi finansman kaynaklarına erişimlerini kolaylaştıracak politikalar uygulanmalıdır.
- Kadınların toplumdaki rollerini değiştirecek politikalar uygulanmalı ve iş hayatında daha etkin olmaları sağlanmalıdır.
- Kadınların aile ve iş yaşantısında özellikle çocuk bakımında sorunlar yaşaması nedeniyle devletin çocuk bakımına yönelik sunmuş olduğu imkanlar genişletilmelidir.
- Kadınları girişimciliğe teşvik eden politikalar daha etkin yürütülmelidir.
- Kadınları girişimciliğe yönlendirilmesi amacıyla girişimcilik dersleri üniversitelerin ders mevzuatlarında yaygınlaştırılmalıdır.
- Meslek odaları tarafından kadınların iş hayatına yönelik düzenlenen eğitimler yaygınlaştırılmalı ve kadınların bilgiye erişimleri kolaylaştırılmalıdır.
- Özellikle imalat sektöründe faaliyet göstererek katma değerli ürün üretecek olan kadın girişimcilere daha fazla limitlerde makine teçhizat desteği verilmelidir.
- Geleneksel olmayan sektörlerde faaliyet gösterecek kadın girişimcileri teşvik edecek politikalar uygulanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Aghajani H. ve Abbasgholipour M. (2012). Explanation Of Relationships Between Biographical Characteristics And Entrepreneurship Spirit Of Students. *Iranian Journal of Management Studies*, 5(1), 63-78.
- Aidis, R. ve Weeks, J. (2016). Mapping The Gendered Ecosystem: The Evolution of Measurement Tools for Comparative High-Impact Female Entrepreneur Development,1-27.Web: <https://rutaaidis.files.wordpress.com/2011/11/aidis-weeks-2016-mapping-the-ecosystem-paper.pdf> adresinden 21.09.2020 tarihinde alınmıştır.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım E. (2010). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Altuntaş, G. (2010). *Girişimcilik ve Stratejik Yönetim İlişkisi: Bir Stratejik Girişimcilik Modeli ve İMKB Ulusal – 100 Endeksinde İşlem Gören İşletmeler Üzerinde Testi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Arıkan, S.(2003). Kadın Yöneticilerin Liderlik Davranışları ve Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(1) ,1-20.
- Arıkan, S. (2004). *Girişimcilik Temel Kavramlar ve Bazı Güncel Konular*. Ankara. Siyasal Kitapevi.
- Arşit, D. (2020). *Girişimcilik Alanında Kadın Girişimcilerin Yeri ve Karşılaştıkları Zorluklar: Şanlıurfa İli Örneği*, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Şanlıurfa.
- Ascher, J. (2012). Female Entrepreneurship – An Appropriate Response to Gender Discrimination. *Journal of Entrepreneurship, Management And Innovation (JEMI)*, 8(4), 97-114.
- Audretsch D. B. (2003). *Entrepreneurship: A Survey Of The Literature*. European Communities, Belgium.

- Aytaç, Ö.ve İlhan, S. (2007). Girişimcilik ve Girişimci Kültür: Sosyolojik Bir Perspektif. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 101-120.
- Banda, J. (2018). Personal Characteristics Of Successful Women Entrepreneurs In Mexico: A Conceptual Exploratory Study. *Small Business Institute Journal*, 14(1), 19-29.
- Beatrice, A. (2012). Why Women Enter Into Entrepreneurship- An Emerging Conceptual Framework Based On the Peruvian Case. *Journal of Women's Entrepreneurship and Education*, 3(4), 43-63.
- Bekh, O. (2014). Training and Support for Women's Entrepreneurship. ETF Working Paper, European Training Foundation.
- Berber,A.(2000). Girişimci ile Yönetici Profillerinin Karşılaştırılması ve Girişimcilikten Yöneticiliğe Geçiş Süreci. *İ.Ü. İşletme Fakültesi Dergisi*, 29(1), 23-44.
- Berger, E.S.C. ve Kuckertz A.(2016). Female Entrepreneurship In Startup Ecosystems Worldwide. *Journal of Business Research* ,69, 5163-5168.
- Birley, S. (1989). Female Entrepreneurs: Are They Really Different? *Journal of Small Business Management*, 27, 32–37.
- Bowen, D.D. ve Hisrich, R.D. (1986). The Female Entrepreneur: A Career Development Perspective. *Academy of Management Review*, 11, 393–407.
- Bozkurt, Ö.Ç., Kalkan A., Koyuncu O. ve Alparslan A.M. (2012). Türkiye’de Girişimciliğin Gelişimi: Girişimciler Üzerinde Nitel Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15,229-247.
- Bruni, A., Gherardi, S. ve Poggio, B. (2004). Entrepreneur - Reality, Gender And The Study Of Women Entrepreneurs. *Journal of Organizational Change Management*, 17(3) 256–268.
- Brush, C. G. (1992). Research On Women Business Owners: Past Trends, A New Perspective And Future Directions. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 16, 5–30.

- Brush, C. G., De Bruin, A. ve Welter, F. (2009). A Gender-Aware Framework For Women's Entrepreneurship. *International Journal of Gender and Entrepreneurship*, 1, 8–24.
- Brush, C.G. ve Cooper S.Y. (2012). Female Entrepreneurship And Economic Development: An International Perspective. *Entrepreneurship & Regional Development*, 24:1-2, 1-6.
- Byrne, J., Fattoum, S. ve Diaz Garcia, M.C. (2019). Role Models And Women Entrepreneurs: Entrepreneurial Superwoman Has Her Say. *Journal of Small Business Management*, 57(1): 154–184.
- Can, H. ve Güney, S.(2018). *Genel İşletme*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çabuk, S., Südaş, H. D. ve Araç, S. K. (2015). Kadın Girişimcilerin İş Yaşam Süreçlerinin İncelenmesi: Adana İlindeki Girişimciler Üzerinde Bir Uygulama. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12/31, 423-441.
- Çakır, A. ve Arşit, D. (2021). Kadın Girişimcilerin İşlerini Kurarken Karşılaştıkları Sorunların Demografik Faktörler Bağlamında İncelenmesi, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(40), 421-438.
- Çelebi, N. (1997). *Turizm Sektöründeki Küçük İşyeri Örgütlerinde Kadın Girişimciler*, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Çelik, G. M. (2018). *Kadın Girişimcilerin Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri-TR71 Düzey 2. Bölgesi Üzerine Bir Uygulama*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- Cevahir, E. (2020). *SPSS ile Nicel Veri Analizi Rehberi*. Kibele Yayınları, İstanbul.
- Cohoon, J., Wadhwa, V. ve Michell, L. (2010). *Are Successful Women Entrepreneurs Different From Men?*. Kaufmann Foundation.
- Commission of The European Communities (2008). Think Small First, A Small Business Act for Europe. Web:<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52008DC0394&from=EN> adresinden 03.08.2020 tarihinde alınmıştır.

- Cuberes, D. ve Teignier M. (2015). Aggregate Effects of Gender Gaps In The Labor Market: A Quantitative Estimate, E14/308. *Economics Working Paper*, Barcelona.
- Çorum Belediyesi (2013). *I. Uluslararası Katılımlı Kadın Girişimcilik Çalıştayı*, Çorum Belediyesi Kültür Yayınları, Çorum.
- De Bruin, A., Brush, C. G. ve Welter, F. (2007). Advancing A Framework For Coherent Research On Women's Entrepreneurship. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 31, 323–339.
- Demir, Ö. ve Sezgin, E.E.(2020). Kadın Girişimciliği ve Karşılaştıkları Sorunlar: Elazığ, Türkiye'den Yerel Bir Bulgu. *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 236-254.
- Díez-Martín, F., Blanco-González, A. ve Prado-Román, C. (2016). Explaining Nation-Wide Differences In Entrepreneurial Activity: A Legitimacy Perspective. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 12, 1079-1102.
- DOKA (2018). *TR90 Bölgesi Kadın Girişimciliğinin Desteklenmesi Stratejisi*, Trabzon.
- Ecevit Y.(1993). Kadın Girişimciliğinin Yaygınlaşmasına Yönelik Bir Model Önerisi, Kadın Girişimciliğe Özendirme ve Destekleme Paneli, Ankara.
- Ecevit, Y. ve Yüksel-Kaptanoğlu, İ. (2014). Kadın Girişimci Araştırması. Web:https://assetsgarantibbva.com/assets/pdf/tr/diger/us201_garanti_kadin_girisimciler_rapor_20150625.pdf adresinden 25.09.2020 tarihinde alınmıştır.
- Erol, Y. ve Çiçek, A. (2020). Kadın Girişimcilerin İş Kurma Süreçlerinde Karşılaştığı Sorunlar Ve Demografik Faktörlerle İlişkisi: Orta Anadolu Örneği. *International Journal of Entrepreneurship and Management Inquiries*, 4(1), 72-94.
- European Commission (2010). Strategy for equality between women and men 2010-2015 (COM(2010) 491 final). Web: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0491:FIN:EN:PDF> adresinden 21.09.2020 tarihinde alınmıştır.

European Commission (2013). Entrepreneurship 2020 Action Plan- Reigniting The Entrepreneurial Spirit In Europe. Web: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52012DC0795> adresinden 04.08.2020 tarihinde alınmıştır.

European Commission(2013).European Network to Promote Women's Entrepreneurship (WES) Activity Report 2012. Web: <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/5379/attachments/1/translations> adresinden 20.09.2020 tarihinde alınmıştır.

European Commission(2014).European Network of Mentors for Women Entrepreneurs. Web: https://ec.europa.eu/growth/content/action-6gencip10en01c21-%E2%80%94-european-network-mentors-women-entrepreneurs_en adresinden 22.09.2020 tarihinde alınmıştır.

European Commission (t.y.). Support Tools And Networks For Women. Web: https://ec.europa.eu/growth/smes/promoting-entrepreneurship/we-work-for/women/support-networks_en adresinden 24.09.2020 tarihinde alınmıştır.

European Institute For Gender Equality (EIGE) (2015). *Promoting Women's Economic Independence And Entrepreneurship-Good Practices*, Publications Office Of the European Union, Luxembourg.

European Institute For Gender Equality (2016). *Gender in Entrepreneurship*, Lithuania.

European Training Foundation (2014). *Training And Support For Women's Entrepreneurship*, ETF Working Paper, Torino.

Eurostat (2019). *Sustainable Development In the European Union: Monitoring Report On Progress Towards The SDGS In An EU Context*. Publications Office of the European Union: Luxembourg.

- Fetsch, E., Jackson C. ve Wiens J. (2015). Women Entrepreneurs Are Key to Accelerating Growth, *Entrepreneurship Policy Digest*, Kauffman Foundation.https://www.kauffman.org/wpcontent/uploads/2019/12/women_entrepreneurs_are_key_to_accelerating_growth.pdf adresinden 22.09.2020 tarihinde alınmıştır.
- Foss, L., Henry, C., Ahl, H. ve Mikalsen, G. H. (2019). Women's Entrepreneurship Policy Research: A 30-Year Review Of The Evidence. *Small Business Economics*, 53:409–429.
- Global Entrepreneurship and Development Institute (2014). *Female Entrepreneurship Index*, Washington.
- Global Entrepreneurship Monitor (2019). *2018/2019 Global Report*, Chile.
- Goyal,P. ve Yadav V. (2014). To Be Or Not To Be A Woman Entrepreneur In A Developing Country?. *Psychosociological Issues in Human Resource Management*, 2(2), 68–78.
- Gökçil, T. (2019). *Girişimcilik ve Kadın Girişimciliği İş Yaşam Dengesinde Engel ve Fırsat Analizi: Konya İli Örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, KTO Karatay Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Gundry, L. K., Ben-Yoseph, M. ve Posig, M. (2002). Contemporary Perspectives On Women's Entrepreneurship: A Review And Strategic Recommendations. *Journal of Enterprising Culture*, 10, 67–86.
- Güleç, S. (2011). *Kadın Girişimciliği-Karaman Örneği*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.
- Güney, S.(2006). Kadın Girişimciliğine Genel Bir Bakış, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 1(1), 25-43.
- Güney, S. (2008). *Girişimcilik Temel Kavramlar ve Bazı Güncel Konular*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Güney, S. (2015). *Girişimcilik: Temel Kavramlar ve Bazı Güncel Konular*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

- Hameed, I., ve Irfan, Z. (2019). Entrepreneurship Education: A Review Of Challenges, Characteristics And Opportunities. *Entrepreneurship Education*, 2,135–148.
- Henry, C., Foss, L. ve Ahl, H. (2015). Gender and Entrepreneurship Research: A Review of Methodological Approaches. *International Small Business Journal*, 34(3), 217-241.
- Hisrich, R.D. ve Ozturk, S.A. (1999). Women Entrepreneurs in a Developing Economy. *Journal of Management Development*, 18(2): 114–124.
- Hisrich, R.D. ve Peters, M.P. (1998). *Entrepreneurship*, Mc.Graw-Hill Irwin, USA.
- Hisrich, R.D. ve Peters, M.P. (2002). *Entrepreneurship*, Mc.Graw-Hill Irwin, USA.
- ILO (t.y.) Mission and Impact Of The ILO. <https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/mission-and-objectives/lang--en/index.htm> adresinden 15.09.2020 tarihinde alınmıştır.
- International Finance Corporation (2011). *Strengthening Access To Finance For Women-Owned SME's In Developing Countries*. Washington.
- International Labour Organization (2020). Gender Equality In The World Of Work: Towards A Transformative And Measurable Agenda For More Equal Societies. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/--gender/documents/publication/wcms_751914.pdf adresinden 13.09.2020 tarihinde alınmıştır.
- Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı(t.y.).KEDV Hakkında. Web: <https://www.kedv.org.tr/kedv-hakkinda> adresinden 08.09.2020 tarihinde alınmıştır.
- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (t.y.). Projelerimiz. Web: https://www.ailevecalisma.gov.tr/KSGM/PDF/ksgb_tamamlanan_projeler_ekim_2018.pdf adresinden 21.08.2020 tarihinde alınmıştır.
- KAGİDER ve Türk Tuborg A.Ş. (2019).Türkiye Kadın Girişimcilik Endeksi - 2019 Araştırma Raporu. Web: <https://www.kagider.org/> adresinden 06.09.2020 tarihinde alınmıştır.
- KAGİDER(2020). *2017-2019 Yılı Faaliyet Raporu*. İstanbul.

KAGİDER(t.y.). KAGİDER Hakkında. Web:

<https://www.kagider.org/kurumsal/kagider-hakkinda/kagider-hakkinda>

adresinden 07.09.2020 tarihinde alınmıştır.

Kalim, A. (2019). Women Entrepreneurship: Turning Challenges Into Opportunities. Proceedings Of 2nd International Conference on Business Management, Innovative Educational Solutions, 1-23.

Kalaycı, Ş. (Editör) v.d. (2006). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti, Ankara.

Keskin, S. (2014). Türkiye’de Kadın Girişimcilerin Durumu. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 9(1), 71-94.

Kobeissi, N. (2010). Gender Factors and Female Entrepreneurship: International Evidence and Policy Implications. *Journal of International Entrepreneurship*, 8: 1-35.

Kritikos, A. S. (2014). Entrepreneurs And Their Impact On Jobs And Economic Growth. *IZA World of Labor*,8, 1-10.

Kutunis, R.Ö. (2005). Kadın ve Erkek Girişimcilerin Algılama Farklılıkları: Sakarya Örneği. III. Uluslararası Türk Dünyası Sosyal Bilimler Kongresi, 05-09 Haziran, Celalabat-Kırgızistan ,676-684.

KOSGEB (2010). *KOSGEB Stratejik Plan 2011-2015*. Ankara.

KOSGEB (2015). *Türkiye Girişimcilik Stratejisi ve Eylem Planı 2015 – 2018 (GİSEP)*. Ankara.

KOSGEB (2018). *KOSGEB Stratejik Plan 2019-2023*. Ankara

KOSGEB (2020a). *2019 Yılı Faaliyet Raporu*. Ankara.

KOSGEB (2020b). *2020 Yılı Performans Programı*. Ankara.

KOSGEB (2020c). İşletme Geliştirme Destek Programı Uygulama Esasları.(UE-04/2020).Web:

[https://www.kosgeb.gov.tr/Content/Upload/Dosya/TopluEposta/%C4%B0sletme%20Gelistirme%20Destek%20Program%C4%B1/24.04.2020/%C4%B0%](https://www.kosgeb.gov.tr/Content/Upload/Dosya/TopluEposta/%C4%B0sletme%20Gelistirme%20Destek%20Program%C4%B1/24.04.2020/%C4%B0%20)

[C5%9Fletme Geli%C5%9Firme Destek Program%C4%B1 Uygulama Esaslar%C4%B1.pdf](#) adresinden 28.08.2020 tarihinde alınmıştır.

KOSGEB(t.y.).Geleneksel Girişimci Destek Programı. Web: <https://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/destekdetay/7391/geleneksel-girisimci-destek-programi> adresinden 18.08.2020 tarihinde alınmıştır.

KOSGEB(t.y.).İleri Girişimci Destek Programı. Web: <https://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/destekdetay/7390/ileri-girisimci-destek-programi>

KOSGEB(t.y.).KOBİ Finansman Destek Programı. Web: <https://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/destekdetay/1233/kobi-finansman-destek-programi> adresinden 20.08.2020 tarihinde alınmıştır.

Küçük, O.(2010). *Girişimcilik ve Küçük İşletme Yönetimi*. Ankara : Seçkin Yayıncılık.

Library of the European Parliament (2013). *Women's Entrepreneurship In The EU*. LibraryBriefing. Web: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/bibliotheque/briefing/2013/130517/LDM_BRI\(2013\)130517_REV1_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/bibliotheque/briefing/2013/130517/LDM_BRI(2013)130517_REV1_EN.pdf) adresinden 19.09.2020 tarihinde alınmıştır.

Lotti F.(2006). Entrepreneurship:Is There A Gender Gap?1-25. Web: https://www.researchgate.net/publication/228725164_Entrepreneurship_is_there_a_Gender_Gap adresinden 18.09.2020 tarihinde alınmıştır.

Maniyalath, N. ve Narendran, R. (2016). The Human Development Index Predicts Female Entrepreneurship Rates. *International Journal of Entrepreneurial Behavior and Research*, 22 (5), 745-766.

McGowan P., Redeker C.L., Cooper S.Y. ve Greenan K. (2012). Female Entrepreneurship And The Management Of Business And Domestic Roles: Motivations, Expectations And Realities. *Entrepreneurship and Regional Development*, 24:1-2, 53-72.

Meunier, F., Krylova, Y. ve Ramalho R. (2017). *Women's Entrepreneurship: How To Measure The Gap Between New Female And Male Entrepreneurs?*. Policy

Research Working Paper, World Bank Group. No. WPS 8242 Washington, D.C.

Meyer, N. (2018). Research On Female Entrepreneurship: Are We Doing Enough?, *Polish Journal of Management Studies*, 17(2),158-169.

Minniti, M. ve Naudé, W. (2010). What Do We Know About The Patterns and Determinants of Female Entrepreneurship Across Countries?. *The European Journal of Development Research*,22, 277–293.

Mirchandani, K. (1999). Feminist Insight On Gendered Work: New Directions In Research On Women And Entrepreneurship. *Gender, Work and Organization*, 6, 224–235.

Sencer M. (1989). *Toplum Bilimlerinde Yöntem*. Beta Basım, İstanbul.

Nayır, D.Z. (2008). İşi ve Ailesi Arasındaki Kadın: Tekstil Ve Bilgi İşlem Girişimcilerinin Rol Çatışmasına Getirdikleri Çözüm Stratejileri. *Ege Akademik Bakış*, 8 (2),631-650.

OECD (2004). *Women's Entrepreneurship: Issues And Policies*. OECD Publications, Paris.

OECD (2013). Recommendation Of The Council On Gender Equality In Education, Employment And Entrepreneurship. WEB: [https://www.oecd.org/gender/C-MIN\(2013\)5-ENG.pdf](https://www.oecd.org/gender/C-MIN(2013)5-ENG.pdf) adresinden 24.09.2020 tarihinde alınmıştır.

OECD, Seçilmiş Ülkelerde Kadınların İş Gücü Durumu. WEB: https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=LFS_SEXAGE_I_R adresinden 24.03.2021 tarihinde alınmıştır.

Official Journal Of the European Union (2009). European Network of Female Entrepreneurship Ambassadors (2009/C 311/08), 9.12.2009.

Olarewaju T. ve Fernando J. (2020). Gender Inequality and Female Entrepreneurship In Developing Countries. , n: Leal Filho W., Azul A., Brandli L., Lange Salvia A., Wall T. (eds) Decent Work and Economic Growth. *Encyclopedia of the UN Sustainable Development Goals*. 1-9.

- Orhan, M. ve Scott, D. (2001). Why Women Enter Into Entrepreneurship: An Explanatory Model. *Women Management Review*, 16 (5/6), 232 – 243.
- Oughlin, J.H. ve Thomas, A.R. (2002). *The Rise Of Women Entrepreneurs: People, Process, And Global Trends*. Westport: Quorum Books, London.
- Öge S., Karasoy A. ve Kara, Ö. (2014). A Research on Glass Ceiling Syndrome Career Barriers of Women Academics. *International Journal of Social, Behavioral, Educational, Economic, Business and Industrial Engineering*, 8(9), 3011-3020.
- Özyılmaz, A.M. (2016). *Türkiye’de Kadın Girişimciliği ve Girişimci Kadınların Karşılaştıkları Sorunlar Üzerine Bir Araştırma*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
- Patmavathi, D. (2011). Sustainable Development of Rural Women Entrepreneurs, 2nd International Conference on Business, Economics and Tourism Management, *IPEDR vol.24, IACSIT Press, Singapore:67-72*.
- Piacentini, M. (2013). *Women Entrepreneurs In The OECD: Key Evidence And Policy Challenges*. OECD Social, Employment and Migration Working Papers, No 147, OECD Publishing,
- Poggesi, S., Mari, M. ve De Vita, L. (2016). What’s New In Female Entrepreneurship Research? Answers From The Literature. *International Entrepreneurship and Management Journal*,12, 735–764.
- Roy, S. ve Manna, S. (2014). Women In Entrepreneurship: Issues Of Motivation and Choice of Business. *Journal of Entrepreneurship and Management*, 3(2), 1-8.
- Şahin, E. (2009). Kadın Girişimcilik ve Konya İlinde Kadın Girişimcilik Profili Üzerine Bir Uygulama. *Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 9(17), 287 – 309.
- Santos, G., Marques, C.S. ve Ferreira, J.J. (2018). A Look Back Over The Past 40 Years Of Female Entrepreneurship: Mapping Knowledge Networks. *Scientometrics*, 115, 953–987.

- Sarfraz, L., Faghih, N. ve Majd, A.A. (2014). The Relationship Between Women Entrepreneurship And Gender Equality. *Journal of Global Entrepreneurship Research*, 4(6), 1-11.
- Sullivan, D. M., ve Meek W. R. (2012). Gender And Entrepreneurship: A Review And Process Model. *Journal of Managerial Psychology*, 27, 428–458.
- Soysal, A. (2010). Türkiye'de Kadın Girişimciler: Engeller ve Fırsatlar Bağlamında Bir Değerlendirme. *Ankara Üniversitesi S.B.F Dergisi*,65(1), 83-114.
- Sönmez, A. ve A. Toksoy. (2014). Türkiye’de Girişimcilik ve Türk Girişimci Profili Üzerine Bir Analiz. *Celal Bayar Üniversitesi İİBF Yönetim ve Ekonomi Dergisi*,21(2),41-58.
- Tahtalı, F.A. (2018). *Türkiye’de Kadın Girişimciliği ve Malatya Kentsel Alanda Kadın Girişimciler Üzerine Bir Araştırma*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Tambunan, T.T.H. (2009). Women Entrepreneurship In Asian Developing Countries: Their Development and Main Constraints. *Journal of Development and Agricultural Economics*, 1 (2) 27-40.
- T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2018). Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2018-2023), Ankara.
- T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Türkiye İş Kurumu (2019). *2019 İşgücü Piyasası Araştırması Türkiye Raporu*, Ankara.
- T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Türkiye İş Kurumu (2020). *2019 Yılı Faaliyet Raporu*, Ankara.
- T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2008). *Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı 2008–2013*, Ankara.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2019). *On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023)*, Ankara.
- T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (2017). *2014-2023 Ulusal İstihdam Stratejisi*, Ankara.

The Council of the European Union (2011). Council Conclusions On The European Pact For Gender Equality For The Period 2011-2020. Web: https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/lsa/119628.pdf adresinden 19.09.2020 tarihinde alınmıştır.

The European Commission (2000). *Young Entrepreneurs, Women Entrepreneurs, Ethnic Minority Entrepreneurs And Co-Entrepreneurs In The European Union and Central and Eastern Europe*, Final report to the European Commission, DG Enterprise, Centre for Enterprise and Economic Development Research (CEEDR), Middlesex University Business School, UK.

TOBB(t.y.). Kadın Girişimciler Kurulu. Web: <https://www.tobb.org.tr/TOBBKadinGirisimcilerKurulu/Sayfalar/Hakkimizda.php> adresinden 25.08.2020 tarihinde alınmıştır.

Tok, N. vd. (2016). Kadın Girişimcilerin Bazı Sosyo-Ekonomik Karakteristiklerinin Belirlenmesi, XII Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi, 25-27 Mayıs, 233-242.

Torun, H. (2019). *Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadın Girişimcilere Dönük Tutumların Sosyolojik Olarak İncelenmesi (Samsun İli Örneği)*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.

Turan, N. ve Hepkul, A. (2016). Girişimciliğin Motivasyonel Faktörlerinin Cinsiyet Açısından İncelenmesi: Mikro İşletmelerde Bir Saha Araştırması. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19/36(1), 663-685.

TÜİK (2020). İşgücü İstatistikleri 2020, Haber Bülteni, 33788. Web: <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=33788> adresinden 01.08.2020 tarihinde alınmıştır.

TÜİK, İşgücü İstatistikleri. Web: <http://www.tuik.gov.tr/> adresinden 05.08.2020 tarihinde alınmıştır.

Türkiye Grameen Mikrofinans Programı (2020). *2019 Yılı Faaliyet Raporu*, Ankara.

Türkiye Grameen Mikrofinans Programı (t.y.). Biz Kimiz. Web: <http://www.tgmp.net/tr/sayfa/biz-kimiz-/117/0> adresinden 09.09.2020 tarihinde alınmıştır.

TÜSİAD (2002). *Türkiye’de Girişimcilik*.Yayın No: TÜSİAD-T/2002-12/340, Ankara.

TÜSİAD (2008). *Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği: Sorunlar, Öncelikler ve Çözüm Önerileri*, Yayın No: TÜSİAD-T/2008-07/468.182, İstanbul.

Ufuk, H. ve Özgen, Ö. (2001). The Profile Of Women Entrepreneurs: A Sample From Turkey. *International Journal of Consumer Studies*, 25(4), 299–308.

Uluköy, M. ve Bayraktaroğlu, S. (2014). A Field Research About Oppression Incurred of Woman Entrepreneurs in Patriarchal Societies. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 24, 356-369.

UNDP(2017).Turkey Gender Equality Strategy 2017-2020, https://www.tr.undp.org/content/dam/turkey/GENDER%20EQUALITY%20STRATEGY_2020jan.pdf adresinden 11.09.2020 tarihinde alınmıştır.

UNDP(2020).Kadın Girişimcilerin Hayatı İnternetle Kolaylaşmaya Devam Ediyor. Web:<https://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/presscenter/articles/2020/04/Kadin-Girisimcilere-Internetle-Hayat-Kolay.html> adresinden 16.09.2020 tarihinde alınmıştır

United Nations Inter-Agency Network On Women And Gender Equality (IANWGE)(2011). Gender Equality And Trade Policy, *Women Watch*, 1-32. Web:https://www.un.org/womenwatch/feature/trade/gender_equality_and_trade_policy.pdf adresinden 22.09.2020 tarihinde alınmıştır.

United Nations,Department Of Economic and Social Affairs, Statistics Division (2018). *Technical Report On Measuring Entrepreneurship: Lessons Learned from the EDGE Project*, United Nations, New York.

Ummah S. ve Selvarathnam G. (2013). Push and Pull Motivation Factors For Women Entrepreneurship. *The International Journal for Economics and Business Management*, 3(1)83-90.

- U.S. Small Business Administration(t.y.). Office of Women's Business Ownership. Web:<https://www.sba.gov/about-sba/sba-locations/headquarters-offices/office-womens-business-ownership> adresinden16.09.2020 tarihinde alınmıştır.
- Uzun, H. ve Çakmak Ö. (2020). Dünden Bugüne İş Dünyasında Kadın Girişimciliği; Malatya Örneği. *Euroasia Journal Of Social Sciences & Humanities*, 7(4),11-26.
- Ünsalan, E ve Şimşeker, Bülent (2009). *Temel İşletmecilik Bilgileri*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Ürper, Y. (2013). *Girişimcilik*, T.C. Anadolu Üniversitesi, Yayını No: 3002, Eskişehir.
- WEgate, (t.y.). Who We Are, WEB: <https://wegate.eu/who-we-are> adresinden 25.09.2020 tarihinde alınmıştır.
- Woetzel, J., Madgavkar, A., Ellingrud, K., Labaye, E., Devillard, S., Kutcher, E., Manyika, J., Dobbs, R., Krishnan, M. (2015). *The Power Of Parity: How Advancing Women's Equality Can Add \$12 Trillion To Global Growth*, McKinsey Global Institute Report.
- World Bank (2020). *Annual Report 2019- Ending Poverty, Investing in Opportunity*, Washington.
- WorldBank(t.y.).Overview.Web:<https://www.worldbank.org/en/topic/gender/overview#1> adresinden 13.09.2020 tarihinde alınmıştır.
- World Economic Forum (2020). *Global Gender Gap Report 2020*, Geneva.
- Wu, J., Li, Y. ve Zhang, D. (2019). Identifying Women's Entrepreneurial Barriers and Empowering Female Entrepreneurship Worldwide: A Fuzzy-Set QCA Approach. *International Entrepreneurship and Management Journal*,15, 905–928.
- Yao, H.ve Wanhua S. (2011).The Construction And Analysis Of Cause Model for the Personal Qualities of Women Entrepreneurs. *Canadian Social Sciences*, 7(4), 104-108.

Yeniçeri, Ö. ve İnce, M. (2005). *Bilgi Yönetim Stratejileri ve Girişimcilik*, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.

Yetim, N.(2002). Sosyal Sermaye Olarak Kadın Girişimciler: Mersin Örneği. *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 2(1), 79-92.

Yordanova,D. I. ve Alexandrova, M. (2011). Gender Effects on Risk-Taking of Entrepreneurs: Evidence from Bulgaria,*International Journal of Entrepreneurial Behaviour and Research* 17(3), 272-295.

Zhao, F. (2005). Exploring The Synergy Between Entrepreneurship And Innovation. *International Journal of Entrepreneurial Behavior and Research*, 11 (1), 25-41.

EKLER**EK 1 : Anket Soru Formu**

Sayın İlgili,

Bu anket “Giresun İlinde Kadın Girişimciliği Üzerine Bir Araştırma” isimli yüksek lisans tez çalışmasının uygulama kısmında kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Girişimcilik ekonomik kalkınma ve büyümede önemli bir oynamaktadır. Girişimciliğin teşvik edilmesi yüksek girişimci faaliyet oranlarının sürdürülebilir istihdam yaratacağını bekleyen devletler için kilit bir politika hedefidir. Daha fazla kadının ekonomik faaliyetler içerisinde yer alması onların girişimcilik gibi geleneksel olmayan çalışma ortamına geçmelerine, mesleki tercihlerinin genişlemesine, yeteneklerine dair deneyim ve güven kazanmalarına, karar almada görünür olmalarına, kaynaklara erişimine ve dolayısıyla ekonomik olarak güç kazanmalarına yol açmaktadır. Bu çalışmanın amacı, Giresun ilindeki kadın girişimcilerin profilinin belirlenerek yaşadıkların sorunlar hakkındaki değerlendirmelerinin ortaya konulmasıdır.

Bu çalışmamda siz değerli kadın girişimcilerden isteğim bu amaçla hazırlamış olduğumuz anketteki ifadeleri değerlendirirken, düşüncelerinize en yakın olduğunuzu belirlediğiniz cevap seçeneğine (X) işareti koyunuz. Bütün cevaplar kesinlikle gizlilik ilkesine uygun bir biçimde saklanacaktır. Bu anket formunun doldurulması için ayıracağınız 15 dakikalık zaman bu çalışmanın başarısına çok büyük katkı yapacaktır. Anket formunda yer alan sorulara samimi cevaplar vermeniz, yapılacak anket çalışmasının sağlıklı sonuç vermesi açısından önemlidir. Katılımcıların isimlerini bildirmelerine gerek yoktur. Bilimsel bir çalışmaya katkı yaptığınız için şimdiden çok teşekkür ederim.

Ayşe DİMELİK ŞENEL

Defterdalık Uzmanı

1) Doğum Yeriniz:

- a) Giresun Merkez
- b) Giresun İlçeler
- c) İl dışı

2) Medeni Durumunuz:

- a) Evli
- b) Bekar

3) Yaşınız:**4) Eğitim Durumunuz:**

- a) Okur-yazar değil
- b) İlköğretim
- c) Lise
- d) Ön Lisans
- e) Lisans
- f) Yüksek Lisans
- g) Doktora

5) Aylık ortalama geliriniz?**6) Kaç çocuğunuz var?****7) Şirketiniz kaç yıl önce kuruldu?****8) İşletmenizde sigortalı çalışan sayısı:****9) Vergi levhanızda yer alan NACE koduna göre hangi alanda faaliyet göstermektedir?**

- a) İmalat
- b) İnşaat
- c) Toptan ve perakende ticaret (Eczane vs)
- d) Konaklama ve yiyecek faaliyetleri
- e) Finans ve sigorta faaliyetleri
- f) Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler (Mimarlık ve mühendislik ofisleri vs.)
- g) Diğer (Belirtiniz)

10) Yabancı dil biliyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır

11) Cevabınız “evet” ise; yabancı dil seviyeniz ne düzeydedir?

- a) Düşük Düzey
- b) Orta Düzey
- c) İyi Düzey
- d) Çok İyi Düzey

12) Girişimci olmanızda sizi etkileyen nedenleri ilişkin ifadelere ne ölçüde katılırsınız.

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Ailemin ihtiyaçlarını karşılamak için					
Ekonomik bağımsızlığımı kazanmak için					
Kendi işimin patronu olmak için					
Zamanımı değerlendirmek için					
Yüksek kazanç elde etmek için					
İdealimi gerçekleştirmek ve kendimi kanıtlamak					
Bilgi, beceri ve deneyimlerimi değerlendirebilmek					
Mesleğimi yapmak					
Sosyal statümü yükseltmek, toplumda bir prestij ve ün sahibi olmak					
İş bulamadığım için girişimde bulundum					
Finansal destek ve teşvik verildiği için					
Miras yoluyla devraldım veya ailemin işini devam ettirmek zorunda kaldım					

13) İşyeri açmadan önceki sermayenizin kaynağı nedir?

- a) Kişisel ve Ailevi tasarruflar
- b) Akraba ve Arkadaşlardan borçlanma
- c) Banka kredisi
- d) Devlet Destekleri
- d) Diğer

14) Kendi işinizi kurup çalışmak için eşinizi ve/veya ailenizi ikna etmek zorunda kaldınız mı?

- (a) Evet
- (b) Hayır

15) İş kurarken en çok desteği kimden gördünüz?

- a) Eşimden
- b) Çocuklarımdan
- c) Anne ve babamdan
- d) Akrabalardan
- e) Arkadaşılarımdan

16) Ailenizde; anne, baba ve/veya eşiniz arasında girişimci olan var mı?

- a) Evet
- b) Hayır

17) İşinizi kurmadan önce girişimcilik konusunda eğitim aldınız mı?

- a) Evet
- b) Hayır

18) Başarılı bir girişimci olabilmek için sahip olunması gereken özelliklere ilişkin ifadelere ne ölçüde katılırsınız.

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Risk üstlenebilme yeteneğim vardır					

Kendime güvenim ve cesaretim vardır					
Sabırlı ve hoşgörülü bir insanım					
İnsanlarla kolay ve iyi iletişim kurarım					
Yönetim becerisine sahibim					
Aldığım eğitim ve deneyimlerime güvenirim					
Hırslı ve kararlı bir yapım vardır					
Sorunlara çözüm odaklı yaklaşırım					
Özverili ve çalışkan bir yapım vardır					

19) İşinizi kurarken sorunlarla karşılaştınız mı?

- a) Evet
b) Hayır

20. Cevabınız evet ise; işinizi kurarken karşılaştığınız zorlukları ilişkin ifadelere ne ölçüde katılırsınız.

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
İşletmemi kurarken ailevi nedenlerden dolayı sorun yaşadım					
İşletmemi kurarken bilgi eksikliği ve tecrübesizliğimden dolayı sorun yaşadım					
İşletmemi kurarken toplumun olumsuz bakışı, önyargılı tutumlar nedeniyle sorun yaşadım					
İşletmemi kurarken sermaye temininde sorun yaşadım					
İşletmemi kurarken bürokratik işlemlerden dolayı sorun yaşadım					
İşletmemi kurarken yer temininde sorun yaşadım					
İşletmemi kurarken personel temininde sorun					

yaşadım					
İşletmemi kurarken yaşadığım sorunların kadın olmamdan dolayı kaynaklandığını düşünüyorum					

21) Girişimcilik faaliyetlerinizi Giresun ilinde yapıyor olmanızın dezavantaj olduğunu düşünüyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır

22) Cevabınız “evet” ise, bu dezavantajların neler olduğunu düşünüyorsunuz?

- a) İş çevresinde erkek çalışanların çoğunlukta olması
- b) Pazarın özellikleri
- c) Toplumun değer yargıları
- d) Toplumda yaygın kadın rollerinin yarattığı baskı
- e) Uygun eleman ve materyal temininde yaşanan zorluklar
- f) Aile ile ilgili sorunlar
- g) Diğer

23) İşletmenizde finansal konularda hangi kurumdan destek aldınız?

- a) KOSGEB
- b) İŞKUR
- c) Meslek Odaları
- d) Dernekler
- e) Diğer Kurumlar
- f) Destek almadım

24) Devletin vermiş olduğu finansal destekler sizce yeterli midir?

- a) Evet
- b) Hayır

25) Kadınlarla ilgili herhangi bir sivil toplum örgütüne üye misiniz?

- a) Evet
- b) Hayır

26) İşinizi yürütürken sorunlarla karşılaşıyor musunuz?

A) Evet

B) Hayır

27) İşinizi faaliyetleriniz sırasında karşılaştığınız zorlukları ilişkin aşağıdaki ifadelere ne ölçüde katıldığınızı belirtiniz.

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
İşletmemin faaliyeti sırasında deneyimsizliğimden dolayı sorun yaşıyorum					
İşletmemin faaliyeti sırasında ailevi nedenlerden dolayı sorun yaşıyorum					
İşletmemin faaliyeti sırasında tedarikçi ilişkilerinde sorun yaşıyorum					
İşletmemin faaliyeti sırasında müşteri ilişkilerinde sorun yaşıyorum					
İşletmemin faaliyeti sırasında borç ödemeleri nedeniyle sorun yaşıyorum					
İşletmemin faaliyeti sırasında uygun krediye ulaşamamamdan dolayı sorun yaşıyorum					
İşletmemin faaliyeti sırasında bürokratik işlemlerden dolayı sorun yaşıyorum					
İşletmemin faaliyeti sırasında çalışanların üzerinde otorite kurmakta sorun yaşıyorum					
İşletmemin faaliyeti sırasında pazardaki erkek hâkimiyetinden dolayı sorun yaşıyorum					
İşletmemin faaliyeti sırasında yaşadığım sorunların kadın olmamdan dolayı kaynaklandığını düşünüyorum					

28) Ev işlerini yürütmek ve çocuk bakımı için destek alıyor musunuz?

(a) Destek almıyorum

(b) Temizlikçi desteği alıyorum

(c) Aile desteği alıyorum

(d) Bakıcı desteği alıyorum

(e) Hem bakıcı hem temizlikçi desteği alıyorum

29)Kadın girişimcilerin aile yaşamlarında karşılaştıkları sorunlara ilişkin aşağıdaki ifadelere ne ölçüde katıldığınızı belirtiniz.

	<i>Kesinlikle Katılmıyorum</i>	<i>Katılmıyorum</i>	<i>Kararsızım</i>	<i>Katılıyorum</i>	<i>Kesinlikle Katılıyorum</i>
Girişimci olmamdan dolayı ev işlerinde sorunlar yaşıyorum					
Girişimci olmamdan dolayı çocuk bakımında sorunlar yaşıyorum					
Girişimci olmamdan dolayı aile bireyelerine yeteri kadar zaman ayıramıyorum					
Girişimci olmamdan dolayı kendime yeteri kadar ayıramıyorum					
Girişimci olmamdan dolayı sosyal baskı hissediyorum					
Girişimci olmamdan dolayı fiziksel ve zihinsel yorgunluk yaşıyorum.					

30. Devletten işiniz ile ilgili beklentiniz var mı?

- (a) Evet
(b) Hayır

31) Ülkemizde kadın girişimciliğinin gelişmesi için devletten beklentiniz nelerdir?

- a) Vergi kolaylıkları getirilmesi
b) Rekabet koşullarının geliştirilmesi
c) Eğitim olanaklarının sağlanması
d) Teknik destek sağlanması
e) Kredi olanaklarının iyileştirilmesi
f) Bürokratik işlemlerin azaltılması
g) Diğer(Belirtiniz):.....

32. Girişimci olmayı başka kadınlara da tavsiye eder misiniz?

- a() Evet
b() Hayır

33. İşinizle ilgili gelecek planınız nedir?

- a) İşı bırakmayı düşünüyorum
b) İşimde mevcut durumu devam ettireceğim
c) Ürün ve hizmet sayısını arttırarak ve çeşitlendirerek büyümeyi hedefliyorum
d) Farklı sektöre girmeyi düşünüyorum
e) Diğer(Belirtiniz):.....